

MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE
EĞİTİM-ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Recep BABACAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Uşak
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mayıs 2006

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE EĞİTİM-ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Recep BABACAN

İlköğretim Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2006

Danışman: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

Ege bölgesinin, İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Uşak ilinde yürütülen eğitim faaliyetleri, kırsal bölgelerde istenilen düzeye henüz ulaşamamıştır. Bu durumun nedenlerinin tespiti ve çevresel koşulların eğitim hayatına etkileri, bu çalışmanın temel amacını teşkil etmektedir.

Araştırmada, Uşak ili merkez ilçeye bağlı Mesudiye köyü ve Banaz ilçesine bağlı Ayrancı köyleri örneklem olarak alınmış, birbirinden farklı alanlarda kurulmuş bu yerleşmelerin çevresel koşulları ile eğitim düzeyleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Alan araştırmaları sırasında mülâkat, anket, gözlem, örnekleme ve belge taraması gibi yöntemlere başvurulmuştur. Elde edilen veriler, nedensellik, sebep ve sonuç ilişkileri ile açıklanmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda, çevresel koşulların sosyal, ekonomik ve kültürel yapıyı etkilediği, bu etkileşiminde eğitim faaliyetlerine yansıdığı tespit edilmiştir. Kırsal yerleşmelerin kent merkezlerine uzaklığı, coğrafi konumu ve yeryüzü şekilleri eğitim hayatı üzerinde doğrudan etki yapmaktadır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, bulguları kırsal yerleşmelere yönelik eğitim programlarının hazırlanmasına ışık tutabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Çevre, Kırsal Bölge, Kültür, Sosyoekonomik Yapı.

THE SUMMARY OF THESIS FOR MASTER OF SCIENCE

EDUCATION-ENVIRONMENT RELATIONS IN MESUDİYE AND AYRANCI
VILLAGES

Prepered by: Recep BABACAN

Elementary Education Branch Of Mainscience
Afyon Kocatepe University Institute Of Social Sciences

May 2006

Consultant: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

In Aegean region, Usak, located in hinterland of West Anatolia, faciliated educational activities haven't reached the optimum level yet. This thesis's aims are to find the reasons of the circumstance and effects of surrounding conditions on education.

In this research Mesudiye, Usak's village and Ayrancı, Banaz's village are taken as examples. These villages which are different from each other and settled in different areas are investigated in comparison for surrounding conditions and degree of education. During the field of research such audience, survey, observation, example and scanning of document are used. Conclusions, are explained with causality and reason-result relation.

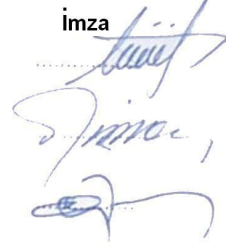
At the end of the research, it was fixed that surrounding conditions affect the socioeconomical and sociocultural structures and this interaction affects the educational activities, too. Distance between rural and urban settlements, the geographical location and location against to the world directly have an effect on education. Evaluating the conclusions of research, findings will lighten rural settlements for preparing schedules.

Key Words: Education, Environment, Rural Region, Culture, Socioeconomic Structure,

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Tez Danışmanı :Prof.Dr.Lütfi ÖZAV
Jüri Üyeleri :Prof.Dr.Adnan ŞİŞMAN
:Yrd.Doç.Dr.Hasan KARA

İmza

İlköğretim anabilim dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bilim dalı yüksek lisans öğrencisi Recep BABACAN'ın " Mesudiye ve Ayrancı Köylerinde Eğitim-Çevre İlişkileri " başlıklı tezi 22 06 2006 günü saat 14.00'de Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof.Dr. M.Ali ÖZDEMİR
MÜDÜR

ÖNSÖZ

Mesudiye ve Ayrancı köylerinde eğitim-çevre ilişkileri adlı bu araştırma, çevresel koşullar ile eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Kırsal yerleşmelerdeki eğitim düzeyinin düşük olması ve bu durumun nedenlerine yönelik yeteri kadar araştırmanın yapılmamış olması, konunun tespitinde yönlendirici olmuştur.

İnsan ile çevre arasında var olan doğal ilişki, teknolojik ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak azalmış gibi görünse de gizli ya da açık olarak etkinliğini hâlâ devam ettirmektedir. Özellikle her türlü değişimden daha yavaş etkilenen kırsal yerleşmelerde, bu etkileşim daha belirgin olarak görülmekte ve bu alanlardaki eğitim, çevresel faktörlere uygun olarak şekillenmektedir. Bu çalışmada da çalışma alanı olarak seçilen iki farklı kırsal yerleşmenin beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri ile köylerde yürütülen eğitim faaliyetleri karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve tespit edilen sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Gerek lisans, gerekse de yüksek lisans eğitimimde bana değerli bilgilerini aktaran, bu zevkli konunun tespitinde ve araştırmamın her safhasında yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Lütfi ÖZAV'a şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca yüksek lisans derslerinde araştırma metodları ve yöntemleri konusunda bizlere yol gösteren hocam Prof. Dr. Adnan ŞİŞMAN'a, araştırma esnasında değerli bilgilerine başvurduğum Yrd. Doç. Dr. Hasan KARA'ya teşekkür ederim.

Ümit ederiz ki bu özverili çalışmamız, kırsal yerleşmelerde yürütülecek olan eğitim faaliyetleri hakkında yapılacak olan araştırmalara bir fayda sağlar. Ortaya çıkan bu çalışmanın, tüm araştırmacılara yararlı olmasını temenni ederiz.

Recep BABACAN

Uşak-Mayıs 2006

ÖZGEÇMİŞ

Recep BABACAN

İlköğretim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans : 2004 Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi,
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü

Lise : 1994 Uşak İzzettin Çalışlar Lisesi, Sosyal Bilgiler Bölümü

İş/İstihdam

2004 Mart, Denizli / Çivril Irgılı İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı : Uşak / Merkez 01.01.1977

Cinsiyeti : Erkek

Yabancı Dili : İngilizce

<u>İÇİNDEKİLER</u>	<u>Sayfa</u>
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	i
ABSTRACT.....	iii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
I. PROBLEM.....	1
II. AMAÇ.....	1
III. ÖNEM.....	1
IV. VARSAYIMLAR.....	2
V. SINIRLILIKLAR.....	2
VI. YÖNTEM.....	3
GİRİŞ.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

I. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ.....	9
A. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN ARİTMETİK, FİZYOLOJİK VE TARIMSAL NÜFUS YOĞUNLUKLARI.....	10
B. NÜFUSUN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ.....	11
C. NÜFUSUN YAŞ VE CİNSİYET YAPISI.....	14

D. AİLE YAPISI VE BÜYÜKLÜĞÜ	19
E. GÖÇLER VE NEDENLERİ	21
II. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN YERLEŞME ÖZELLİKLERİ.....	25
A. DOĞAL ÇEVRENİN YERLEŞME ÜZERİNE ETKİSİ.....	25
1. İklim.....	26
2. Yeryüzü Şekilleri.....	29
3. Hidrografya	31
4. Toprak	34
B. KONUT TİPLERİ VE EKLENTİLER	35
1. Ahşap Karkas Dolgu Meskenler.....	36
2. Kerpiç Meskenler.....	39
3. Taş Meskenler	40
4. Modern Betonarme Meskenler	43
5. Ev Eklentileri.....	46
C. KONUT TİPLERİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞMELERİN SEBEPLERİ	48
1. Sosyo Ekonomik Durum İle Konut Tipi İlişkisi.....	48
2. Eğitim Durumu Konut Tipi İlişkisi.....	49
III. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE EKONOMİK HAYAT	51
A. TARIM.....	51
1. Tarım Topraklarının Verimliliği.....	51
2. Tarım Arazilerinin Büyüklüğü ve Mülkiyet Durumu.....	51
3. Tarımda Makineleşme, Tarım Metotları ve Sulama.....	53
4. Ürün Çeşitleri ve Verimlilik.....	56
5. Ürünlerin Değerlendirilmesi ve Aile Ekonomisine Etkisi	59
6. Tarımsal Üretim ile Eğitim Arasındaki İlişkisi	60
B. HAYVANCILIK	61
1. Hayvan Çeşitliliği ve Hayvansal Ürünlerinin Değerlendirilmesi.....	61
2. Hayvansal Faaliyetler ile Eğitim Arasındaki İlişkisi	65
C. DİĞER EKONOMİK FAALİYETLER	66

IV. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE ULAŞIM.....	69
V. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ.....	71
A. KÖYLERDEKİ ALTYAPI DURUMU.....	71
B. GELİR DÜZEYİ VE SOSYAL YAŞAM.....	74

İKİNCİ BÖLÜM

MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE EĞİTİM

I. EĞİTİM FAALİYETLERİNDEKİ GELİŞİMLER	77
II. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE EĞİTİM FAALİYETLERİNİN GELİŞİMİ	80
III. KÖY HALKININ EĞİTİME YAKLAŞIMI.....	82
IV. EĞİTİMİN YILLAR İÇERSİNDEKİ DEĞİŞİMİ	84
V. KÖYLERİN MEVCUT EĞİTİM DURUMU.....	91
VI. AİLENİN YAPISININ EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ.....	98
VII. COĞRAFİ KONUMUNUN EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ	101
VIII. EKONOMİK FAALİYETLERİN EĞİTİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	103
IX. EĞİTİMİN KÜLTÜREL VE SOSYAL YAPI ÜZERİNE ETKİSİ	107
SONUÇ VE ÖNERİLER	111
KAYNAKÇA.....	118
UYGULANAN ANKET FORMLARI.....	121

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinde Nüfus Sayım Sonuçları (1955-2005).....	12
Tablo 2. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinin Yaş ve Cinsiyet Yapısı (2005).....	15
Tablo 3. Mesudiye Köyünün Tarım Alet ve Makine Varlığı (2005).	54
Tablo 4. Ayrancı Köyünün Tarım Alet ve Makine Varlığı (2005).....	55
Tablo 5. Mesudiye Köyündeki Tarımsal Ürün Çeşitliliği ve Üretim Alanları (2005)....	56
Tablo 6. Ayrancı Köyündeki Tarımsal Ürün Çeşitliliği ve Üretim Alanları (2005).....	58
Tablo 7. Mesudiye Köyü Hayvan Sayısı (2005).....	62
Tablo 8. Ayrancı Köyü Hayvan Sayısı (2005).....	63
Tablo 9. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Olan Öğrenci Sayıları (1949-1997).....	85
Tablo 10. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Olan Öğrenci Sayıları (1953-1997).....	88
Tablo 11. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'ndaki Öğrenci, Öğretmen ve Şube Sayılarının Değişim (1997-2005).	92
Tablo 12. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Öğrenci Mevcudu (2005-2006).....	94
Tablo 13. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'ndaki Öğrenci, Öğretmen ve Şube Sayılarının Değişimi (1997-2005).	96
Tablo 14. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu Öğrenci Mevcudu (2005-2006).	97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Uşak İlinin Lokasyon Haritası.....	5
Şekil 2. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinin Lokasyon Haritası.....	6
Şekil 3. Mesudiye ve Ayrancı Köylerine Ait Nüfus Yoğunluklarının Karşılaştırılması (2005).....	11
Şekil 4. Mesudiye ve Ayrancı Köylerindeki Nüfus Değişimleri (1955-2005).....	12
Şekil 5. Mesudiye Köyüne Ait Nüfus Piramidi (2005).....	16
Şekil 6. Ayrancı Köyüne Ait Nüfus Piramidi (2005).....	17
Şekil 7. Mesudiye ve Ayrancı Köylerindeki Yaş Gruplarının Karşılaştırması (2005).....	18
Şekil 8. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinden En Çok Göç Edilmek İstenilen Yerleşim Merkezleri (2005).....	24
Şekil 9. Mesudiye Köyünün Yağış ve Sıcaklık Grafiği.....	27
Şekil 10. Ayrancı Köyündeki Yağış ve Sıcaklık Grafiği.....	28
Şekil 11. Mesudiye Köyündeki Tarım Arazilerinin Sulama Durumu (2005).....	31
Şekil 12. Ayrancı Köyündeki Tarım Arazilerinin Sulama Durumu (2005).....	32
Şekil 13. Mesudiye Köyünden Bir Bağdadî Meskenin Kullanım Planı.....	38
Şekil 14. Ayrancı Köyünden Bir Kâgir Meskenin Yerleşim Planı.....	42
Şekil 15. Mesudiye Köyündeki Konut Tiplerinin Oransal Dağılımı (2005).....	45
Şekil 16. Ayrancı Köyündeki Konut Tiplerinin Oransal Dağılımı (2005).....	45
Şekil 17. Mesudiye Köyünde Tarımsal Üretim Alanlarının Oransal Dağılımı (2005).....	57
Şekil 18. Ayrancı Köyünde Tarımsal Üretim Alanlarının Oransal Dağılımı (2005).....	58
Şekil 19. Mesudiye Köyündeki Hayvan Sayısının Oransal Dağılımı (2005).....	63
Şekil 20. Ayrancı Köyündeki Hayvan Sayısının Oransal Dağılımı (2005).....	64
Şekil 21. Mesudiye Köyündeki Öğrenci Velilerinin Çocuklarını Okutma Amaçları (2005).....	82
Şekil 22. Ayrancı Köyündeki Öğrenci Velilerinin Çocuklarını Okutma Amaçları (2005).....	83
Şekil 23. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (1948-1997).....	86
Şekil 24. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (1954-1997).....	89

Şekil 25. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nda Öğrenim Gören Öğrenci Sayıları (1997-2006)	93
Şekil 26. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Şubeler Göre Dağılımı (2005-2006)	94
Şekil 27. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'nda Öğrenim Gören Öğrenci Sayıları (1997-2006)	96
Şekil 28. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Şubelere Göre Dağılımı (2005-2006)	98
Şekil 29. Mesudiye Köyündeki Velilerin Çocukları İçin Arzuladığı Meslek Dalları (2005)	105
Şekil 30. Ayrancı Köyündeki Velilerin Çocukları İçin Arzuladığı Meslek Dalları (2005)	107

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Mesudiye'nin Kuzeyinde Yer Alan Kayaderesi Mevkiinden Görünüş.....	30
Fotoğraf 2. Ayrancı Ovasından Bir Görünüş.....	30
Fotoğraf 3. Ayrancı'ya 5 km. Mesafede Bulunan Küçükler Barajından Bir Görünüm. .	34
Fotoğraf 4. Mesudiye Köyü Sakinlerinden Güldane Demir'e Ait Ahşap Karkas Dolgu Malzemesi İle Yapılmış Bir Meskeninin Görünümü.	36
Fotoğraf 5. Mesudiye Köyünde Kullanılmakta Olan Kerpiç Bir Meskenin Genel Görünümü.....	39
Fotoğraf 6. Ayrancı Köyünde Yaygın Olan Taş Meskenlerden Birinin Görünümü.....	41
Fotoğraf 7. Mesudiye Köyünde Modern Yapı Malzemesiyle İnşa Edilmiş Bir Meskenin Genel Görünümü.	43
Fotoğraf 8. Ayrancı Köyündeki Sarpınların Ön Cephesinin Görünümü.....	47
Fotoğraf 9. Baltalı Köyündeki Eski Civa Madenlerinden Birinin Giriş Kısımının Görünümü.....	69
Fotoğraf 10. Sağanak Yağışlar Sonucu Taş ve Toprakla Kapanan Uşak-Ayrancı Karayolunun Görünümü.....	71
Fotoğraf 11. Ayrancı'daki Evlerin Büyük Bir Çoğunluğunda Bulunan Uydu Antenlerinin Genel Görünümü.	75
Fotoğraf 12. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nun Ön Cephesinden Bir Görünüm.	91
Fotoğraf 13. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'nun Genel Görünümü.	95

KISALTMALAR

km.	: Kilometre
km. ²	: Kilometre kare
ha.	: Hektar
vb.	: Ve benzeri
m. ²	: Metre kare
mm.	: Milimetre
m.	: Metre
lt.	: Litre
sn.	: Saniye
m. ³	: Metre küp
ytl.	: Yeni Türk Lirası
md.	: Madde
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.r.	: Adı geçen rapor
s.	: Sayfa
⁰ C.	: Santigrat derece
S.	: Sayı
A.B.	: Avrupa Birliği
Y.İ.B.O.	: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
P.İ.O.	: Pansiyonlu İlköğretim Bölge Okulu
K.H.G.M.	: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü

I. PROBLEM

Ege bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Uşak, 15 Temmuz 1953 yılında il statüsüne kavuşmuştur. Eski bir yerleşim merkezi olan kentte, eğitim faaliyetlerinin kökleri çok eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte bu faaliyetlere hız verilmişse de, Uşak kırsalında hâlâ hedeflenen eğitim seviyesine ulaşamamıştır. Özellikle dağınık ve az nüfuslu kırsal yerleşmelerde eğitim seviyesi daha alt düzeylerde kalmıştır. Olumsuz çevre şartları ve ekonomik sorunlar, günümüzde de eğitim hizmetlerinin aksamasına neden olmaktadır.

II. AMAÇ

Uşak ili sınırları içerisinde yer alan kırsal yerleşmelerdeki eğitim faaliyetleri hakkında yapılmış yeteri kadar bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu alana dönük olarak yapılan araştırmaların yetersizliği nedeniyle, incelemelere alt yapı oluşturacak belge ve istatistiksel bilgilere ulaşmada büyük sıkıntı yaşanmaktadır. Yapılan araştırmada, iki farklı kırsal yerleşme seçilmiş ve bu yerleşmelerdeki eğitim faaliyetleri ile çevresel koşulların birbiriyle olan ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular ve sorunlara getirilen çözüm önerilerine sonuç kısmında yer verilmiştir.

III. ÖNEM

Uşak iline bağlı kırsal yerleşmelerde eğitim alanında büyük sorunlar yaşanmaktadır. Araştırma sahası olarak tespit edilen köylerde de bu durum kendini açıkça göstermektedir. 8 yıllık temel eğitime geçişle birlikte okullaşma oranında artış yaşanmışsa da, ortaöğretime geçiş aşamasında hâlâ ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu çalışmada, kırsal yerleşmelerdeki eğitim faaliyetlerinin şekillenmesinde çevrenin

rolüne ve eğitim seviyesindeki artışın yaşam standartlarına olan etkisine değinilmiştir. Kırsal yerleşmelerde eğitim ile çevre ilişkisini inceleyen çalışmanın, bu konuda önemli bir boşluğu dolduracağı ve benzer çalışmalara rehberlik edeceği beklenmektedir.

IV. VARSAYIMLAR

Uşak ilindeki kırsal yerleşmeler, seyrek nüfuslu ve dağınık bir yapı arz etmektedir. Bu da çevresel koşulların, sosyal ve ekonomik yapı üzerindeki etkisini arttırmakta, kırsal yerleşmelere yönelik yeteri kadar eğitim yatırımının yapılamamasına neden olmaktadır. 8 yıllık temel eğitime geçişle birlikte ilköğretime devam eden öğrenci sayısında ciddi bir artış yaşanmış, ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenci sayısında fazla bir değişme meydana gelmemiştir. Kırsal yerleşmelerdeki eğitim kalitesini yükseltmek için çevresel koşulların eğitim üzerindeki etkisi iyi değerlendirilmeli ve halkın eğitimden beklentileri göz önüne alınmalıdır. Yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarının sayısı artırılmalı, ortaöğretim kurumlarına devamın sağlanabilmesi için il ve ilçe merkezlerine yeni yurtlar inşa edilmelidir. Ayrıca merkezi köylere, taşınmalı eğitim yapılabilecek liseler açılmalı ve eğitimin gerekliliği konusunda köylüler bilinçlendirilmelidir.

V. SINIRLILIKLAR

Kuruluşu eski dönemlere dayanan Uşak ili hakkında yeteri kadar yazılı belgenin bulunmaması, il hakkında yapılan her türlü araştırmayı zorlaştırmaktadır. Özellikle ilçe ve köylere yönelik araştırmalarda sıkıntı daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada da benzer sıkıntılar kendini göstermiş, örneklem olarak seçilen köyler hakkında veri temininde ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Ulaşılabilen verilerin yetersizliği, güncel bilgiler içermemesi ve ilgili harita eksiklikleri, alan araştırması esnasında ciddi zorluklar yaşanmasına neden olmuştur. Yapı itibarıyla alan çalışması olan bu tezde, sık sık anket ve mülâkat tekniklerinden faydalanılmıştır. Ekonomik veya sosyal korkulardan dolayı köylülerin bir kısmı anket ve mülâkatlara katılmak istememiş, bazı

katılımcılar ise sorulara eksik ya da yanlış cevaplar vermiştir. Bu nedenle, veriler tasnif edilirken, elde edilen sonuçlar arasında iç tutarlılığın olup olmadığına dikkat edilmiştir. Daha önce bu konuyla ilgili her hangi bir çalışmanın yapılmamış olması da sınırlılıkları etkilemiştir.

VI. YÖNTEM

Mesudiye ve Ayrancı köylerinde eğitim-çevre ilişkileri, adlı bu çalışma, bilimsel ilke ve yöntemlere göre hazırlanmıştır. Konunun ve araştırma sahasının seçiminde, bu tür bir araştırmanın daha önce yapılmamış olması etkili olmuştur. Örneklem olarak seçilen köylerde, daha önce eğitim ile çevre ilişkisi hakkında hiçbir alan araştırması yapılmamıştır.

Çalışmaya, konuyla ilişkili olan çeşitli eserlerin incelenmesi ve literatür taramasıyla başlanmıştır. Daha sonra araştırma sahasında bir ön inceleme yapılmış ve alanı ilgilendiren her türlü belgenin bir araya getirilmesine çalışılmıştır. Bu aşamada, Uşak Valiliği, Banaz Kaymakamlığı, Uşak Milli Eğitim Müdürlüğü, Banaz Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü ve Banaz İlçe Tarım Müdürlüğü, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü ve köy muhtarlıklarından elde edilen veriler düzenli olarak tasnif edilmiştir. Bir alan araştırması olan bu çalışmada, kullanılmak üzere literatür taraması ışığında hazırlanan anket soruları köy sakinlerine, öğretmenlere ve köy muhtarlarına yöneltilmiştir. Araştırmada kullanılan anket, mülakat ve gözlem formlarının sonuçları içerik analizine tabi tutularak yorumlanmıştır.

Gerekli bilgilerin toplanması ve alan araştırmasının tamamlanmasının ardından, çalışmanın rapor halinde yazılmasına başlanmıştır. Amaç yönünden uygulamalı, yürütüldüğü ortam bakımından doğal ortam araştırması olan bu çalışmanın yazım aşamasında, neden-sonuç ilişkileri göz önünde bulundurulmuştur. Şekil, harita, tablo ve fotoğraflar gibi ifade tekniklerinden de ek olarak faydalanılmıştır.

GİRİŞ

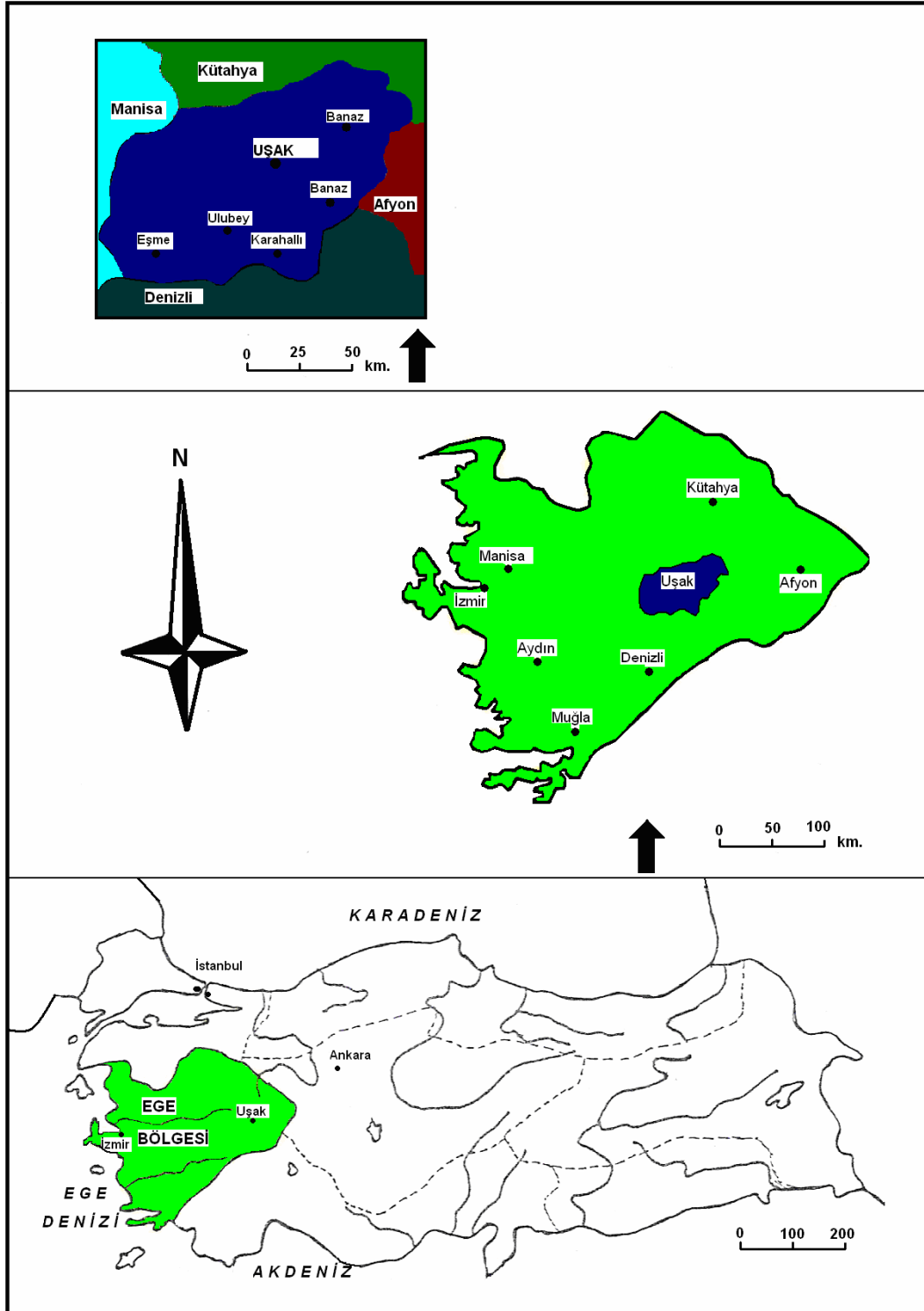
Bu çalışma, kırsal yerleşmelerdeki çevresel faktörler ile bu alanlardaki eğitim faaliyetleri arasındaki karşılıklı etkileşimi tespit etmeyi amaçlamaktadır. Uşak merkez ilçeye bağlı Mesudiye ve Banaz ilçesine bağlı Ayrancı köylerinde, söz konusu etkileşim incelenmeye çalışılmıştır.

Ege bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Uşak, 1953 yılına kadar Kütahya iline bağlı bir kaza merkezi konumundaydı. 15 Temmuz 1953 yılında il statüsüne kavuşmasıyla birlikte hızla gelişmeye başlayan şehir, kısa sürede bölgenin önemli sanayi kentleri arasına girmiştir.

Uşak ilinin, doğusunda Afyon, batısında Manisa, güneyinde Denizli ve kuzeyinde de Kütahya illeri yer almaktadır (Şekil 1). 5341 km.² yüz ölçümüne sahip il arazisinin % 57,5'i dalgalı bir yapı arz eden platolardan, % 37'si dağlardan, % 5,5'i ise düzlük arazilerden ve ovalardan oluşmaktadır. İlin iklim özellikleri, Karasal iklim ile Akdeniz iklimi arasında geçişli bir karakter göstermektedir.

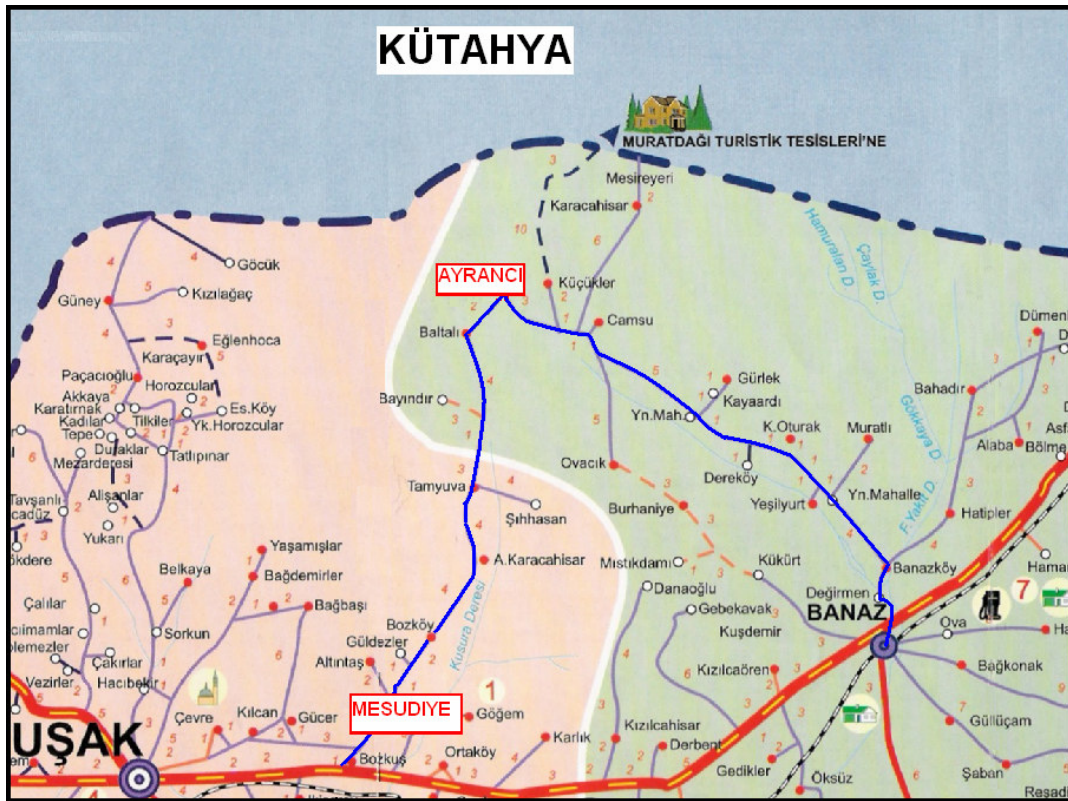
İldeki kırsal yerleşmeler, fiziki yapının da etkisiyle, dağınık ve küçük parçalı bir yapı arz etmektedir. Bu dağınık ve parçalı yapı, köylere gerekli alt yapı yatırımlarının sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Araştırma sahasını oluşturan Mesudiye ve Ayrancı köyleri de bu genel yapıya uyumluluk göstermektedir.

Merkez ilçeye bağlı Mesudiye köyü, Uşak ovasının kuzeybatı ucunda yer alan bir kırsal yerleşmedir. Merkez ilçeye uzaklığı 11 km. olup, ulaşım asfalt bir yolla sağlanmaktadır. Mesudiye, doğudan Göğem, batıdan Gücer, kuzeyden Altıntaş ve güneyden de Bozkuş köyleri ile çevrelenmiştir (Şekil 2). Bu sınırlar arasında 6100 ha.'lık bir yüz ölçümüne sahip olan köyün en önemli geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Köyde ilköğretim birinci kademeye yönelik eğitim veren bir ilköğretim okulu bulunmaktadır. Köy okulunda, beş yıllık eğitim-öğretimlerini tamamlayabilen öğrenciler, sekiz yıllık eğitimlerine devam etmek için Bozkuş İlköğretim Okulu'na taşınmaktadırlar.

Şekil 1. Uşak İlinin Lokasyon Haritası.

Banaz ilçesine bağlı olan Ayrancı köyü ise, Banaz ilçe merkezine 28 km., merkez ilçeye ise 32 km. mesafede kurulmuş olan bir dağ eteği köyüdür. İl ve ilçe merkezlerine hemen hemen aynı uzaklıkta olması, bağlı olduğu Banaz'dan ziyade merkez ilçeye sıkı ilişki içinde olmasına neden olmuştur. Doğudan Küçükler köyü, batıdan ve kuzeyden Murat dağı, güneyden de Baltalı köyü ile çevrili yerleşme, 12813 ha.'lık bir yüz ölçümüne sahiptir (Şekil 2). Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan köyde, ağaç işçiliği de yapılmaktadır. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'nda, ilköğretim birinci kademeye eğitim verilmekte, 5. sınıfı tamamlayan öğrenciler, köye 7 km. uzaklıktaki Çamsu İlköğretim Okulu'na taşınmaktadır.

Şekil 2. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinin Lokasyon Haritası.

Araştırmayla ilgili verilerin bir araya getirilebilmesi için öncelikle konuyla ilgili kaynakların taraması yapılmıştır. Kaynak taramasının ardından çeşitli konuları içeren anket formları hazırlanmış, hazırlanan anketler köy muhtarları, öğretmenler ve köy

halkına uygulanmıştır. Yapılan mülakat ve gözlemlerle de araştırma sahasını ilgilendiren konularda bilgi toplanmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, Mesudiye ve Ayrancı köylerinin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu başlık altında araştırma sahasını oluşturan köylerin nüfusu, yerleşme özellikleri, ekonomik yapıları, ulaşım olanakları ve gelişmişlik durumları hakkında elde edilen veriler, karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde ise araştırma sahasını oluşturan köylerdeki eğitim hakkında bilgi vermeye çalışılmıştır. Bu bölümde ilk olarak, kırsal yerleşmelerdeki eğitimin tarihsel seyri genel olarak incelenmiştir. Daha sonra Mesudiye ve Ayrancı köylerindeki eğitim faaliyetleri konusuna geçilmiş, formal eğitimin başlangıcından günümüze kadar olan süreç hakkında elde edilen veriler, bu kısımda toplanmıştır. Aile yapısının, coğrafi konumun, ekonomik faaliyetlerin, sosyal ve kültürel yapının, eğitimle nasıl bir etkileşim içinde olduğuna da değinilen bu bölümden elde edilen veriler, bilimsel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sonuç kısmında ise çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılmış, sorunlara çözüm önerileri getirilmeye gayret edilmiştir.

Bu çalışma, eğitim ile çevre arasındaki bağın ne kadar güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Kırsal yerleşmelerde bu ilişki daha açık olarak kendini göstermektedir. Bu ilişkinin dikkate alınmaması, kırsal yerleşmelere yönelik her türlü yatırımın başarıya ulaşamamasına sebep olmaktadır. Özellikle kırsal yerleşmeler hedef alınarak yapılan eğitim faaliyetleri planlanırken, yöresel farklılıkların ve beklentilerin bilinmesi, hedeflere daha kolay ulaşılmasını sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

I. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahasını oluşturan köylerin beşerî yapısı incelenirken, kullanılacak bilgilerin başında, söz konusu yerleşmelerin nüfus özellikleri bulunmaktadır. Nüfus, en dar anlamda kişi veya birey demektir. Nüfus bilim anlamındaki, demografi ilminde kullanılan nüfus ise, belli bir zaman zarfında, sınırları belirli bir alanda sayılıp belirlenen toplam insan sayısı anlamına gelmektedir. Demografi, nüfusun çeşitli yapısal özelliklerini inceleyerek, elde edilen verilerden sonuçlar çıkarmaktadır¹.

İnsan nüfusunun yeryüzüne dağılımının tespiti ve bu konuda gerekli olan istatistiksel bilgilerin elde edilmesi, ancak nüfus sayımları ile mümkün olmaktadır. Bu sayımlar sonucunda hazırlanan nüfus istatistikleri, beşerî coğrafya araştırmalarında büyük önem taşımakta, nüfusun dağılımı ve bu dağılımın nedenleri hakkında, araştırmacılara bilgi vermektedir².

Türkiye’de, cumhuriyetin ilanını takip eden yıllarda, çeşitli sosyal ve ekonomik nedenlerle nüfus sayımlarına verilen önem artmış, ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde yapılmıştır. 1935’ten, 1990 yılına kadar beş yılda bir tekrarlanan nüfus sayımlarının, bu tarihten sonra on yılda bir yapılmasına karar verilmiştir. 1997’de seçmen sayısının tespiti için bir sayım yapılmış, en son nüfus sayımı ise 2000 yılında gerçekleştirilmiştir.

Mesudiye ve Ayrancı köylerine ait nüfus bilgilerine ulaşmak için, Devlet İstatistik Enstitüsü’nün yayınladığı nüfus sayım sonuçları kitapçığından, Uşak Nüfus Müdürlüğü’nden, Bozkuş ve Baltalı köyleri sağlık ocaklarından elde edilen veriler bir araya toplanmıştır. 1927, 1935, 1940, 1945 ve 1950 yıllarındaki nüfus sayımlarında, köy ayrımının yapılmaması, ancak 1955 yılından sonraki nüfus hareketlerinin izlenebilmesine neden olmuştur. Elde edilen bilgiler ışığında, 1955-2005 yılları arası nüfus hareketleri incelenmiştir.

¹ Cemalettin ŞAHİN, Hayati DOĞANAY, Nihat Ali ÖZCAN, *Türkiye Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2005, s.287.

² Hayati DOĞANAY, *Türkiye Beşerî Coğrafyası*, B.1, Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 1994, s.12-13.

A. MESUDİYE VE AYRANCİ KÖYLERİNİN ARİTMETİK, FİZYOLOJİK VE TARIMSAL NÜFUS YOĞUNLUKLARI

Nüfus yoğunluğu, toprak ile nüfus arasındaki ilişkiyi ortaya koymada kullanılan en önemli göstergelerden biridir. İnsan var olduğu mekândan ayrı düşünilemeyen ver çevreyle ilişkileri yoğun olan bir varlıktır³. Sınırları belli bir alanda yaşamakta olan insan sayısının, yüzölçümüne oranlanması sonucu elde edilen, orantı değeri olarak tanımlanır. Birimi nüfus/km.² ya da nüfus/1 ha.'dır. Nüfus miktarının, birim yüzölçümüne oranı aritmetik nüfus yoğunluğunu, nüfusun ekilebilir veya ekili tarım arazilerine oranı fizyolojik nüfus yoğunluğunu, kırsal nüfusun tarım arazilerine oranı da tarımsal nüfus yoğunluğunu göstermektedir⁴.

Mesudiye'de 552 kişi yaşamaktadır⁵. Buna göre köyün aritmetik nüfus yoğunluğu 90 kişidir. 5770 ha.'lık tarım alanına sahip köyün fizyolojik nüfus yoğunluğu ise 95 kişidir. İl merkezinde çalışan insanların daimi işçi olmadığı, tarım ve hayvancılıkla da uğraştıkları göz önüne alındığında tarımsal nüfus yoğunluğunun, fizyolojik nüfus yoğunluğuyla aynı olduğu anlaşılmaktadır.

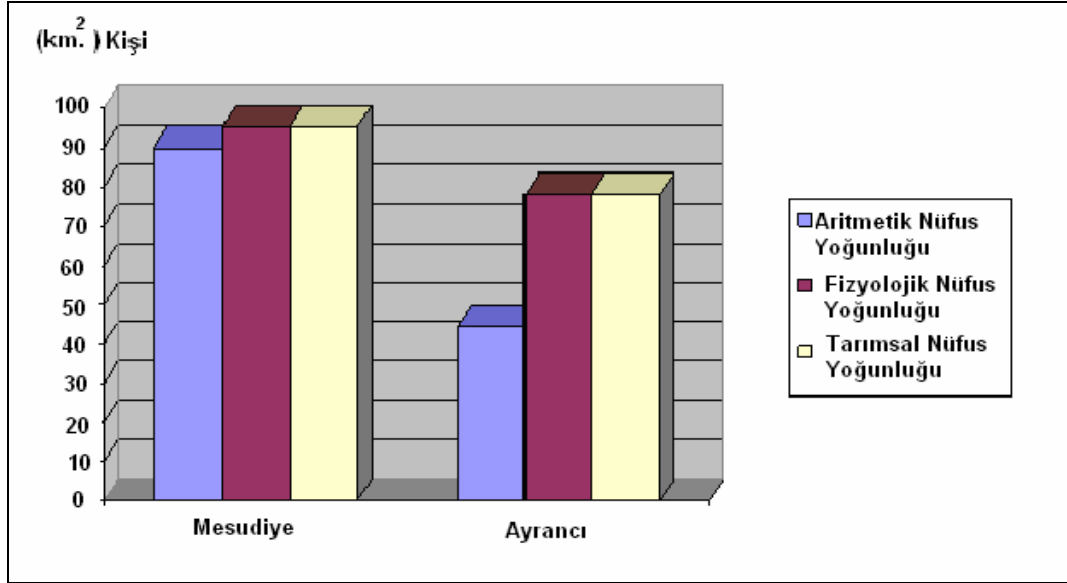
Ayrancı köyünün toplam yüzölçümü 12813 ha., nüfusu ise 570'dir. Buna göre köyün aritmetik nüfus yoğunluğu 44 kişidir. Banaz Tarım İlçe Müdürlüğü'nün yapmış olduğu istatistiklere göre, köydeki tarım arazileri 7307 ha.'lık bir alan kaplamaktadır. Buna göre, köyün fizyolojik nüfus yoğunluğu 78 kişi olarak hesaplanmaktadır. Köyde esnafılık yapan ve şehirde geçici işlerde çalışan herkesin aynı zamanda tarımla da uğraştığı tespit edilmiş, buna göre fizyolojik nüfus yoğunluğu ile tarımsal nüfus yoğunluğunun aynı oranda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aritmetik, fizyolojik ve tarımsal nüfus yoğunluklarının, Mesudiye köyünde daha fazla olduğu dikkati çekmektedir (Şekil 3). Nüfus yoğunluğundaki azlığa rağmen, tarım arazilerinin nadasa bırakılması ve sulama olanaklarının yetersizliği gibi nedenlerle, Ayrancı köyündeki beslenme kapasitesi azalma göstermekte, tarım arazilerinden elde edilen karlılık düşmektedir.

³ Erol TÜMERTEKİN, *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.2464, İstanbul, 1978, s.61.

⁴ DOĞANAY, a.g.e, s.202-207-208.

⁵ Bozkuş Köyü Sağlık Ocağı, Hane Bilgi Anketleri Sonuçları, Uşak, 2005.

Şekil 3. Mesudiye ve Ayrancı Köylerindeki Nüfus Yoğunlukları (2005).

B. NÜFUSUN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

İnsanların yaşam alanları ve bu alanların sahip olduğu imkânlar, o bölgenin nüfus miktarının temel belirleyicisi olmaktadır. Nüfus hareketleri, çok hızlı bir değişim halinde olan ve gerekçeleri birbirinden farklı özellikler taşıyan toplumsal dinamiklerdir. Bu nedenle de değişimlerin takip edilebilmesi ve nedenlerinin ortaya çıkartılması oldukça zordur⁶.

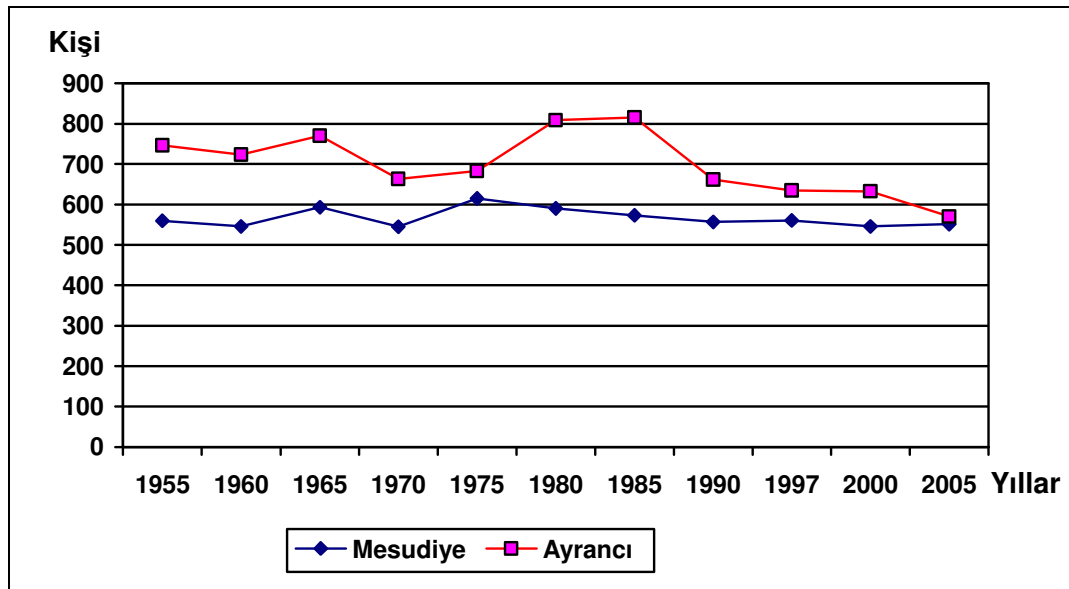
Araştırma sahasını oluşturan, Mesudiye ve Ayrancı köylerinin nüfus sayım sonuçları incelenirken, köy nüfuslarının ayrı olarak tasniflenmeye başladığı 1955 yılındaki nüfus sayımı, başlangıç noktası olarak kabul edilmiştir. Bu tarihten sonra, araştırma sahasını oluşturan köylerdeki nüfus değişimleri düzenli olarak takip edilebilmiş, 2005 yılı nüfusunun tespiti için de sağlık ocakları tarafından yapılan, hane bilgi anketi formlarından yararlanılmıştır (Tablo 1, Şekil 4).

⁶ TÜMERTEKİN, *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, s.61.

Tablo 1. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinde Nüfus Sayım Sonuçları (1955-2005).

Yıllar	Mesudiye	Artış Oranı (%'si)	Ayrancı	Artış Oranı (%'si)
1955	560	-	746	-
1960	546	-2,5	723	-3
1965	593	8,6	770	6,5
1970	545	-8,1	663	-13,8
1975	615	12,8	683	3
1980	590	-4	809	18,4
1985	573	-2,8	815	0,7
1990	557	-2,7	662	-18,7
1997	561	0,7	635	-4
2000	546	-2,6	633	-0,3
2005	552	1	570	-9,9

Kaynak: D.İ.E. Nüfus Sayımları Sonuçları ve Uşak Sağlık İl Müdürlüğü Verileri.

Şekil 4. Mesudiye ve Ayrancı Köylerindeki Nüfus Değişimleri (1955-2005).

Ayrancı köyündeki nüfus hareketlerinde daha belirgin değişimler yaşandığı dikkati çekmektedir. Köy nüfusunun en fazla olduğu 1985 sayımı ile en düşük olduğu 2005 sayımı arasında, nüfus miktarında 245 kişilik azalma yaşandığı görülmektedir. 1955 yılından 1985'e kadar geçen sürede, köydeki nüfus sayısında artı ve eksi yönde değişimler yaşanırken, bu dönemden sonra sürekli bir azalış ortaya çıkmıştır. Günümüzde de bu azalış devam etmektedir.

Bu değişimlerin nedenlerini ortaya koyabilmek için, söz konusu dönemlerdeki ülke şartlarının ve il merkezindeki gelişmelerin, araştırma sahasını oluşturan köylere olan etkisi araştırılmıştır. Bu veriler tek başına yeterli olmadığı için yerinde yapılan anket ve mülâkat çalışmalarından faydalanılmıştır. Özellikle yakınları göç hareketlerine katılan ya da köye geri dönüş yapan insanlarla mülâkat yapılmıştır.

Araştırma sahamızı oluşturan her iki köyde de nüfus değişim nedenleri benzerlik göstermektedir. Nüfus değişimlerinin esas nedeni göç hareketleridir. Göç olaylarının temelinde, insanların geçimlerini sağlamak için iyi bir iş bulma ve daha iyi yaşam koşulları sahip olarak, çeşitli imkânlardan dahi iyi faydalanabileceği yerlere yerleşme isteği yatmaktadır⁷. Yaşadıkları yerlerden çeşitli nedenlerle ayrılan insanlar, kendilerine yeni bir hayat kurma gayretine girişmiştir. Göç ettiği ortama ayak uyduramayan, ekonomik ya da kültürel yönden sıkıntıya düşen insanlar ise köyelerine geri dönmeyi tercih etmişlerdir.

Köylerdeki nüfus değişimlerinde, doğal artışların etkisi de açık bir şekilde görülebilmektedir. 1930'lu yıllarda doğmuş kişilerle yapılan mülâkatlarda, kendi çocuklukları döneminde, ailelerin daha fazla çocuğa sahip olmasını, gurur kaynağı olarak gördüğü ifade edilmektedir. Yörede yaşayan insanların sosyal ve ekonomik durumlarındaki olumlu değişimler ve eğitim düzeyinde meydana gelen değişimler sayesinde, çocuk sayısında azalma görülmeye başlanmışsa da ailelerin % 85'e yakını hâlâ 3 ila 6 arasında çocuğa sahiptir. Bununla birlikte, sağlık koşullarındaki düzelmeler, sağlık hizmetlerinin ülkenin hemen hemen her yerine yayılması ve yaşam kalitesinin artmaya başlaması, insan ömrünün uzamasını sağlamıştır. Yaşam süresini uzaması beraberinde nüfus artışını da getirmiştir⁸.

⁷ İbrahim ATALAY, *Türkiye Coğrafyası*, Ege Üniversitesi Basımevi, B.5, İzmir, 1997, s.297.

⁸ ŞAHİN, DOĞANAY, ÖZCAN, a.g.e., s.290.

Sayım dönemlerine bakıldığında, Mesudiye köyündeki nüfus hareketlerinin, Ayrancı'ya göre daha durağan bir seyir izlediği dikkati çekmektedir. Bu durağanlık, şehre doğru göçlerin sistematik olarak devam etmesinden ve doğum oranlarındaki azalıştan kaynaklanmaktadır. Şehir merkeziyle köy arasındaki etkileşimin, eskiden beri güçlü olması, göç eden nüfusun kente uyumunu kolaylaştırmıştır. Şehre yerleşen aileler, köyle olan münasebetlerini de koparmamış, arazilerini ekip biçmeye devam etmişlerdir.

Ayrancı köyünün nüfus miktarı, devamlı olarak Mesudiye'den fazla olmuştur. İki köy arasındaki en yüksek nüfus farkına, 1980-1985 sayımları arasındaki devrede rastlanmaktadır. Bu dönemde Ayrancı köyünün nüfusu 815 iken, Mesudiye köyünün nüfusu 573 kişidir. 1985 sayımını takip eden dönemlerde, nüfus miktarında sürekli olarak azalış yaşanması, aradaki farkın kapanmasını sağlamıştır. 2005 yılında ise, Ayrancı köyü ile Mesudiye köyü arasındaki nüfus farkı 18 kişi civarındadır. Ayrancı köyündeki göç hareketlerinin devam etme eğiliminde olması, yakında bu farkın büyük ölçüde kapanacağını göstermektedir.

C. NÜFUSUN YAŞ VE CİNSİYET YAPISI

Ülke kalkınması için gerekli olan sosyal, ekonomik ve stratejik planlamalar yapılırken uygulanacak yöntemin seçiminde, nüfus miktarıyla birlikte nüfusun yaş ve cinsiyet yapısının da bilinmesi gerekmektedir. Bu tür bir gruplamaya gidilirken, kıyaslamaların daha sağlıklı yapılabilmesi için, belli yaş dilimi aralıkları esas alınmaktadır⁹.

Araştırma alanımız olan Mesudiye köyünde, 2005 yılı nüfus tespitlerinden anlaşıldığı kadarıyla, 552 kişi yaşamaktadır. Aynı yıla ait verilere göre, köy nüfusunun % 52'si erkekler, % 48'i kadınlardan oluşmaktadır. Nüfus dağılımına bakıldığında, 0-24 yaş grubuna dâhil çocuk ve genç nüfusunun ise, % 54,5'ini erkeklerin oluşturduğu görülür (Tablo 2, Şekil 5). Doğum oranlarının erkekler lehine olması ve ergenlik çağına gelen kız çocuklarının şehirden biriyle evlendirilmeye çalışılması, köydeki kadın nüfusunun az olmasının en önemli nedenleridir.

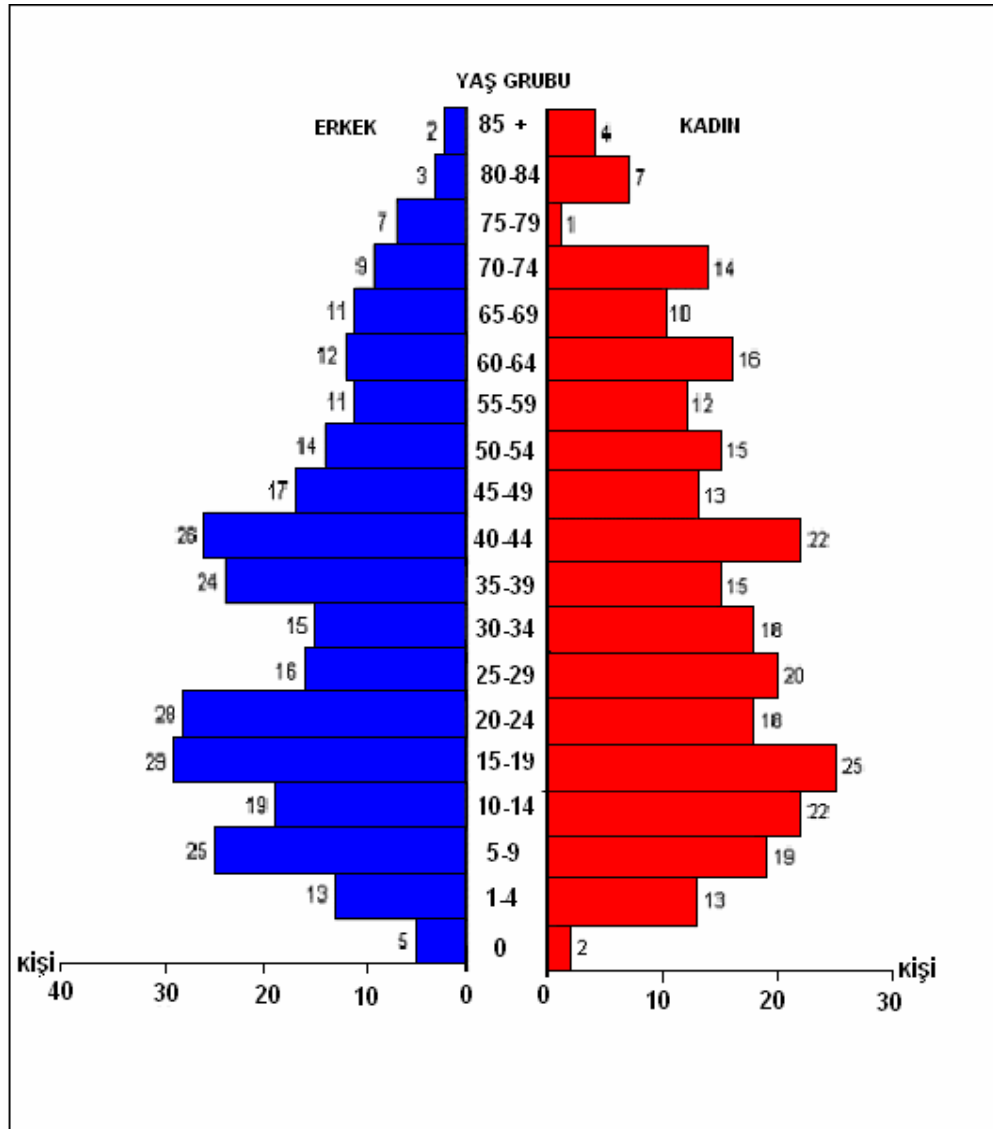
⁹ DOĞANAY, a.g.e., s.158.

Tablo 2. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinin Yaş ve Cinsiyet Yapısı (2005).

Yaş Grupları	Mesudiye		Ayrancı	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
0	5	2	8	8
1-4	13	13	21	33
5-9	25	19	24	31
10-14	19	22	31	25
15-19	29	25	17	23
20-24	28	18	11	22
25-29	16	20	25	22
30-34	15	18	21	16
35-39	24	15	11	10
40-44	26	22	16	16
45-49	17	13	16	13
50-54	14	15	16	19
55-59	11	12	12	15
60-64	12	16	15	16
65-69	11	10	6	3
70-74	9	14	10	15
75-79	7	1	3	7
80-84	3	7	2	4
85+	2	4	1	6
Toplam	286	266	266	304

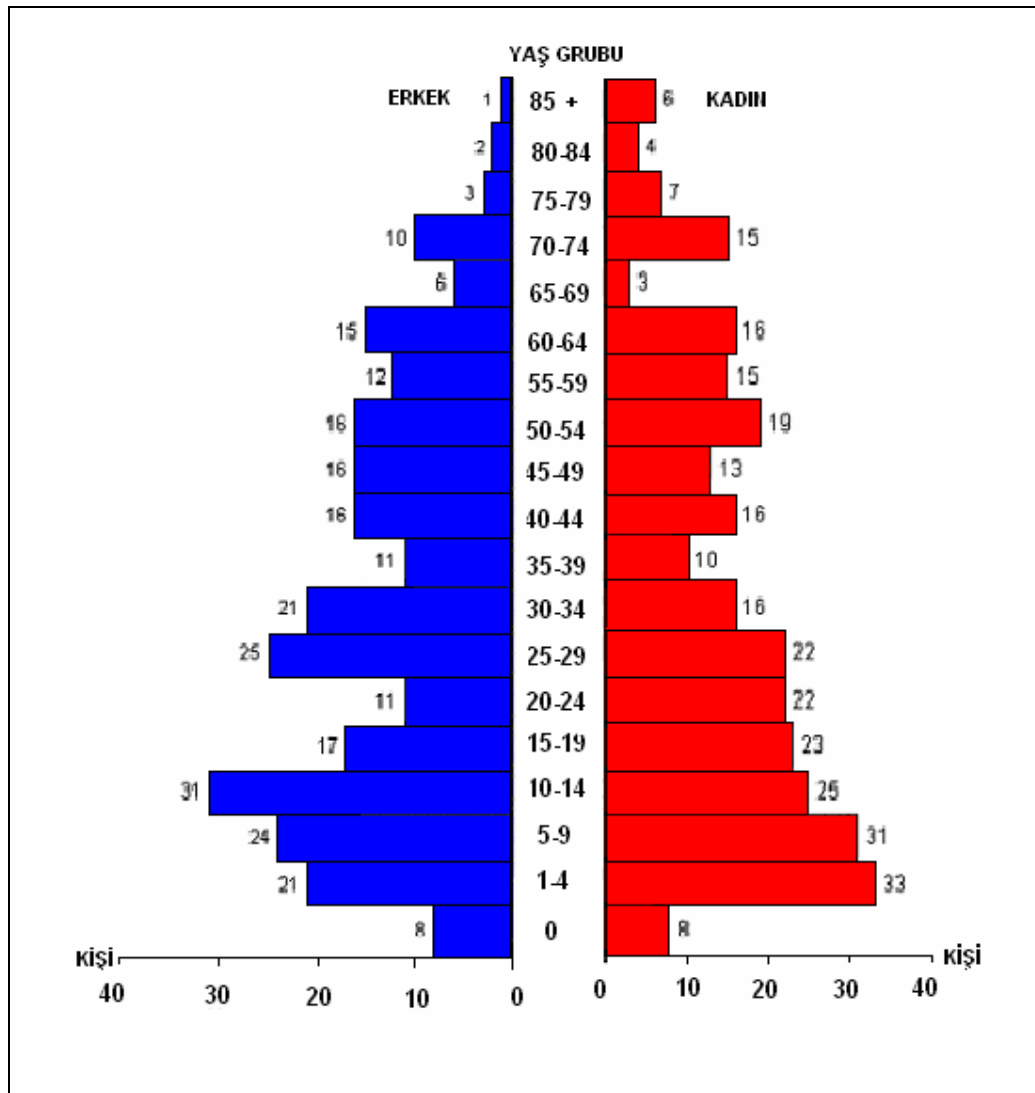
Kaynak: Bozkuş ve Baltalı Köylerindeki Sağlık Ocakları Tarafından Uygulanan, Hane Bilgi Formlarından Elde Edilen Verileri.

Köyde yaşayan ailelerin, erkek çocuk sahibi olmakta eskisi kadar ısrarcı olmaması, doğum oranlarında az da olsa düşüğe neden olmaktadır. Mesudiye’de yaşayan insanların, yaş guruplarına göre dağılımı incelendiğinde, nüfusun % 66’sının, aktif olarak değerlendirilen 15-64 arası yaş grubuna dâhil olduğu görülür. Buna göre, 366 kişilik faal nüfusun, 174’ü kadınlardan, 192’si erkeklerden oluşmaktadır. Küçük yaştaki çocuklardan, 70 yaşındaki ihtiyarlara kadar, yapılacak bir iş bulunduğu hesaba katıldığında, aktif olarak değerlendirilebilecek nüfusun % 78’lere kadar çıktığı görülür.

Şekil 5. Mesudiye Köyüne Ait Nüfus Piramidi (2005).

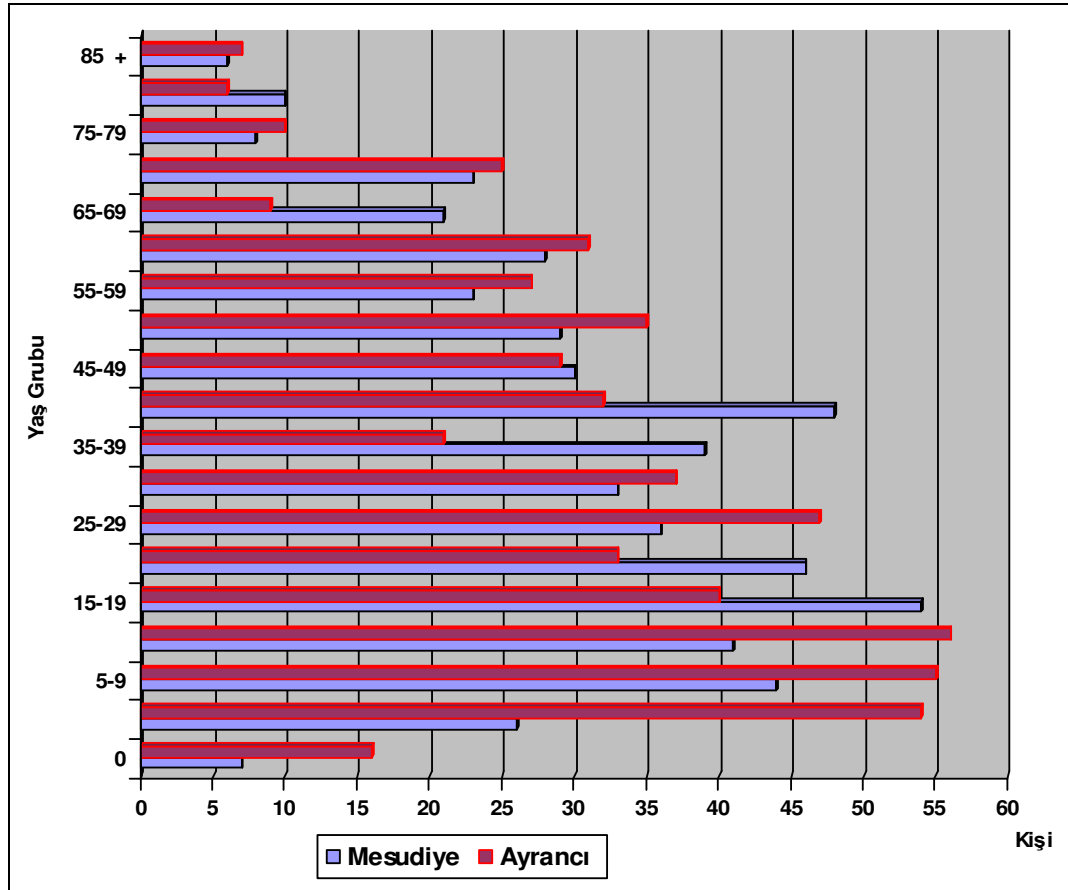
Baltalı köyündeki sağlık ocağı tarafından yapılan, yıl ortası nüfus sayımları sonuçlarına göre, 2005 yılında Ayrancı köyü sınırları içerisinde 570 kişi yaşamaktadır. Köy nüfusunun % 46'sı erkeklerden, % 54'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Aynı yılda, köyde yaşamakta olan 0-24 yaş grubuna dahil çocuk ve gençlerin sayısının, toplam 254 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu yaş gruplarına dâhil çocuk ve genç nüfusunun % 44'ünü erkekler, % 56'sını ise kızlar oluşturur (Tablo 2, Şekil 6).

Şekil 6. Ayrancı Köyüne Ait Nüfus Piramidi (2005).

Ayrancı'da yaşayanların % 58'i, aktif nüfusu temsil eden 15-64 yaş grubuna dâhildir. 332 kişiden oluşan aktif nüfusun, 172'si kadın, 160'ı ise erkektir. 0-14 ve 64 üzeri yaş grubu bağımlı nüfus olarak değerlendirilmekte, fakat bu durum kırsal alanlar için tam olarak geçerli olmamaktadır¹⁰. Küçükbaş hayvancılığın ve tarım faaliyetlerinin geliştiği köyde, 9-10 yaşındaki çocuklardan, 70 yaşındaki ihtiyarlara kadar hemen hemen herkesin aktif olarak aile ekonomisine katkı sağladığı gözlenmiştir.

Yapılan nüfus tespitlerinden de anlaşılacağı gibi, her iki köydeki doğum oranlarında da önemli bir düşüş yaşanmamıştır. Özellikle Ayrancı köyünde, 0-14 yaş grubuna dâhil çocuk sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir. 65 ve üzerindeki yaş gruplarına dâhil insan sayısı ise Mesudiye'de artış göstermektedir. Söz konusu köylerde kadınların yaşam süresi erkeklerden fazladır (Şekil 7).

Şekil 7. Mesudiye ve Ayrancı Köylerindeki Yaş Gruplarının Karşılaştırması (2005).

¹⁰ Hakkı YAZICI, Büklüm Dere Köyünün Coğrafi Etüdü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı), Erzurum, 1987, s.47.

D. AİLE YAPISI VE BÜYÜKLÜĞÜ

Ailenin sosyal yapısı ve hane içersinde yaşayan fertlerin sayısı, aile üyelerinin yararlanabilecekleri kaynakların, bireyler arasındaki dağılımını ve bu dağılım sonucunda ortaya çıkan ekonomik gelir düzeyini yakından etkilemektedir. Çocuk sayısını fazlalığı eğitim faaliyetleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta, aileler çocuklarının tamamını üst eğitim kurumlarına göndermekte zorluk çekmektedirler. Hane halkı büyüklüğü, kalabalık aile ortamı ile ilişkili olduğundan, aile içinde olumsuz koşulların meydana gelmesine de neden olabilmektedir¹¹.

Hane halkı büyüklüğü ülkenin ekonomik ve sosyal yapısına bağlı olarak her dönemde değişiklik göstermektedir. 1965 yılında yapılan nüfus sayımına göre, kırsal yerleşmelerdeki hane büyüklüğü ortalaması 6,2 kişidir¹². Çekirdek aile yapısının köylerde de yaygınlaşmaya başlaması ve göç hareketlerindeki artışla birlikte, hane halkı büyüklük ortalamalarında küçülme görülmüştür. Nitekim 1990 yılında, kırsal yerleşmelerdeki hane büyüklük ortalaması, 5,5 kişiye gerilemiştir¹³.

1998'de yapılan Türkiye nüfus ve sağlık araştırmaları sonuçlarına göre de kırsal yerleşmelerdeki ortalama hane halkı büyüklüğü, 4,9'dur. Bu oran bölgeden bölgeye değişim gösteren genel bir ifadedir. Bununla birlikte, Türkiye'deki hanelerin sadece % 5'inde tek kişi yaşamakta, her beş haneden ikisinde ise beş veya daha fazla sayıda kişi bulunmaktadır¹⁴.

Mesudiye'de yapılan 2005 yılı nüfus tespitlerine göre, ortalama hane halkı büyüklüğü 4,1 kişiden oluşmaktadır. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Daralan tarım alanlarının, kalabalık ailelerin ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle, bir arada yaşayan geniş aileler dağılmaya başlamıştır. Özellikle de genç nüfusun köyden göç etmesi, dağılma sürecini daha da hızlandırmıştır. Bununla birlikte geniş aile yapısı, eskisi kadar olmasa da varlığını devam ettirmektedir. Geniş ailelerde, ataerkil bir yapı hâkimdir. Evin reisliğini, genelde büyükbaba yapmakta, eğer o çok yaşlı ya da ölmüş

¹¹ Özel İhtisas Komisyonu, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Nüfus Demografi Yapısı Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, B.8, Ankara, 2001, s.22.

¹² Nephân SARAN. *Köylerimiz*, İstanbul, 1984, s.15.

¹³ DOĞANAY, a.g.e, s.158.

¹⁴ Özel İhtisas Komisyonu, a.g.r., s.22.

ise onun yerini birlikte yaşadığı oğullarından en büyüğü devralmaktadır¹⁵. Büyükanneleler de alınan kararlarda etkili olmakta, özellikle evlenme, akrabalık ilişkilerinin devamı gibi sosyal konularda, onların fikirlerine başvurulmaktadır.

Köydeki karar alma mekanizmasının tespiti için yapılan anket çalışmalarına göre; aile reislerinin % 56'sı, ailesini ilgilendiren bir karar alınırken kimseye danışmamaktadır. % 44'ü ise aile fertleriyle istişare yapmaktadır. Aile bireylerinin fikrini alan katılımcıların % 88'i ortaokul veya lise mezunudur. Eğitim seviyesindeki artış, aile içi demokrasi kavramını olumlu yönde etkilemekte, daha çok bireyin karar alma mekanizmasına katılımını sağlamaktadır.

Ayrancı'da 2005 yılında yapılan nüfus tespitlerinde, hane halkı büyüklük ortalamasının 4,8 kişi olduğu tespit edilmiştir. Köyde, Türkiye ortalamasına yakın bir hane büyüklük ortalaması görülmektedir. Ayrancı'da nüfusunun Mesudiye'den fazla, hane sayısının ise az olması, geniş aile yapısının köyde hâlâ etkili olduğunun önemli bir göstergesidir. Yaşanan göç hareketlerine katılmayan aile bireyleri, ekonomik ve kültürel nedenlerden dolayı birlikte yaşamayı tercih etmektedirler.

Yapılan ankette, aile reislerine bir karar alırken nasıl hareket ettikleri sorulmuştur. Ankete katılan aile reislerinin % 69'u kimseye danışmadığını söylerken, % 31'i aile bireylerinin fikrini aldığını belirtmiştir. Fikir danışılan kişiler aile büyükleri ve yakın akrabalarıdır. Aile bireylerine danışanların tamamının, en az ilkokul mezunu olması, eğitilmiş insanların, başkalarının görüşlerini almaya daha fazla istekli olduğunu göstermektedir.

Mesudiye'de yapılan anket çalışmalarında, köy halkının aile planlaması hakkında ne düşündüğü sorusuna cevap aranmıştır. Bu ankete göre, katılanların % 82'lik kısmı, geçim sıkıntısı ve gelecek kaygısından dolayı nüfus planlamasını desteklemektedir. Geri kalan % 18'lik kesim ise nüfus planlamasına karşıdır. Çok çocuk sahibi olmayı destekleyen aile reisleri, çocuklarını gelecek güvencesi olarak düşünmektedirler. Bazı katılımcılar ise dini ve siyasi sebeplerden dolayı nüfus planlamasına karşı çıkmaktadır.

Nüfus planlamasına karşı çıkanların % 78'ini, 50 yaşın üzerindeki katılımcılar oluşturmaktadır. Nüfus planlamasını destekleyenlerin % 50'si en az üç çocuğa sahiptir.

¹⁵ YAZICI, a.g.t., s.90.

Bu verilerden anlaşıldığı kadarıyla, nüfus planlamasının önemli olduğu kanısı insanların zihninde yer etmiş, fakat uygulama safhasında henüz etkinlik kazanamamıştır. Erkek, kız çocuk ayrımının eskisi kadar keskin olmaması, doğum oranlarında kısmen de olsa bir azalmaya neden olmuştur. Buna rağmen, büyükbaba ve büyükannelerin hâlâ erkek torun konusunda ısrarcı olduğu görülmektedir.

Ayrancı'da, aile planlamasına verilen önemi anlamaya yönelik olarak yapılan anket çalışmasında, katılımcıların % 81'inin ekonomik ve sosyal sebeplerle nüfus planlamasını desteklediği tespit edilmiştir. Katılımcıların % 29'luk kesimi ise, dini nedenlerle ve ülke nüfusunun azalmasından korktuğu için, nüfus planlamasına karşı olduğunu belirtmiştir. Çok çocuğa karşı olanların büyük bir kısmının, en az üç çocuğa sahip olması, bu kavramın işlevlik kazanmadığını göstermektedir.

Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı, konusunda da değinildiği gibi, ilk dünyaya gelen çocuğun kız olması, doğum oranlarındaki artışı etkilemektedir. Ataerkil aile yapısına sahip insanlar, soyun devamının erkek çocukları tarafından sağlandığını düşünmektedir. Aile reisleri, erkek çocuğa veya toruna sahip olmayı bir gurur kaynağı olarak görmektedirler¹⁶. Bu insanlara göre, yaşlanan ebeveynlerine bakması gereken de erkek çocuktur.

E. GÖÇLER VE NEDENLERİ

İnsanlık tarihinin, en önemli toplumsal olgularından biri de göçtür. Göç, bireylerin yaşamakta oldukları coğrafi bölgelerden ayrılarak, süresiz olarak ya da belirli bir süre için başka bir yerde yaşaması anlamına gelir. Genel olarak iç ve dış göçler şeklinde bir sınıflama yapılmaktadır. Dış göçler genellikle, az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere yapılır. İç göçler ise, ülke sınırları içinde, kırdan kıra, kırdan kente, kentten kente ve kentten kıra şeklinde gerçekleşmektedir. Göç hareketlerinin ortaya çıkmasında, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal nedenler etkili olmaktadır.

Mesudiye ve Ayrancı'daki nüfus değişimlerinin temelinde de göç hareketleri yatmaktadır. Yerinde yapılan anket ve mülâkatlardan, köyden kente göçün olağan bir

¹⁶ ŞAHİN, DOĞANAY, ÖZCAN, a.g.e., s.290.

durum olduğu, özellikle genç nüfusun yaşamak için kentleri tercih ettiği anlaşılmaktadır. Göç hareketlerini tek bir nedene bağlamak mümkün değildir.

Her iki köyde de, arazilerinin miras yoluyla daralması ve veraset sorunu olan tarlaların ekilememesi, temel geçim kaynağı tarım olan aile işletmelerini zor durumda bırakmaktadır. Özellikle, birbirinden farklı çevrelerde bulunan tarımsal arazilerin ekimi, bakımı ve hasadı çiftçiler için oldukça güç ve masraflı olmaktadır¹⁷. Çocuklarının geçimi için yeteri kadar araziye sahip olmayan aileler, başta il merkezi olmak üzere, İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlere ve çeşitli Avrupa ülkelerine göç etmiştir. Yerleştikleri çevreye adapte olabilen insanlar, yakın çevrelerini de göçe teşvik etmiş, göç hareketlerinin devamlılığını sağlamışlardır. Köy dışına yapılan göçler günümüzde de sürmektedir.

Tarımda makineleşmenin artmasıyla birlikte insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması, köydeki işsizliği arttırmıştır. İstihdamın azalmasına rağmen nüfus artışının devam etmesi, özellikle küçük aile işletmelerini zor durumda bırakmış, faal nüfusu oluşturan gençlerin büyük bir kısmı işsiz kalmıştır. Köyde çalışma imkânı bulamayan genç nüfus, iş imkânlarının daha fazla olduğu şehirlere göç etmiştir. Bu gençlerden büyük bir kısmı, kendi köyünden biriyle evlilik yapmayı tercih etmiş ve beraberinde eşini de yanında götürmüştür.

Türkiye'den Avrupa'ya yapılan göç hareketleri 1970'li yılların başında hız kazanmıştır. Pek çok insan iş fırsatlarının daha fazla olduğu ülkelere göç etmiştir. Fakat bu göç dalgası, Mesudiye'yi belirgin olarak etkilememiş, yurt dışına da göç edenlerin sayısı altı ile sınırlı kalmıştır. Ayrancı ise bu göçten etkilenmiş, göç eden insan sayısı 32'yi bulmuştur. Ayrancı köyünden yurt dışına daha fazla göç verilmesine neden olan olay, 1971'deki Gediz depremidir. Bu depremden etkilenen insanlara, yurt dışına çıkış kolaylığı sağlanmıştır. Yurt dışına göç edenlerden 15'i, çeşitli nedenlerle köyüne geri dönmüş, iş bulup yerleşenler ise ailelerini de yanına almıştır. 2005 yılı itibariyle, Mesudiye'den dört, Ayrancı'dan ise 15 aile yurt dışında yaşıyordu.

Eğitim düzeyindeki yükseliş, şehre yapılan göçleri arttırmaktadır. Eğitim düzeyi ile göç etme isteği arasında doğrusal bir ilişki vardır. Buna göre eğitim düzeyi arttıkça

¹⁷ Erol TÜMERTEKİN, *Ekonomik Coğrafya*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No.2926, İstanbul, 1994, s.141.

insanların göç etme isteği de artmaktadır¹⁸. Nitekim araştırma sahamızı oluşturan köylerdeki okuma yazma oranlarının ve eğitim düzeyinin artması, göç hareketlerini de etkilemiştir.

Her iki köyde de uygulanan anket ve mülâkat çalışmalarından anlaşıldığı kadarıyla, aldığı eğitim öğretim sayesinde ufku genişleyen ve yaşadığı çevrenin dışındaki hayatı da tanıma imkânına kavuşan insanlar, köyden ayrılmaya daha fazla meyillidir. Köylerdeki göç hareketlerine katılan insanların büyük bir kısmı ilk ya da ortaokul mezunudur. Mesudiye’de yaşamakta olan insanların, % 80’e yakını, köyden dışarıya göç edenlerin daha iyi ekonomik imkânlarla kavuştuğunu ve daha rahat yaşadığını belirtmiştir. Ayrancı’da ise bu görüşte olanların oranı % 75’ler civarındadır.

Göçlerin nedenlerinden biri de yapılan evliliklerdir. Her iki köyde de dışarıdan biriyle yapılan evliliklere rastlanmaktadır. Bu tip evliliklerle göç eden, sadece bayanlar değildir. Almanya, Fransa vb. Avrupa ülkelerinde yaşayan kızlarla evlenerek, yurt dışına göç eden gençlere de rastlanmaktadır. Özellikle de aileler, bu şekildeki evliliklere ekonomik koşullar açısından olumlu bakmaktadır.

Ayrancı’ya 2 km. uzaklıkta bulunan Baltalı köyünde, önemli bir rezerve sahip olan civa madeni yatakları bulunmaktadır. 1970’li yılların başlarına kadar aktif olarak çalışan bu madenler, çevre köylerde yaşayan pek çok insana iş imkânı sağlamıştır. Ayrancı’daki erkeklerin önemli bir kısmı, bu madenlerde mevsimlik olarak çalışmıştır. 1970’de işletme tesisleri Banaz’a taşınmış ve 1972 yılında tesisler kapanmıştır. Bu durum yöre ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir.

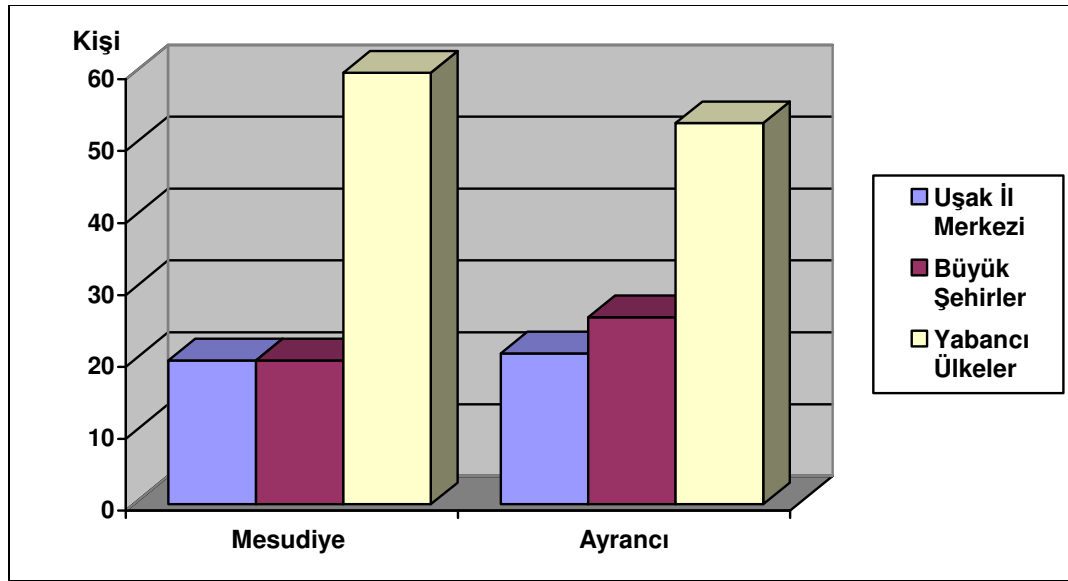
Modern tarım araçlarının yaygınlaşmaya başlaması, özellikle ağaç işçiliği ve kağıt yapımıyla ünlenen Ayrancı köyü ekonomisine büyük zarar vermiştir. Kazançlı bir gelir kapısı olan ağaç işçiliğinin önemini kaybetmesi, ailelerin gelirini azaltmış ve geçim sıkıntısına bağlı olarak da göç hareketlerini hızlandırmıştır. 1988 yılında Çokrağan suyunun Uşak’a taşınması, köy ekonomisini olumsuz yönde etkilemiş ve köyün en önemli sulama kaynağını kaybeden çiftçiler çok zor durumda kalmıştır. Bu olayında etkisiyle 1980’li yılların sonlarına doğru, göç hareketlerinde önemli oranda artışlar yaşanmıştır.

¹⁸ Fatih ÇELİK, “İç Göçlerin Seçkinlik Yaklaşımı İle Analizi”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.13, 2002/2, s.277-278.

Göçler daima köyden şehre doğru yaşanmamış, şehre göç eden insanların bir kısmı zaman içinde köye geri dönmüştür. Yaşanan ekonomik krizler, sosyal ve kültürel yaşam şartlarına uyum sağlanamaması gibi nedenlerle doğdukları yerlere geri dönen insanlar, şehirle olan münasebetlerini kesmemişlerdir. Uşak şehrindeki ekonomik koşulların düzelmesiyle birlikte, ailelerin tekrar şehre döndükleri gözlemlenmektedir.

2000-2005 yılları arasındaki dönemde, Mesudiye’de yaşanan göç hareketlerinde, eskiye oranla bir azalma görülmektedir. Şehir merkezlerinde işsizliğin artması ve iş gücü olarak kalifiye elemanların tercih edilmeye başlanması, kent merkezlerine olan ilgiyi azaltmıştır. Buna bağlı olarak, ulaşım olanaklarının gelişmesi sayesinde, insanlar hem köylerinde oturup hem de şehirde çalışabilme olanağına kavuşmuşlardır.

Yapılan anket ve mülâkatlar sırasında, katılımcılara köyden göç etmeyi isteyip istemediği sorulmuştur. Ankete katılanların % 60’ı bu soruya evet cevabını verirken, % 40’ı ise kesinlikle göç etmeyi düşünmediği belirtmişlerdir. Köyden göç etmeyi düşünenlerin % 60’ı Avrupa ülkelerine, % 20’si büyük şehirlere, % 20’si ise Uşak il merkezine yerleşmek istemediklerini belirtmişlerdir (Şekil 8).

Şekil 8. Mesudiye ve Ayrancı Köylerinden En Çok Göç Edilmek İstenilen Yerleşim Merkezleri (2005).

Ayrancı'da ise göç hareketlerinde önemli bir azalmanın görülmediği dikkati çekmektedir. Tarım sektöründeki sıkıntılar ve artmakta olan nüfus, göçlerin hâlâ devam etmesinin en önemli nedenidir. Köyde yapılan anket ve mülâkat çalışmaları sırasında, katılımcılara köyden göç etmeyi isteyip istemedikleri sorulmuş, bu soruya katılımcıların % 70'i evet cevabını vermiştir. Göç etmeyi isteyenlerin % 50'si yabancı ülkelere, % 25'i büyük şehirlere, % 25'i il merkezine yerleşmeyi arzulamaktadırlar (Şekil 8).

Araştırma alanımızı oluşturan köylerde yaşayan insanlar daha çok yabancı ülkelere göç etmek istemektedirler. AB'ye tam üyelik süreci, kırsal kesimde de etkisini göstermiştir. Özellikle de serbest dolaşım hakkı, genç nüfusun beklentisi haline gelmiştir. Uşak sanayisindeki sıkıntılar, kent merkezine olan ilgiyi azaltmış, iş imkânlarının daha fazla olduğu büyük şehirlere olan ilgiyi arttırmıştır. Genç nüfusun göçe daha fazla istekli olduğu dikkati çekmektedir. Göç etmek isteyenlerin % 90'ı 35 yaşın altındaki nüfustan oluşmaktadır. Köy yaşamına uyum sağlamış ve çocuklarını büyütmüş insanlar ise göç etmeyi düşünmemektedir. Özellikle de yaşlıların, göç konusunda pek istekli olmadıkları görülmüştür.

II. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

A. DOĞAL ÇEVRENİN YERLEŞME ÜZERİNE ETKİSİ

Doğal çevre faktörleri, belli coğrafi yörelere özgü yerleşim şekillerinin ve toplumlara has kültürlerin oluşmasında oldukça etkilidir. Bununla birlikte insanoğlu, iklim, yeryüzü şekilleri ve hidrografya gibi doğal çevre koşullarına karşı etkisiz kalan bir varlık değildir. Zaman zaman, kendi isteklerine göre çevre şartlarını şekillendirebilmektedir. Çevrenin insana olduğu gibi insanın da çevreye etkisi olmakta, ama bu etki belli bir noktaya kadar varabilmektedir¹⁹. Bu bağlamda, bir birinden farklı

¹⁹ Ersin GÜNGÖRDÜ, *Coğrafyada Öğretim Yöntemleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002, s.4.

yapısal özelliklere sahip olan küçük ilçeler bile kendi içersinde yapısal farklılıklar göstermektedir²⁰.

Günümüzde modern yapı teknikleri insanları doğaya bağımlılıktan kurtarmış olsa da doğa elemanlarının yerleşmeler ve insanlar üzerindeki etkisini tamamen ortadan kaldıramamıştır. Köy halkının temel geçim kaynaklarının doğal çevre şartları ile olan yakın ilişkisi ve iklimin yaşam koşullarına olan etkileri, insanların doğayla olan yakın münasebetlerinin sürmesini sağlamaktadır. Mesudiye ve Ayrancı köyleri üzerinde; iklim, yeryüzü şekilleri, hidrografya ve toprak yapısı gibi coğrafi elemanların etkilerini, açıkça gözlemlenmek mümkündür.

1. İklim

Türkiye, matematik konumu itibariyle ılıman iklim kuşağı üzerinde yer almaktadır. Bununla birlikte, coğrafi özellikleri nedeniyle, belli bir hava kütesinin etkisi altında değildir. Türkiye'nin iklim özelliklerini kuzeyde Avrasya ve Kuzey denizi üzerinde ortaya çıkan soğuk karakterli polar veya kutbi hava kütesi ile güneyde tropikal bölgelerden kaynaklanan hava kütleleri belirlemektedir²¹.

Araştırma alanımızın bağlı bulunduğu Uşak'ta da farklı iklim koşullarının etkisi kendini göstermektedir. Uşak ili, genel görünümü itibariyle, Ege ve İç Anadolu bölgeleri arasında geçiş özelliği taşıyan bir iklim tipine sahiptir²². İlde, Ege bölgesine nazaran daha sert, İç Anadolu bölgesine göre ise daha yumuşak iklim koşulları yaşanmaktadır. Temmuz ve ağustos ayları sıcak ve kurak geçerken, ocak ve şubat aylarında don olaylarına rastlanmaktadır²³.

Mesudiye, Uşak il merkezine 11 km. mesafede yer almakta, kent ile arasında yükselti ve bakı özellikleri bakımından önemli bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle Uşak Meteoroloji İstasyonu'ndan elde edilen bilgiler, araştırma alanımızı oluşturan bu köy için de büyük ölçüde değişiklik göstermeyecektir.

²⁰ Lütfi ÖZAV, *Sivaslı İlçesinin Coğrafi Etüdü*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın:30, Afyon, 2002, s.30.

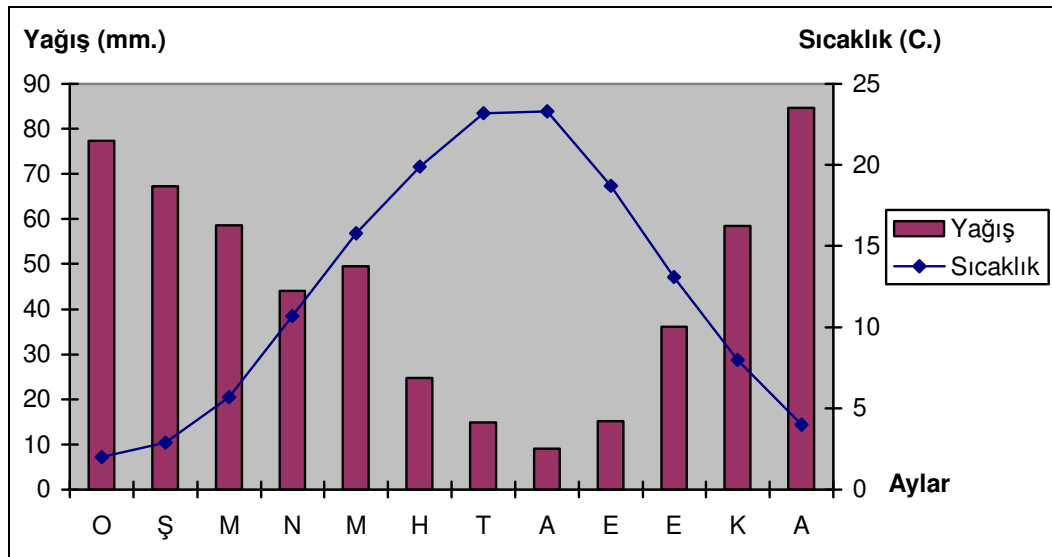
²¹ ATALAY, a.g.e., s.118.

²² Cumhuriyetin 75. Yılında Uşak İl Yıllığı, s.36.

²³ Devlet Meteoroloji İşleri, Genel Müdürlüğü, Rasat Sonuçları (1929-1990).

İl merkezine 32 km. mesafede bulunan Ayrancı köyü yakınlarında ölçüm istasyonu bulunmadığı için, köyün iklim bilgileri yükseltiye göre hesaplanmıştır. Köy ile Uşak arasında enlem ve bakı özelliklerinin benzerlik göstermesi, hava koşullarını tespit etmek için gerekli olan hesaplamaları yapmayı kolaylaştırmıştır. İklim elemanlarının ortaya çıkarılmasında hesaplamalar yanında, yerinde yapılan anket ve mülâkat sonuçlarından da faydalanılmıştır.

Mesudiye'de ortalama sıcaklık 12,3 °C.'dir. En soğuk ay 2,0 °C. ile ocak, en sıcak ay ise 23,3 °C. ortalama ile ağustos ayıdır. Don olayları en fazla ocak ayında görülmekte, kasım, aralık, şubat, mart ve nisan aylarında da don yaşanan günlere rastlanmaktadır. Kışın sert geçtiği yıllarda, ekim ve mayıs aylarında da don olayları görülmektedir²⁴. Yıllık toplam yağış miktarı, 540 mm. düzeyindedir. En fazla yağış, 23,3 mm. ile aralık ayında görülür. Bu ayı sırasıyla ocak ve şubat ayları takip eder (Şekil 9). Kar yağışları kasım ile nisan ayları arasındaki soğuk devrede görülmekte, kar örtüsünün yerde kalma süresi ortalama 11,5 gün olarak gerçekleşmektedir. Yörede, aralık ve mayıs ayları arasında esen batı rüzgârları oldukça etkili olmakta, bu rüzgârlar soğuk karakter taşımaktadır.

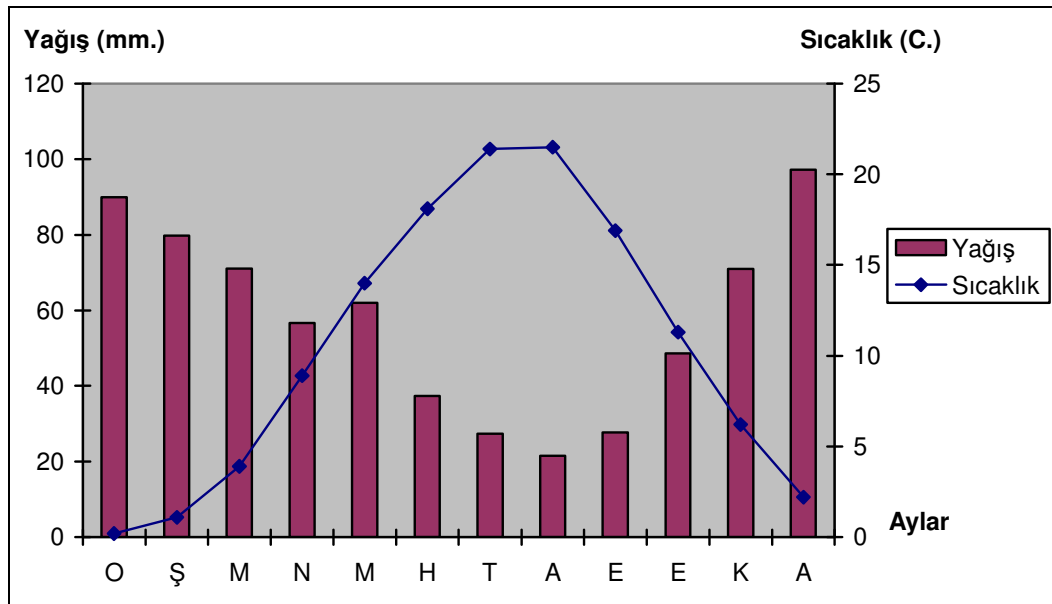

Şekil 9. Mesudiye Köyünün Sıcaklık ve Yağış Grafiği.

²⁴ Devlet Meteoroloji İşleri, Genel Müdürlüğü, Rasat Sonuçları (1929-1990).

Ayrancı, 1184 yükseklikte kurulmuş, bir dağ eteği köyüdür. Köyde ortalama sıcaklık 9,3 °C.'dir. En soğuk ay, ortalama -0,9 °C. ile ocak, en sıcak ay ise ortalama 20,4 °C. ile ağustos ayıdır. Don olayları en fazla ocak ve şubat aylarında görülmekte, kasım, aralık, mart ve nisan aylarında da don olaylarına rastlanmaktadır. Yapılan mülâkatlardan sert kışların yaşandığı yıllarda, mayıs ayının başlarında ve ekim ayının sonunda da don olaylarının görüldüğü anlaşılmıştır.

Köy civarında ve Banaz'da rasat istasyonunun bulunmaması, kesin yağış miktarının tespitini zorlaştırmaktadır. Yöredeki orman arazilerinin geniş yer tutması ve yükselti, yağış miktarının artış göstermesine neden olmaktadır. Rasat istasyonu bulunmayan yörelerdeki yağış değerlerini hesaplamak için kullanılan Schreiber formülüne göre, her 100 m. yükselişte, yağış değerleri 54 mm. artmaktadır²⁵. Buna göre köyde en fazla yağış, m.²'ye 97,2 mm. ile aralık ayında görülmekte, bunu sırasıyla ocak ve şubat ayları takip etmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Ayrancı Köyündeki Yağış ve Sıcaklık Grafiği.

²⁵ Yusuf DÖNMEZ, *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2506, İstanbul, 1979, s.177.

Köylüler, nisan ve mayıs aylarında kırkikinci yağışlarının yoğun olarak görüldüğünü ve bu yağışların yöre tarımı için büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Kar yağışları ekim ayı sonunda başlamakta, nisan ayı sonlarına ve bazen de mayıs ayı ortalarına kadar devam edebilmektedir. Aralık ile nisan ayları arasında, kar yağışları görülmektedir. Kar örtüsünün yerde kalış süresi ortalama 30 gündür. Aralık ayının gelmesiyle birlikte esmeye başlayan batı rüzgârları, şiddetli soğuklara neden olmakta, bu rüzgârların etkisi mayıs ayının sonuna kadar devam etmektedir. Sert esen rüzgârlar tarımsal üretime zarar vermektedir.

2. Yeryüzü Şekilleri

Mesudiye köyü, 5341 km.² alana sahip Uşak ovasının, kuzeydoğu ucunda kurulmuştur²⁶. Köyün güney ve güneybatısında yer alan araziler genelde düzlükler halindeyken, doğu, batı ve kuzey kısmındaki araziler, dalgalı yükseltiler şeklinde kendini göstermektedir. Köyün en önemli yükseltisi, kuzeybatı yönünde yer alan Sahankırı tepesidir (955 m.). Bunun dışında köy sınırları içerisinde, önemli bir yükselti bulunmamaktadır.

Altıntaş ile Mesudiye köyleri arasında, çok sayıda mağarayı içine alan dar bir vadi bulunmaktadır. Eski dönemlerden kalma kaya mezarları olan bu mağaranın bulunduğu vadiye, kayaderesi adı verilmiştir (Fotoğraf 1). Mağara duvarlarındaki çeşitli işaretler ve haç figürleri, bu çevrenin yerleşme amaçlı olarak kullanıldığını göstermektedir. Vadi çevresinde ve köyün kuzeydoğu yönünde, yazın suları kesilen küçük dereler bulunmaktadır. Bu vadinin kuzeyinde, bu küçük dereler ve yeraltı suları tarafından beslenen Mesudiye-Altıntaş sulama göleti yer almaktadır. Gölet, Uşak ovasındaki tarım arazilerinin sulanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır.

²⁶ Esat Abdullah YALDUZ, Uşakta Eğitimin Dağılımı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), s.3.

Fotoğraf 1. Mesudiye'nin Kuzeyinde Yer Alan Kayaderesi Mevkiinden Görünüş.

Ayrancı, Murat dağı eteklerinde yer alan bir köydür. Yerleşim alanının, Ayrancı ovasının hemen kenarında bulunması, köye bir ova köyü özelliği de kazandırmaktadır. Doğu ve kuzey yönleri yüksek tepelerle çevrili olan yerleşim sahasının, güney ve güneybatısında, Ayrancı ovası bulunmaktadır. Elma dağı ile Murat dağı arasında, ortalama 1184 m. yükseklikte yer alan Ayrancı ovası, dalgalı düzlükler halinde uzanmaktadır (Fotoğraf 2).

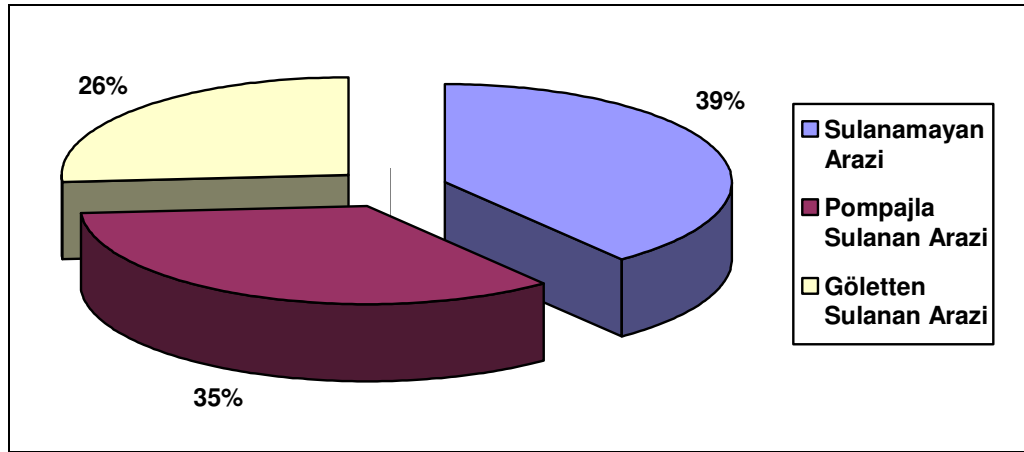

Fotoğraf 2. Ayrancı Ovasından Bir Görünüş.

Köyün, ova dışında kalan çevresi, engebeli bir yapı arz etmektedir. Kuzeydoğuda Namazgâh tepe (1250 m.), kuzeyde Eyyeri tepesi (1242 m.), kuzeybatıda Demirtaş tepe (1323 m.) yörenin en önemli yükseltilerini oluşturmaktadır. Bu tepelerin tamamına yakını çam ormanları ile kaplıdır. Yükseltiler arasında derin çukurluklar ve vadiler bulunur. Köy çevresinde kışın akan, yazın ise suları kesilen küçük mevsimlik dereler vardır.

3. Hidrografya

Kırsal yerleşmelerin su varlığı, tarımsal faaliyetlerin çeşitliliğini ve üretim kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Mesudiye köyünün tarım arazileri toplamı 5770 hektar olup, bu arazilerin 2000 hektarı pompaj, 1500 hektarı göletlerden gelen kanallarla sulanmaktadır²⁷. Geri kalan 2270 hektarlık toprak, sulanamayan kıraç araziye teşkil etmektedir (Şekil 11). Sulama için Göğem ve Mesudiye-Altıntaş sulama göletleri kullanılmaktadır. Mesudiye-Altıntaş sulama göletinden faydalanabilmek için sulama kanalı yapılmaması ve Göğem barajından su getirmede yaşanan güçlükler, tarımsal arazilerin sulanmasında aksaklıklara neden olmaktadır.

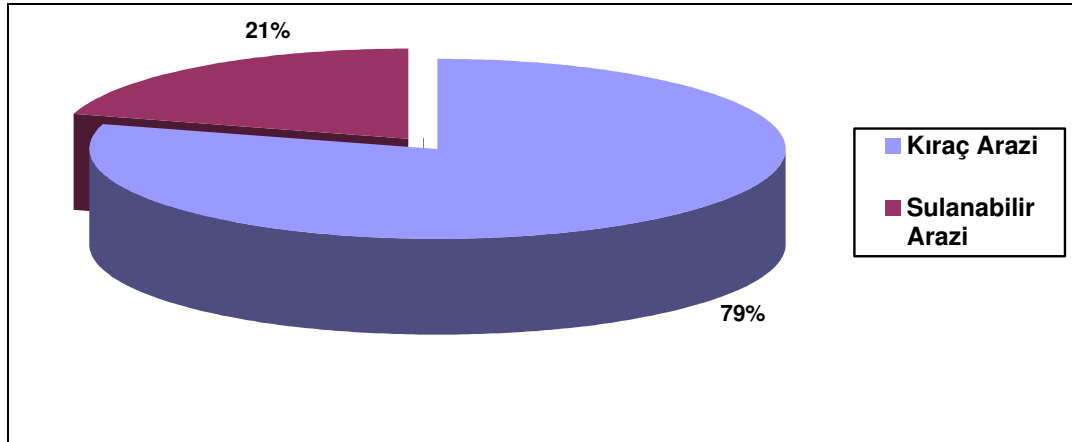

Şekil 11. Mesudiye Köyündeki Tarım Arazilerinin Sulama Durumu (2005).

²⁷ Uşak Tarım İl Müdürlüğü, Mesudiye Köyü Bilgi Envanteri Sonuçları, 2005.

Köyün içme suyu ihtiyacı, 1986 yılına kadar köy içinde bulunan altı adet çeşmeden sağlanmaktaydı. 1986 yılında Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalar sayesinde, köyün içme suyu şebekesi inşası tamamlanmış, kısa sürede şebeke suyu bağlanmayan konut kalmamıştır. Sondaj yöntemiyle çıkarılan yeraltı suyunun debisi, 20 lt./sn. kadardır. Debisi yeterli olan bu kaynak sayesinde, köyde içme suyu sıkıntısı yaşanmamaktadır²⁸. Şebeke suyu ile birlikte, hâlâ akmakta olan dört çeşmeden de faydalanılmaktadır. Bu çeşmelerin, suları çok kurak geçen yıllar dışında kesintisiz olarak akmaktadır.

Ayrancı köyü sınırları içerisinde yer alan 12813 ha.'lık toplam arazinin, 7307 ha.'sı tarıma ayrılan topraklardan oluşmaktadır²⁹. 1988'e kadar sulu tarım yapılan arazilerde, Çokrağan suyunun kesilmesinin ardından, kuru tarım yapılmaya başlanmıştır. Günümüzde, köydeki tarım arazilerinin sadece 1500 ha.'sında sulama yapılabilmektedir. Sulamaya müsait araziler ise ancak motopomplar sayesinde sulanabilmektedir (Şekil12).

Şekil 12. Ayrancı Köyündeki Tarım Arazilerinin Sulama Durumu (2005).

Sulanamayan kıraç toprakların geniş bir alan kapladığı köyde, tarımsal üretimde sıkıntılar yaşanmaktadır. Sulamanın yeterli olmaması yağışların önemini daha da arttırmaktadır. Özellikle de mayıs yağışları köy için büyük önem taşımaktadır.

²⁸ Uşak Köy İşleri Müdürlüğü Verileri, 2005.

²⁹ Banaz İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri, 2005.

Yağışların az olduğu yıllarda, çok ciddi kuraklıklar görülmekte, en önemli geçim kaynağı tarım olan aileler, söz konusu dönemlerde büyük ekonomik sıkıntılar yaşamaktadırlar.

1986 yılına kadar içme suyu ihtiyacını köydeki membalardan ve çeşmelerden sağlayan Ayrancı köyü, bu tarihten sonra içme suyu şebekesine kavuşmuştur. En önemli kaynaklar olan, Gökpınar ve Alanpınar membalarından çıkan sular, 200 m.³ hacmindeki depodan şebekeye verilmektedir. İçme suyu, yüksek kaliteye sahiptir. Ama debisi düzensiz ve yetersiz olan bu kaynaklar, köyün ihtiyacını tam olarak karşılayamamaktadır. Uşak Köy İşleri Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre, bu kaynaklar gelecekte kuruma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır³⁰. İçme suyu şebekesi yapımı sırasında açılan sondajlar, çevrede akan pınarların kurumasına neden olmuştur. Bununla birlikte, köyde hâlâ akmaya devam eden üç çeşmeden de faydalanılmaktadır. Bu çeşmelerin bazıları mevsimsel olarak kurumaktadır.

Ayrancı'ya yaklaşık olarak 5 km. mesafede bulunan, Uşak'a içme suyu ve çevresindeki tarım arazilerine de sulama suyu sağlamak amacıyla, 1996 yılında yapımına başlanan Küçükler barajı ve tesisleri projesi, 2005 yılı itibariyle tamamlanma aşamasına gelmiştir. Söz konusu tesisin faaliyete geçmesiyle birlikte, tarıma elverişli Ayrancı ovasında 16000 ha.'lık bir alanda sulu tarım yapılması planlanmaktadır. Bu durumun yöre ekonomisine önemli bir canlılık getireceği beklenmektedir. Sulama imkânlarından daha fazla yararlanılabilmesi için, arazilerde toplulaştırma çalışmaları devam etmektedir. Banaz Tarım İlçe Müdürlüğü ve Tapu kadastro müdürlükleri bu konuda ortak çalışmalar yürütmektedirler³¹.

Hâlen yapım aşamasında olan tesislerin inşasının tamamlanmasının ardından, çevre köylerin tarımsal üretiminde ciddi bir artışın yaşanacağı tahmin edilmektedir. Bu barajın en önemli yapım amacı, Uşak ilinin su ihtiyacını temin edebilmektir. Barajın faaliyete geçmesiyle birlikte, tesislerden 6,4 milyon m.³ içme suyu sağlanacak, yaklaşık olarak 160.000 insanın içme ve kullanma suyu ihtiyacı buradan karşılanacaktır (Fotoğraf 3)³².

³⁰ Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü Verileri, 2005.

³¹ Banaz İlçe Tarım Müdürlüğü, Verileri, 2005.

³² Tesisler, Türkiye'yi Kalkandıran Projeler, Su Dünyası Dergisi, (www.sudunyasi.com.tr/mayis 2004-10/tesisler.htm,-12.09.2005).

Fotoğraf 3. Ayrancı'ya 5 km. Mesafede Bulunan Küçükler Barajından Bir Görünüm.

4. Toprak

Mesudiye'deki toprakların % 70'e yakını, I. sınıf olarak kabul edilen tarım arazileri oluşturur. Alüvyal topraklardan oluşan bu tarım arazileri, mineraller bakımından oldukça zengindir. Eğimin az olduğu, su ve rüzgâr erozyonundan fazla zarar görmeyen, yüksek su tutma kapasitesine sahip bu topraklarda, uygun sulama ve sıcaklık şartlarında her türlü ürün yetiştirilebilmektedir. Köyün batısında ve doğusunda yer alan IV. sınıf tarım arazilerinde ise daha çok kuru tarım yapılmaktadır. Bu arazilerin geneli, eğimli bir yapı arz eden, su ve rüzgâr erozyonuna açık, düşük su tutma kapasitesine sahip topraklardan oluşmaktadır³³.

Ayrancı köyünün tarım arazilerinin yaklaşık % 80'i, Ayrancı ovası sınırları içerisinde yer almaktadır. I. sınıf toprak yapısına sahip olan bu tarım arazileri, sıcaklık ve sulama şartları uygun olan her türlü tarım ürününün yetiştirilmesine elverişlidir³⁴.

³³ T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Uşak İli Arazi Varlığı*, Ankara, 1997, s.13.

³⁴ K.H.G.M., a.g.e, s.13.

Bununla birlikte, sert iklim koşulları tarımsal çeşitliliği kısıtlamaktadır. Bu arazilerin en büyük sorunu susuzluk ve sert geçen kışlardır. Sadece % 21'i sulanabilen bu arazilerde, ağırlıklı olarak tahıl tarımı yapılmaktadır. Küçükler barajının tamamlanmasıyla, mineral bakımından zengin, alüvyal topraklarda, organik tarım yapılması planlanmaktadır. Bu konuda üreticileri bilgilendirmek isteyen, Banaz İlçe Tarım Müdürlüğü'ne bağlı görevliler tarafından, ovada bulunan köylerde eğitim çalışmalarına devam edilmektedir³⁵.

B. KONUT TİPLERİ VE EKLENTİLER

İnsan yaşamının en önemli parçası olan meskenler, yapısal özellikleri itibariyle, buldukları coğrafi çevrenin doğal, kültürel ve ekonomik özelliklerinden fazlasıyla etkilenmektedir. Doğal çevre şartları mesken inşasında kullanılan, yapı malzemesini yakından ilgilendirmekte, ev eklentileriyle iç donatımda ise ekonomik, sosyal ve kültürel yapı kendini göstermektedir³⁶. Bununla birlikte, ekonomik yönden gelişmiş ve kent merkezlerine yakın köylerde, çağdaş yapı malzemesinin kullanımının arttığı görülmektedir. Ekonomik gelişmenin yetersiz olduğu yörelerde ise, çevreye bağımlı yapı tarzı hâlâ etkili, değişim ise daha yavaştır³⁷.

Mesudiye ve Ayrancı köylerindeki meskenler üzerinde coğrafi çevrenin, iklimin, sosyal ve kültürel özelliklerin etkileri, kolayca gözlemlenebilmektedir. Söz konusu köylerde daha çok ahşap karkas dolgu meskenler, kerpiç meskenler, taş meskenler ve betonarme meskenlere rastlanmaktadır. Bu tip bir sınıflandırma yapılırken, meskenlerin yapı malzemesine göz önüne alınarak bir ayırım yapılmaya çalışılmıştır.

Tasnifleme esnasında, bazı meskenlerde karma yapı malzemesinin kullanıldığı görülmüştür. Meskenlerde yapılan tadilatlar sırasında da orijinal yapı malzemesine farklı ilavelerin eklendiği dikkati çekmiştir. Bu durumdaki konutlar incelenirken, ağırlıklı olarak hangi malzemenin kullanıldığına bakılmıştır.

³⁵ Banaz Tarım İlçe Müdürlüğü Verileri, 2005.

³⁶ DOĞANAY, a.g.e., s.312.

³⁷ Lütüf ÖZAV, "Sivaslı ve Çevresinde Kır Konutları", Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S.2, Afyon, 2002, s.32.

1. Ahşap Karkas Dolgu Meskenler

Mesudiye’de, en fazla ahşap karkas dolgu yapı malzemesi ile inşa edilmiş meskenlere rastlanmaktadır (Fotoğraf 4). Özellikle 1950’li yıllardan sonra bu tip meskenlerin yapımı yaygınlaşmıştır. Bu meskenlerin temeli ve zemin katı, köy yakınlarında bol miktarda bulunan taşlardan inşa edilmekte, zemin katlar, genelde ahır ve samanlık olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 4. Mesudiye Köyü Sakinlerinden Güldane Demir’e Ait Ahşap Karkas Dolgu Malzemesi İle Yapılmış Bir Meskeninin Görünümü.

Üst katın ve tavanın inşasında, çevreden kolaylıkla temin edilebilen ağaç yapı malzemesi kullanılmıştır. Genelde çam ve kavak ağacından yapılan çatmalarla evin iskeleti oluşturulmuş, iskeleti oluşturan çatmaların arası kerpiç, tuğla ya da taş ile doldurulmuştur. Yaklaşık olarak 60 cm. kalınlığında inşa edilen duvarlar, ısı yalıtımını sağlamak için, içerden ve dışardan sıvanmıştır. Konutların pencereleri ise genellikle, 90 cm.² genişliğindedir. Meskenler birbirinden bağımsız yapıldığı için, üzerleri dört yana

eğimli kırma çatı ile kapatılmıştır. Çatıların tamamı eski tip oluklu kiremit çoğunlukla da marsilya kiremidi ile örtülüdür.

Bu tip binaların planları çoğunlukla bir birine benzer. Köydeki meskenlere, kocakapı adı verilen ana kapıdan girilir. Avludan geçildikten sonra, merdivenlerden asıl konut olarak adlandırılan kısma çıkılır. Üst katta, ilk olarak hayat ya da gedey adı verilen bölüme ulaşılır. Yaz aylarında yaşam, genelde bu bölümde geçmektedir. Evlerdeki oda sayısı iki ila altı arasında değişiklik gösterir. Odaların büyük bir çoğunluğunda, ocak ve banyo olarak kullanılan dolap şeklinde küçük birer bölme ile yatak, yorgan, halı, kilim vb. eşyanın saklandığı yükükler bulunmaktadır. Bileşik aile yapısının egemen olduğu köyde, her oda ayrı bir ailenin yaşamasına uygun bir ev olarak düşünülmüştür.

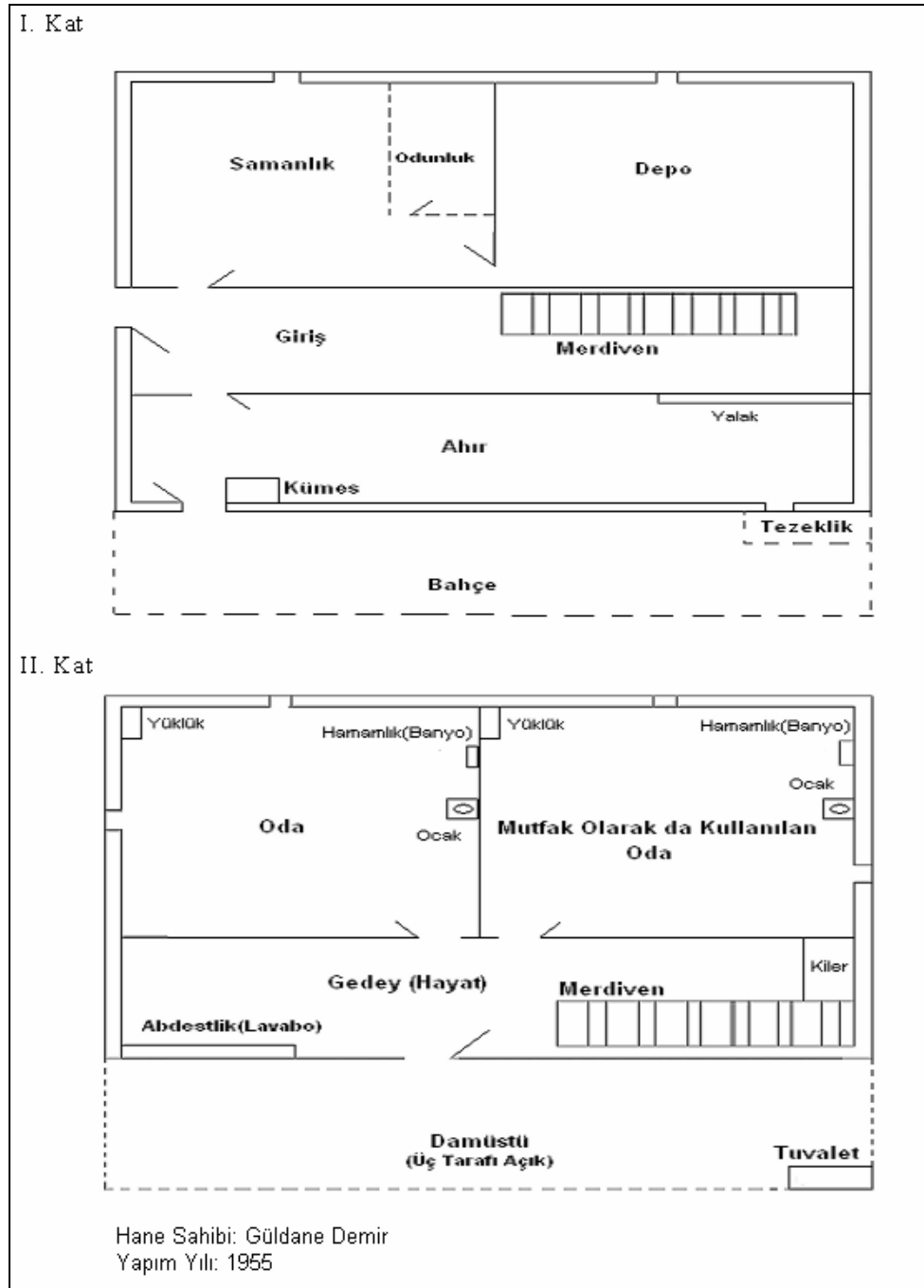
2005 yılı itibariyle, Ayrancı'daki konutların % 53'e yakını ahşap karkas dolgu malzemeden inşa edilmiş meskenlerden oluşuyordu. Bölgede taş, ağaç gibi yapı malzemelerinin bol miktarda bulunması ve inşaat maliyetinin düşük olması, bu tip meskenlerin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Taş malzemeden inşa edilen alt katlar genellikle samanlık, ahır ve depo olarak kullanılır.

Yaşam alanını oluşturan üst kattaki odaların duvarları, çam ağacından yapılan çatmaların arasının kerpiç ya da tuğla ile doldurulmasıyla inşa edilmiştir. Duvarların kalınlığı alt katlar 60, üst katlarda ise 70 cm. civarındadır. Çatı kaplaması olarak, en fazla kara kiremit adıyla bilinen oluklu kiremitler kullanılmıştır. Yeni binalarda ve yapılan tadilatlarda ise marsilya tipi kiremit kullanılmaktadır. Çatılar genelde dört tarafa eğimli kırma çatı olup az da olsa beşik çatılı evlere rastlanmaktadır.

Köyde 2005 yılı içinde yapılan anket ve mülâkat çalışmalarında, çok eski tarihlerde inşa edilmiş bir eve rastlanmamıştır. Evlerin büyük bir çoğunluğu 1950 ve sonrasında inşa edilmiştir. 1950'li yıllardan sonra, köydeki nüfus artışları ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak, toprak örtülü eski kerpiç evler yıkılıp yerine nispeten daha sağlam evler inşa edilmiştir.

Evlerin iç tasarımı genelde birbirlerine benzemektedir. Giriş katındaki ana kapıdan girilerek merdivenle yazlık veya hayat adı verilen salona çıkılmakta, odaların tamamının kapısı bu bölmeye açılmaktadır. Oda sayısı, aile büyüklüğüne göre dört ila sekiz arasında değişmektedir. Odalar geleneksel yaşam tarzına uygun olarak, ayrı birer

ev şeklinde tasarlanmıştır. Odaların genelinde yüklük, duvarlara çakılı raflar ve dışarıdan dolaba benzeyen hamamlık adı verilen banyolar bulunur (Şekil 13).

Şekil 13. Mesudiye Köyünden Bir Bağdadî Meskenin Kullanım Planı.

2. Kerpiç Meskenler

1950’li yıllara kadar, Mesudiye köyündeki konutların büyük bölümü kerpiçten meskenlerden oluşuyordu. Genelde tek katlı olarak inşa edilen bu meskenlerin üzeri toprakla örtülür, yağışlı havalarda içeriye su sızmaması için tavadaki toprak, silindir şeklindeki taşlarla sıkıştırılırdı. Son derece kullanışsız ve dayanıksız olan bu tip meskenlerin yapımına günümüzde rastlanmamaktadır. Bununla birlikte, bugün için kerpiç meskenler, köydeki meskenlerin % 23’e yakınıni oluşturmaktadır (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. Mesudiye Köyündeki Kerpiç Bir Meskenin Genel Görünümü.

Kerpiç evlerin temelleri, binanın genel dengesini sağlamak ve dayanıklılığı arttırmak için taştan inşa edilmiştir. Taş yapı malzemesi sadece temelde değil, zemin katlarda da kullanılmıştır. Bu şekilde kerpiç tuğlaların nemden korunması sağlanmıştır. Zemin katlar ahır, samanlık veya depo olarak tasarlanmış, mesken planları buna uygun olarak yapılmıştır. Üst kat duvarları ise kerpiç tuğla ile örülmüş, çerçevelerde ve tavan kaplamasında ahşap malzeme kullanılmıştır. Günümüzdeki kerpiç evlerin tamamının

çatısı kiremitle kaplıdır. Meskenlerin yerleşim planı, ahşap karkas dolgu meskenlerden farklı değildir.

Ayrancı'da, 1960'lı yıllara kadar, en fazla kullanılan yapı malzemesi kerpiçti. Maliyeti az olduğu için tercih edilen kerpiç meskenler, sert iklim koşullarına karşı dayanıksızdı. 1950'li yıllardan sonra, köydeki nüfus artışına ve ekonomik kalkınmaya bağlı olarak, toprak örtülü eski kerpiç evler yıkılmaya, yıkılan evlerin yerine nispeten daha sağlam evler inşa edilmeye başlanmıştır. Günümüzde ise tamamen kerpiç yapı malzemesinden inşa edilmiş mesken tipi kalmamıştır. Kerpiç tuğlalar ise daha çok karkas binalarda dolgu malzemesi olarak kullanılmakta, çamuruyla da meskenlerin duvarları sıvanmaktadır.

Her iki köyde de kerpiç bina inşası uzun süre önce terk edilmiştir. Bu tür meskenler yerine, sosyal ve ekonomik değişmelere bağlı olarak, daha çok betonarme bina yapımına ağırlık verilmiştir. Betonarme mesken yapımına gücü yetmeyen aileler ise eski meskenlerini yenileme yoluna gitmekte, kerpiç binaların eskiyen ve yıkılan yerlerini yeni yapı malzemeleri ile tamir etmeye çalışmaktadırlar.

3. Taş Meskenler

Taş, eski çağlardan beri yapı malzemesi olarak kullanıla gelen önemli bir inşa aracıdır. Özellikle, ormanlık alanların bulunmadığı, sert iklim koşullarının yaşandığı ve güvenliğin büyük önem arz ettiği çevrelerde, taştan yapılmış meskenler daima tercih edilmiştir³⁸. Uşak iline bağlı pek çok kırsal yerleşmede de taş yapı malzemesiyle inşa edilmiş meskenlere rastlanmaktadır.

Mesudiye'de, tamamına yakını taştan inşa edilmiş sadece üç mesken bulunmaktadır. Çevrede, taş yapı malzemesine bol miktarda rastlanmakta, fakat bu tip mesken inşasına rağbet edilmemektedir. Bina yapımında, inşası ve ısıtması zor olduğu için, taş yapı malzemesi tek başına kullanılmamaktadır. Ahşap karkas dolgu meskenlerle kerpiç meskenlerin temellerinde ve duvarlarında yapı malzemesi olarak taş tercih edilmektedir.

³⁸ ŞAHİN, DOĞANAY, ÖZCAN, a.g.e., s.348.

Yörede tamamı tuğladan ya da taştan yapılan evlere kâgir bina adı verilmektedir. Kâgir meskenlerin içi, sıcak havayı muhafaza etmek için çamur ya da çimentoyla sıvanmıştır. Mesken yapımında ağırlıklı olarak, karataş ve küfeki denilen taşlar kullanılmıştır. Kolay işlenen ve bölgede çok miktarda bulunan küfeki taşından, dibek, kuyu ağzı ve mezar taşı da yapılmaktadır.

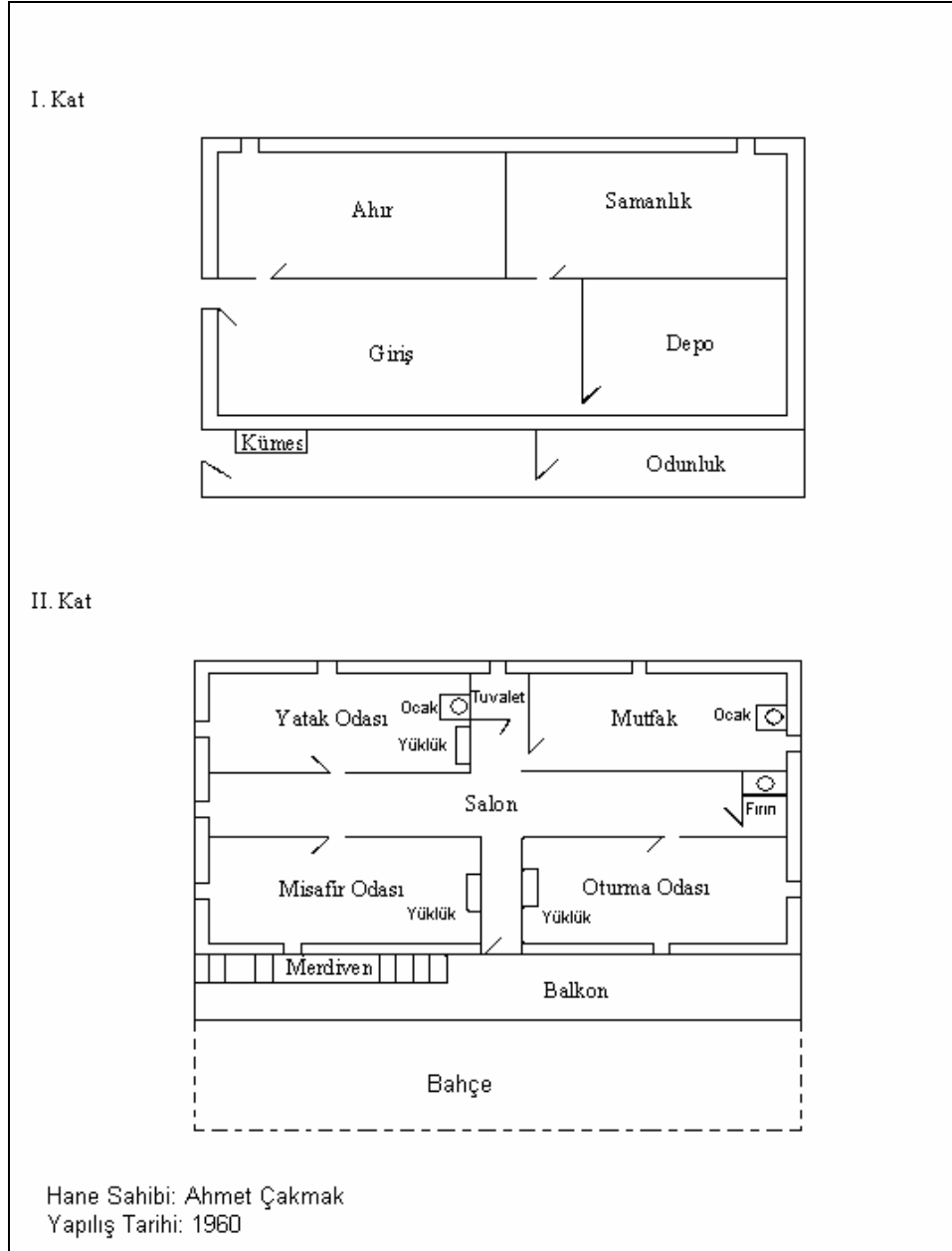
Ayrancı köyündeki meskenlerin inşasında, taş yapı malzemesi kullanımı daha yaygındır (Fotoğraf 6). Bu köyde bulunan meskenlerin % 40'a yakınında, ağırlıklı olarak taş yapı malzemesi kullanılmıştır. Yörede bol miktarda bulunan taşlardan inşa edilen konutların, tasarımları genelde birbirine benzemektedir. Bu tür meskenlerde ağaç ve kerpiç yapı malzemesi de kullanılmıştır. Çam ağacından yapılan kirişler ve kalaslarla, konutların sağlamlığı artırılmaya çalışılmıştır.

Taş meskenlerin duvarları, kalın örülmüş, ısı yalıtımını sağlamak için kerpiç çamuru veya çimento ile sıvanmıştır. Yörede bol miktarda bulunan taşlardan yapılan binaların maliyeti az, yapımları ise kolaydır. Yıllar içinde yıpranan taş meskenlerin, modern yapı malzemeleri kullanılarak tadilatından geçirildiği ve meskenlere yeni bölümlerin eklendiği dikkati çekmektedir. (Şekil 13).

Fotoğraf 6. Ayrancı Köyünde Yaygın Olan Taş Meskenlerden Bir Görünüm.

Bu meskenler, yerleşim planları ve donatım itibarıyla da ahşap karkas dolgu meskenlerden fazlaca bir farklılık göstermemektedir. Fakat taş meskenlerin temel ve oda yükseklikleri ahşap karkas yapılı meskenlere nispetle daha alçak olmaktadır. Sağlam ve ucuz olduğu için tercih edilen taş meskenler fazla bakım gerektirmemekte, sadece soğuktan korunmak için düzenli olarak sıvanmaktadırlar.

Şekil 14. Ayrancı Köyünden Bir Kâgir Meskenin Yerleşim Planı.

4. Modern Betonarme Meskenler

Değişen ve modernleşen hayat şartları, konut tiplerini yakından etkilemiş, mesken şekillerini ve yapı malzemesini doğal çevreye bağımlı kalmaktan, kısmen de olsa kurtarmıştır. Köye sağlam köklerle bağlı olan, hayatını köyde yaptığı ekonomik faaliyetler sayesinde kazanan insanlar, gelir düzeyi ve eğitim seviyesi arttıkça, şehirlerdeki konforu kendi hayatına yansıtmaya çalışmıştır.

Mesudiye’de 1990’dan sonraki yıllarda, betonarme binaların sayısında önemli oranda artış meydana gelmiştir. Bu artışta, şehir merkezinin köye olan yakınlığının etkisi açıkça görülmektedir. Modern yapı malzemesinin ucuzlaması ve nakliyesinin kolaylaşması, betonarme mesken yapımının yaygınlaşmasını sağlamıştır (Fotoğraf 7). Betonarme mesken yapımına yönelenler, genellikle gelir düzeyi yüksek ve eğitilmiş insanlardır. Geliri yeni mesken inşa etmeye yetmeyenler ise, evlerinde geniş çapta tadilat yapmaya çabalamaktadırlar.

Fotoğraf 7. Mesudiye Köyünde Modern Yapı Malzemesiyle İnşa Edilmiş Bir Meskenin Genel Görünümü.

Köyde, modern yapı malzemesi ile inşa edilmiş, 21 mesken bulunmaktadır. Çimento, demir, tuğla gibi malzemelerle yapılan bu meskenler, genellikle eski evlerin yerine değil, köyün hemen dışındaki alanlara yapılmıştır. Köy muhtarıyla yapılan mülâkattan anlaşıldığına göre, köy merasının satılması halinde, yeni bina yapımında önemli bir artış yaşanacaktır. Fakat köyün ortak kullanım alanı olan meralara duyulan ihtiyaç nedeniyle, böyle bir satış yapılması düşünülmemektedir.

Yerleşim planı itibariyle, şehirdeki evlerden farklı olmayan bu meskenlerde, oturma odası, misafir odası, yatak odası, tuvalet, banyo ve balkon bulunmaktadır. Eski tip konutlarda az sayıda ve dar olan pencerelerin sayısı betonarme konutlarda artış göstermektedir. Kırsal yerleşmelerin genelinde, yeni yapılan betonarme binalardaki ahır, samanlık, ambar ve kümes gibi eklentilerin ana konuttan ayrıldığı görülmektedir³⁹. Mesudiye köyünde bulunan betonarme binalarda da bu tür bir planlamaya gidilmiştir.

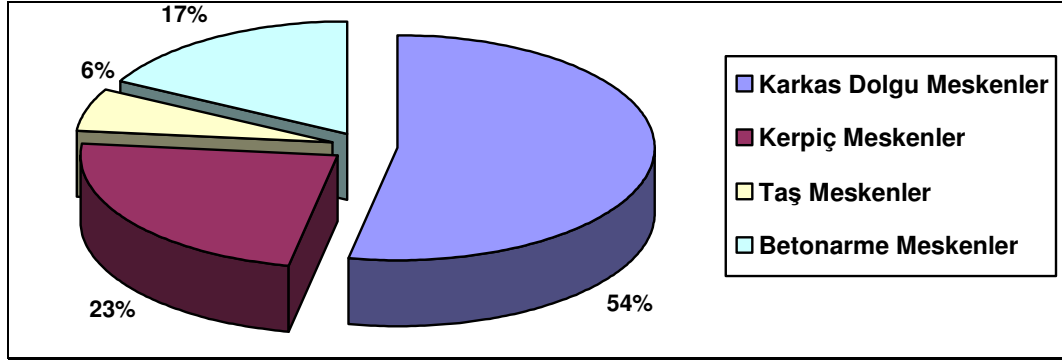
Ayrancı'da ise 2005 yılı itibariyle, modern yapı malzemesi ile inşa edilmiş sekiz mesken bulunuyordu. Köyde yaşayan insanlar, yeni mesken inşa etmek yerine, yaşadıkları evlerde yenilik yapmayı tercih etmektedirler. Modern yapı malzemelerinin maliyetinin fazla olması, bileşik aile yaşantısının etkisi ve yaşanan göçler, yeni meskenlerin inşasını zorlaştırmaktadır. Özellikle genç nüfus, şehirde kalıcı bir iş bulmak için çalışmakta, köyle ilgili uzun vadeli plan yapmaktan kaçınmaktadır.

Ekonomik durumu yeterli olan bazı aileler de yeni mesken inşa etmeyi gereksiz bir yatırım olarak değerlendirmekte, onun yerine tarla ya da hayvan almayı tercih etmektedirler. Betonarme yapıların planları, kentlerdeki evlerin planlarına benzemektedir. Bu tip evlerde oturma odası, misafir odası, yatak odası, banyo, tuvalet ve kiler gibi bölümler bulunmaktadır. Çocuk sayısını fazlalığı ve ısınma sorunu gibi nedenlerle çocuklara ayrı oda tahsis edilememektedir. Bu durum, sert hava koşullarının yaşandığı kış aylarında, tüm aile bireyleri ile birlikte tek bir odada oturmak zorunda kalan çocukların ders çalışmasını güçleştirmektedir.

2005 yılında Mesudiye'de yapılan incelemelerde, köyde bulunan konutların % 54'ü ahşap karkas dolgu meskenlerden, % 23'ü kerpiç meskenlerden, % 17'si betonarme meskenlerden ve % 6'sı da taş meskenler oluşmakta olduğu anlaşılmıştır (Şekil 13). Gelir seviyesindeki artışa bağlı olarak, betonarme bina sayısında artış eğilimi

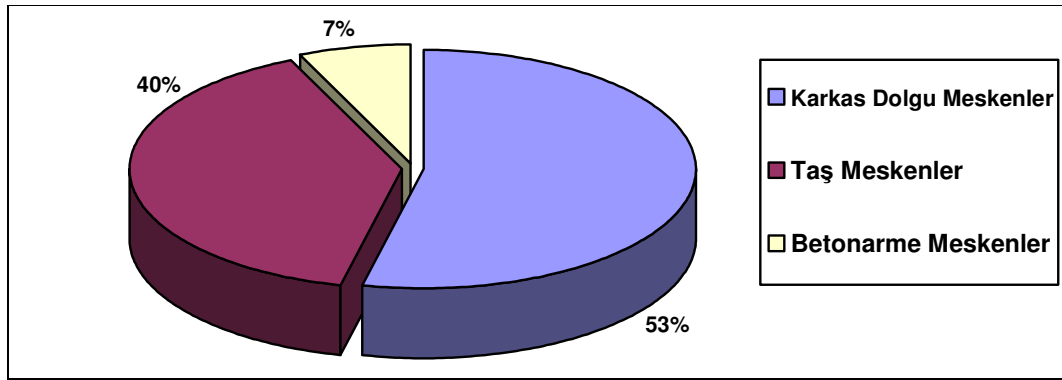
³⁹ ÖZAV, a.g.m., s.38.

olduğu gözlemlenmektedir. Meskenlerde onarım sırasında, esas yapı malzemesine aykırı olan yeniliklerin yapıldığı dikkati çekmektedir. Binaları ayakta tutan ahşap kolonlar, beton direklerle desteklenmekte, yıpranan kerpiç duvarlar yıkılarak tuğla ile yeniden örülmektedir. Meskenlere dâhil edilen odalar, tuvalet ve banyo gibi eklentiler de modern yapı malzemeleri kullanılarak yapılmaktadır.

Şekil 15. Mesudiye Köyündeki Konut Tiplerinin Oransal Dağılımı (2005).

Ayrancı köyündeki meskenlerin % 53'ünü ahşap karkas dolgu meskenler, % 40'ını taş meskenler, % 7'sini de betonarme meskenler oluşturmaktadır (Şekil 14). Betonarme bina yapımı ise oldukça azdır. Bununla birlikte, meskenlerde yapılan tadilatlar ve ahır, depo, samanlık gibi ev eklentilerinin inşasında, tuğla, demir, çimento gibi modern yapı malzemeleri kullanıldığı gözlenmektedir.

Şekil 16. Ayrancı Köyündeki Konut Tiplerinin Oransal Dağılımı (2005).

5. Ev Eklentileri

Kırsal kesimlerdeki meskenlerin yerleşim alanı, kentlerdeki meskenlere nazaran daha geniştir. Çünkü köy meskenleri, sadece barınma amacıyla kullanılan birer yaşam alanı değil, aynı zamanda aile işletmesinin faaliyetlerinin idame ettirildiği, ticari özelliğe sahip yapılardır. Bu nedenle ev eklentilerini, köy meskenlerinin doğal birer uzantısı olarak ele almak daha sağlıklı olacaktır.

Mesudiye ve Ayrancı köylerinde, meskenlerin kuruluş alanları 80 m.² ila 220 m.² arasında değişmektedir. Meskenlerin yerleşim alanları, bahçe ve ev eklentileri ile birlikte, 250 m.² ila 1500 m.² arasında değişen genişliklere ulaşabilmektedir. Yerleşim alanının genişliğini belirleyen en önemli etken, ailenin temel geçim kaynağıdır. Sürdürülen üretim etkinliklerinin çeşidi ve miktarı arttıkça, meskenlere yeni eklentilerin yapılması gerekmektedir. Araştırma alanlarımızı oluşturan köylerdeki yerleşim özellikleri birbiriyle benzerlik gösterdiği için, ev eklentileri arasında büyük bir farklılığa rastlanmaktadır. Bu nedenle de eklentiler birlikte incelenmesi uygun görülmüştür.

Her iki köyde de en önemli ev eklentilerini damlar oluşturmaktadır. Dam, hayvan beslenen ahırlara verilen isimdir. Genelde evlerin ya da damüstü denilen ev eklentilerinin altında yer alır. Yeni yapılan betonarme binalardaki ve geniş avlulu meskenlerdeki ahırlar, koku ve haşereden korunmak için ana binanın hemen yanına ya da biraz uzağına inşa edilmiştir. Tarım kredi kooperatiflerinin desteklemelerinden faydalanmak isteyen üreticiler, evlerinin yakın çevresine yeni besihaneler inşa etmektedirler.

Tarladan getirilen mahsuller, ambar adı verilen depolarda saklanmaktadır. Ambarlar, ürün miktarına ve ihtiyaçlara göre değişen büyüklüklerde yapılırlar. Geniş tarım arazilerine sahip çiftçiler, ambar olarak avlularına inşa ettikleri odaları kullanırlar. Ailelerin kullanımı için ayrılan ürünler ise sarpın denilen ambarlarda saklanır. Çeşitli büyüklüklerde yapılmış, dikdörtgen şekilli sarpınlar, evlerin bahçesine ya da boş arazilere inşa edilir. Mesudiye’de bu tip ambarlardan sadece bir tane kalmıştır. Ağaç işçiliğiyle meşhur Ayrancı’da ise, hemen hemen her evin önünde bir tane sarpın bulunmaktadır (Fotoğraf 8).

Fotoğraf 8. Ayrancı Köyündeki Sarpınların Ön Cephесinin Görünümü.

Diğer bir ev eklentisi olan damüstüler, meskenlerin güneş gören güney tarafına inşa edilen, tabanı toprak ya da betondan yapılmış geniş balkon şeklindeki eklentilerdir. Yaz aylarında kullanılan bu alanlarda, salça, tarhana gibi kışlık yiyecekler hazırlanmakta, çeşitli sebze ve tahıllar kurutulmaktadır. Eski tip evlerin büyük bir çoğunluğunda tuvaletlerin damüstü denilen bu uzantılarda yer aldığı görülmektedir.

Samanlıklar, genelde evlerin zemin katında ve damlara bitişik olarak yapılmıştır. Yeni yapılan besihanelerin bir bölümü de samanlık olarak ayrılmıştır. Bu eklentilerin büyüklüğü hayvan sayısına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Hayvan sayısı az olan evlerdeki samanlıklar, odunluk veya kümes olarak da kullanılmaktadır. Tavuk, hindi ve kazların bol miktarda beslendiği Mesudiye köyünde, kümesler genelde tuğladan yapılmakta, üzerleri kiremit ya da teneke ile kapatılmaktadır. Her iki köyde de modern anlamda inşa edilmiş kümes bulunmamaktadır.

Traktör, römork, pulluk, mibzer, tırmık gibi tarım makinelerinin ve özel araçların konulduğu ev eklentilerine depo adı verilmektedir. Genellikle avlunun bir kısmı depo olarak ayrılmakta ve bu alanın üzeri teneke ya da kiremitle kapatılmaktadır. Mesudiye ve Ayrancı köylerinde yapılan incelemeler sırasında, araç çeşitliliğindeki hızlı artış karşısında bu alanların yetersiz kaldığı, buraya sığmayan aletlerin evlerin

etrafına konulduğu dikkati çekmektedir. Etrafa rasgele bırakılan bu aletler, hava şartlarının etkisi ile paslanmakta ve zaman zaman arıza yapmaktadırlar.

C. KONUT TİPLERİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞMELERİN SEBEPLERİ

1. Sosyo Ekonomik Durum İle Konut Tipi İlişkisi

Mesudiye köyünde, 1950’li yıllardan önce, yerevi adı verilen mesken tipleri oldukça yaygındı. Kerpiçten yapılmış, bu meskenlerin çatısı, karaörtü denilen toprakla kapatılıyordu. Bu tip meskenlerde, hane halkının yaşadığı odalarla, hayvan ahır, samanlık gibi eklentiler yan yana bulunuyordu. O dönemlerde, az sayıda yapılmış ve iki kat olarak inşa edilmiş, bağdâdi evlerde oturanlar, genelde yüksek gelir düzeyine sahip ailelerdi.

Tüm ülkede kendini göstermeye başlayan sosyal, kültürel ve ekonomik değişim, Mesudiye’yi etkisi altına almıştır. Havalandırması kötü, rutubetli ve sağlıksız eski meskenlerin yerine, bağdadî ve kâgir meskenler yapılmaya başlanmıştır. Köydeki genç nüfusun, artan iş imkânlarından faydalanmak için şehre göç etmesi ve yeni konutların yapımı için ailelerine ekonomik destek sağlaması, söz konusu değişimi daha da hızlandırmıştır. Aynı dönemlerde inşaat sektöründe çalışan nüfusta da artış görülmüştür.

Meskenlerin mimarisinde ve iç taksimatında, geniş aile yaşamının etkileri açıkça görülmektedir. Köydeki meskenlerin her odası ayrı bir yaşam alanı gibi düşünülmekte, bunun için odalara, ev adı verilmektedir. Ev, denilen her odanın ayrı ocağı, yüklüğü ve banyosu bulunmaktadır. Kolektif bir yaşam tarzının hüküm sürdüğü kırsal kesimde, özel hayat bu odalarla sınırlı kalmaktadır. Kırsal yerleşmelerdeki sosyal, kültürel ve ekonomik değişim etkisiyle, birleşik aile tipi yaşam tarzı, yerini çekirdek aile yaşamına bırakmaya başlamıştır.

Günümüzde kentlerdeki yaşam koşullarının giderek zorlaşması, ekonomik krizler yüzünden artan işsizlik ve hayat pahalılığı, insanların şehre olan ilgisini azaltmıştır. Ulaşım koşullarının iyileşmesi ve taşıma araçlarının sayısındaki artış, insanların köyden göç etmeden şehirde çalışabilmesine imkân sağlamıştır. Hem şehrin

konforunu yaşamak, hem de köyde yaşamaya devam etmek isteyen insanlar, modern anlamda meskenler inşa etmeye başlamıştır. 2000 yılından önce, modern yapı malzemesi ile inşa edilmiş dört bina bulunmakta iken, günümüzde bu sayı 21'e çıkmıştır. Bu meskenler eski binaların yerine değil, köyün dışındaki arsalara inşa edilmişlerdi.

Ayrancı'da yapılan anketlerden, evlerin % 85'inin 1960 ve sonrasında inşa edildiği anlaşılmaktadır. Köyün bilirkişilerinden temin edilen bilgilere göre, 1960 öncesindeki evler genelde tek katlı kerpiç yapılardan oluşuyordu. Bu meskenler sağlıksız ve iklim koşullarına karşı dayanıksız yapılarıdır.

Köydeki nüfus artışı ve ekonomik kalkınmaya bağlı olarak, 1960'lı yıllardan itibaren, bağdadî ve kâgir mesken yapımı yaygınlaşmaya başladı. Fakat köyden kente göçlerin hızlanması ve ekonomik sıkıntıların artmasıyla birlikte, bu yapılaşmada eski hızını kaybetti. Günümüzde, köyde yaşamakta olan aileler, daha çok yeni ev yapmak yerine, mevcut meskenlerinde yenilik veya düzenleme yapmayı tercih etmektedirler.

2. Eğitim Durumu Konut Tipi İlişkisi

Eğitim, sadece okuryazar olma ya da ilköğretime devam etme ile tanımlanamayacak kadar geniş bir olgudur. Eğitimi, bilgi, beceri, yetenek ve duyguları geliştirme çabalarının bütünü olarak tanımlamak daha doğrudur. Bireyin yaşadığı topluma uyum sağlaması ve topluma katkıda bulunması da etkili bir eğitim ile mümkün olabilmektedir. Bireylerdeki asıl davranış değişiklikleri, ilköğretim ikinci kademedeki belirginleşmeye başlamakta, sonraki eğitim basamaklarında edinilen bilgi ve davranışlar daha fazla kalıcı olmaktadır⁴⁰. İstendik davranış değişikliklerinin kazandırılması, bireyin yaşam tarzında ve hayat görüşünde önemli değişiklikler yaratmaktadır. Bu değişim, bireyin yaşam alanı olan meskenleri de etkilemektedir.

Mesudiye köyünde yapılan tespitlerde, eğitim seviyesi yükseldikçe ailelerin eski meskenler yerine yenilerinin inşa edildiği veya eski meskenlerde geniş çapta tadilat

⁴⁰ Aykut TOROS, Mahir ULUSOY, Banu ERGÖÇMEN, *Ulusal Çevre Eylem Planı; Nüfus ve Çevre*, 2005, s.8, (www.ekutup.dpt.gov.tr/cevre/eylemplanla/torosa.pdf, 21.10.2005).

yaptıkları gözlemlenmiştir. Kuşkusuz bu değişmelerde gelir seviyesinin de etkisi vardır. Fakat gelir düzeyi yüksek olan herkesin, yaşadığı meskene aynı oranda yatırım yapmadığı da çalışmalar sırasında tespit edilmiştir. Yapılan anketlere göre, son 10 yıl içinde, meskenlerinde yeniliğe gidenlerin % 81'i, orta ya da yüksek öğretim kurumundan mezun olmuş kişilerdir.

Eğitime bağlı olarak hijyene verilen önemde de artış görülmektedir. İlköğretim çağından itibaren temizlik eğitimi almaya başlayan çocuklar, birer yetişkin olduklarında, aldıkları eğitimin de etkisiyle, yaşam alanlarına daha fazla önem vermektedirler. Eğitim düzeyi yüksek kişiler, konut yapımında temizliğe verilmesi gereken önemi göz ardı etmemektedir. Bu kişiler tarafından, özellikle banyo ve tuvalet gibi ortamlarda sağlık koşullarına uygun düzenlemeler yapılmaktadır. Yeni meskenlerdeki ahırlar veya yeni yapılan besihaneler, hayvanların pisliğinden ve haşerelerden korunmak için, evlerin altına değil, yan tarafına ya da biraz uzağına inşa edilmektedir.

Ayrancı'da modern anlamda mesken yapımı henüz yaygınlık kazanmamıştır. Yaşanan göçler, eğitim eksikliği ve ekonomik sıkıntılar gibi nedenlerle, geleneksel tarzdaki mesken tiplerinde fazla bir değişim görülmemektedir. Köydeki ailelerden yaklaşık % 70'i az bir gelirle yaşamaya çalışmakta, dolayısıyla gelir düzeyinin düşüklüğü nedeniyle meskenlerinde basit tamiratlar dışında büyük çapta değişiklik yapamamaktadırlar.

Eğitim öğretim hizmetlerindeki iyileşmeler az da olsa insan hayatında değişmelere neden olmaktadır. Bu değişim özellikle sağlık alanında kendini göstermektedir. Eğitim seviyesindeki iyileşme ile birlikte, eski tip meskenlerdeki sıhhi olmayan banyoların yerine daha geniş ve rahat banyolar yapılmaya başlanmış, tuvalet suları rasgele alanlar yerine fosseptik çukurlarına akıtılmıştır.

Çevre temizliğine verilen önem ise henüz yeterli seviyeye ulaşamamıştır. Sokakların etrafında bulunan tezeklikler ve atık sular, yaydıkları koku ile çevre sağlığını tehdit etmektedir. Çöplerin gelişi güzel alanlarda toplanması, hem insan hem de çevre sağlığını olumsuz etkilemektedir. Meskenlerin genelinde çöplerin toplandığı belirli bir alan yoktur. Çöpler ya tezekliklere ya da evlerin arasındaki boşluklara atılmaktadır. Sokaklarda da sağa sola atılmış çöplere sıklıkla rastlanmaktadır.

III. MESUDIYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE EKONOMİK HAYAT

A. TARIM

1. Tarım Topraklarının Verimliliği

Mesudiye'deki tarım arazileri, genç oluşumlu, kireççe zengin, iklime uygun her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli, mineralce zengin topraklardır. Arazi kabiliyet sınıfı olarak büyük oranda I. sınıf araziler durumundadırlar⁴¹. Su tutma kapasitesi yüksek ve uygun gübre kullanımıyla daha iyi verim elde edilebilecek olan bu araziler, köyün tarımsal faaliyetleri açısından, büyük önem taşımaktadır. Köydeki sulama ve gübreleme imkânlarının gelişmesiyle birlikte, tarım arazilerinin nadasa bırakılması işlemi terk edilmiş, böylece tarımsal üretimde büyük artış yaşanmıştır.

Ayrancı ovasında, tarıma elverişli alüvyonal topraklara sahip, geniş tarım alanları bulunmaktadır. Akarsularca taşınıp depolanmış genç oluşumlu topraklar, dalgalı bir yapıya sahip olup, rüzgâr ve su erozyonundan çok fazla etkilenmemektedir. Söz konusu araziler için en büyük sorun, yeterli sulamanın yapılamamasıdır. Bu sebeple araziler genelde nadasa bırakılmakta, nadasa bırakılmayan az miktardaki sulanabilir arazide ise dönüşümlü ekim metodu uygulanmaktadır.

2. Tarım Arazilerinin Büyüklüğü ve Mülkiyet Durumu

Tarım topraklarının çok parçalı oluşu ve toprak mülkiyeti meseleleri ülke tarımını olumsuz etkilemektedir. Ülkemizdeki tarımsal işletmelerin 2/3'ünden fazlası bir ila 50 ha.'lık araziye sahip, yine 2/3'ten fazlası dört veya daha fazla sayıda parçalı araziden oluşmaktadır⁴². Türkiye'deki tarım işletmelerinin sayısı, miras yolu ile arazilerin parçalanması nedeniyle devamlı olarak artmaktadır. 1950 yılında 2.274.675

⁴¹ K.H.G.M., a.g.e., s.26.

⁴² ATALAY, s.346.

olan işletme sayısının 1970 yılında 3.058.900'e, 1980 yılında ise 3.558.815'e ulaştığı belirlenmiştir. Söz konusu işletmelerin sayısı 1990 yılında 3,9 milyona çıkmıştır. Ülkemizde 1950 yılında 10 ha. olan ortalama işletme büyüklüğü, 1980'de altı ha.'ya, 1990'da ise 5,9 ha.'ya düşmüştür. İşletmelerin sahip olduğu tarım arazileri, genelde parçalı bir yapı arz etmektedir.

Miras hukukunda önleyici hükümlerin olmaması, tarım topraklarımızın devamlı parçalanmasına neden olmuştur. Dolayısıyla olarak da tarım işletmelerimiz çoğalmış ve işletmelerin ortalama büyüklüğü devamlı olarak azalmıştır. Bu da Türk tarımını olumsuz yönde etkilemekte büyük ölçüde verim, iş gücü ve zaman kaybına neden olmaktadır. Tarım Bakanlığı tarafından hazırlanan projelerle arazilerin toplulaştırılmasına yönelik çalışmalar, hızlanarak devam etmektedir.

Bu bağlamda, 5770 ha. tarım arazisine sahip Mesudiye de ülke genelinde görülen bu sorunların önemli bir kısmının aynen yaşandığı görülmektedir. Arazilerin miras yoluyla küçülmesi, pek çok tarlanın ve konutun miras sorunları nedeniyle tapusunun bulunmaması, köyde yaşayan insanların ekonomik durumunu olumsuz olarak etkilemektedir. Söz konusu nedenlerle, köylüye verilen tarımsal desteklemelerden yararlanamayan pek çok aile vardır. Miras bırakılan arazilerin parçalı olması, bazılarının kira bazılarının ise sulak olması, söz konusu arazilerin paylaşımında güçlükler ortaya çıkarmaktadır.

Mesudiye köyünde yapılan çalışmalarda, tarlaların % 80'inin dağınık ve parçalı yapıda olduğu, parsel büyüklüğünün genelde iki ila 10 ha. arasında değiştiği tespit edilmiştir. Dağınık ve küçük parçalı arazilere biçerdöverlerin girememesi, köylülerin modern tarım araçlarından faydalanmasını zorlaştırmakta, büyük zaman ve iş gücü kaybına neden olmaktadır.

Ayrancı'da da benzer sorunlar kendini göstermektedir. Arazi problemlerinin çözülememesi, gelir düzeyi düşük olan çiftçilerin tarımsal desteklemelerden yararlanmasını da güçleştirmektedir. Dağınık ve parçalı yapıya sahip tarımsal arazilerin fazla olması üretim maliyetini arttırmakta, araziler arasındaki an adı verilen sınırlar nedeniyle de kullanım sahaları daralmaktadır.

Yapılan incelemelerden, Ayrancı köyünde yaşayan çiftçilere ait tarım arazilerin % 85'inin parçalı yapı arz ettiği, arazi parsel büyüklüklerinin bir ila 10 ha. arasında

değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Çiftçilerin sahip olduğu toplam arazi miktarı ise dört ila 140 ha. arasında değişmektedir. Banaz Tarım İlçe Müdürlüğü, parçalı arazilerin birleştirilip, hak sahipleri arasında dağıtılmasına ilişkin bir çalışma içersindedir. Henüz tasarı aşamasında olan bu çalışmanın en kısa zamanda uygulamaya dönüştürülmesine çalışılmaktadır⁴³.

3. Tarımda Makineleşme, Tarım Metotları ve Sulama

Orman, mera, bataklık gibi tarıma elverişli olmayan yerlerin son derece fazla olduğu ülkemizde, son yıllarda artış gösteren sanayi ve şehirleşmeyle birlikte tarım alanları giderek daralmaktadır. Bu nedenle, tarımsal üretimin her aşamasında, makineleşme, sulama, gübreleme ve modern tarım tekniklerinin uygulanması, üretimi arttırmanın bir gereği haline gelmiştir. Tarımsal üretim için son derece önemli olan traktörler kullanımının yaygınlaştırılması ve çiftçilere uygun kredilerle makine desteğinin sağlanması ülke tarımının gelişmesi açısından, büyük önem arz etmektedir. Nitekim söz konusu alanlarda meydana gelen olumlu gelişmeler sayesinde, tarımsal üretimde önemli oranda bir artış meydana gelmiştir⁴⁴.

Mesudiye köyü, sulama imkânları bakımından çevredeki pek çok köye göre daha şanslıdır. 5770 ha. tarım arazisinin % 74'ü Göğem ve Mesudiye-Altıntaş sulama göletleri ve derin su kuyuları sayesinde sulanabilmektedir⁴⁵. Fakat göletin yapımı sırasında, sulama kanalları köyün kuzey ve kuzeybatısından geçirilmiş, köye su sağlayacak herhangi bir kanal inşa edilmemiştir. Söz konusu göletten köye verilen sular köyün alt kısmındaki eski dere yatağından akmaktadır. Dolayısıyla da dere kenarında tarım arazisi olanlar, ancak motopomplar kullanarak tarlalarını sulayabilmektedir.

Köyde, tarımda makineleşmenin yaygınlaşması, tarımsal üretimi kolaylaştırdığı gibi maliyetleri azaltıp, kârlılığı arttırmıştır. Özellikle geniş tarım arazilerine sahip çiftçiler, traktör, pulluk, mibzer, pülverizatör gibi tarım alet ve makineleri alımına büyük önem vermekte, yeni alet ve makinelere sahip olmaya çalışmaktadırlar (Tablo 3).

⁴³ Banaz İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri, 2005.

⁴⁴ ATALAY, s.350.

⁴⁵ Uşak Tarım İl Müdürlüğü, Mesudiye Köyü Bilgi Envanteri Sonuçları, 2005.

Yeterli zirai donanımı bulunmayan aile işletmeleri ise ekim ve hasat dönemlerinde bu makineleri kiralama yoluna gitmektedirler.

Tablo 3. Mesudiye Köyünün Tarım Alet ve Makine Varlığı (2005).

Tarım Alet ve Makinesinin Cinsi	Miktarı (Adet)	Tarım Alet ve Makinesinin Cinsi	Miktarı (Adet)
Traktör	20	Motopomp	15
Traktör pulluğu	20	Derin Kuyu	50
Römork	21	Yağmurlama	5
Gübre Dağıtıcı	6	Süt Sağma Makinesi	1
Orak Makinesi	2	Mibzer	5
Patöz	10	Tırmık	6
Yem Kırma	2	Su Tankeri	1
Pülverizatör	3	Silaj Makinesi	1

Kaynak: Uşak Tarım İl Müdürlüğü Verileri ve Köyde Yapılan Anket Sonuçları.

Ayrancı köyünde sulanabilir arazi miktarı oldukça sınırlıdır. Köydeki tarım arazilerinin sadece % 21'i sulanabilmektedir. Sulamanın tamamına yakını, köy yakınlarından geçen Çokran deresinden yapılmaktadır. Köye yakın konumda olan Baltalı göletinden ise faydalanılamamaktadır. Bitmek üzere olan, Küçükler içme suyu ve sulama barajının inşasından sonra, tarım arazilerinin % 90'a yakınının sulanabileceği hesaplanmaktadır. Sulu tarıma geçiş konusunda, Banaz Tarım İlçe Müdürlüğü'nün 2004 yılında başlattığı çalışmalar hâlâ sürdürülmektedir.

Tahıl üretiminin yoğun olarak yapıldığı Ayrancı'da, temel geçim kaynağı tarımdır. Tarımsal etkinliklerin daha kısa bir süreye sıkışması ve yaz mevsiminin kısa sürmesi, köyde tarımsal makinelere duyulan ihtiyacı artırmıştır. Söz konusu ihtiyaca bağlı olarak, köydeki tarım alet ve makinelerinin sayısı, ekonomik koşulların elverdiği

ölçüde, her geçen gün daha da artmaktadır (Tablo 4). Tarımsal alet ve makine kullanımı zamandan ve paradan tasarruf edilmesini sağlasa da parçalı arazilerin fazlaca bulunması, harcanan emeğin ve masrafın artmasına sebep olmaktadır.

Tablo 4. Ayrancı Köyünün Tarım Alet ve Makine Varlığı (2005).

Tarım Alet ve Makinesinin Cinsi	Miktarı (Adet)	Tarım Alet ve Makinesinin Cinsi	Miktarı (Adet)
Traktör	72	Motopomp	15
Traktör pulluğu	60	Derin Kuyu	-
Römork	45	Yağmurlama	5
Gübre Dağıtıcı	7	Süt Sağma Makinesi	4
Orak Makinesi	4	Mibzer	2
Patöz	10	Tırmık	8
Yem Kırma	4	Su Tankeri	2
Pülverizatör	4	Silaj Makinesi	1

Kaynak: Banaz İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri ve Uygulanan Anket Sonuçları.

Araştırma sahamızdaki her iki köyde de tarım arazileri, düz veya hafif dalgalı bir yapı arz etmektedir. Bu nedenle traktör ve tarım aletlerinin kullanımı kolay olmaktadır. Özellikle de tahıl tarımının yapıldığı alanlarda makine kullanımı, önemli oranda iş gücü tasarrufu sağlamaktadır. Fakat yoğun bir şekilde tahıl tarımının yapıldığı bazı köylerde, tek parçadan oluşan geniş tarlaların bulunmaması ve maliyetinin fazla olması nedeni ile biçerdöver bulunmamaktadır. Miras ve veraset sorunları, tarım arazilerinde küçülmeye ve dağınıklığa neden olmuştur. Her iki köyde de 100 ha.'dan oluşan tek bir parça tarlaya sahip olan bir çiftçi bulunmamaktadır.

4. Ürün Çeşitleri ve Verimlilik

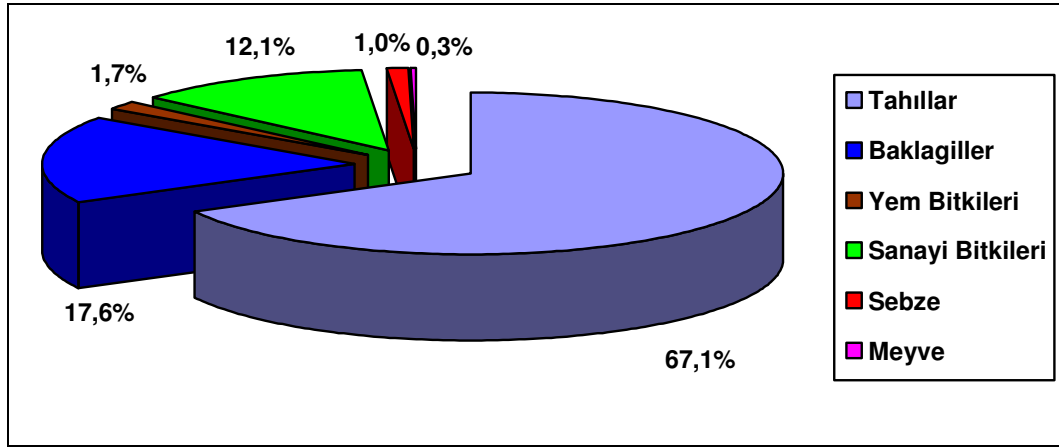
Mesudiye köyünde, son derece verimli olan alüvyonal arazilerin geniş yer tutması ve sulama imkânlarının genişlemesi tarımsal verimliliği arttırmaktadır. Üreticilerden edinilen bilgilere göre, uygun hava şartlarında dekardan elde edilen buğday miktarı, 300 kilografa kadar çıkabilmektedir. Şeker pancarı üretiminde ise bu miktar ha. başına 1 ton'a kadar çıkabilmektedir. Köyün sulamaya elverişli olmayan kıraç arazilerinde, % 50'lere varan verim kaybı yaşanmaktadır.

İşlenebilir arazilerin % 74'ünün sulamaya elverişli olduğu köyde, daha çok tahıl üretimi yapılmaktadır. Tahıl ekili araziler, tarımsal alanların % 67'sini oluşturmakta, geriye kalan alanlar ise sanayi bitkileri, baklagiller, yem bitkileri, sebze ve meyve gibi tarım ürünlerinin yetiştirilmesine ayrılmaktadır (Tablo 5, Şekil 17). Sulama esnasında yaşanan güçlükler ve yeni tarım ürünlerinin sınırlı, sulu tarımın yaygınlaşmasını engellemektedir.

Tablo 5. Mesudiye Köyündeki Tarımsal Ürün Çeşitliliği ve Üretim Alanları (2005).

Ürün Adı	Ekili Alan (ha.)	Ürün Adı	Ekili Alan (ha.)
Buğday	1.000	Ispanak	40
Arpa	2.820	Pırasa	11
Yulaf	50	Fasulye	15
Mısır	4	Bakla	2
Nohut	1.000	Kabak	3
Yem Bitkileri	100	Domates	3
Şeker Pancarı	300	Biber	2
Haşhaş	400	Meyve	20
Toplam (ha.)	5.674	Toplam (ha.)	96

Kaynak: Uşak Tarım İl Müdürlüğü Verileri ve Köyde Yapılan Anket Sonuçları.

Şekil 17. Mesudiye Köyünde Tarımsal Üretim Alanlarının Oransal Dağılımı (2005).

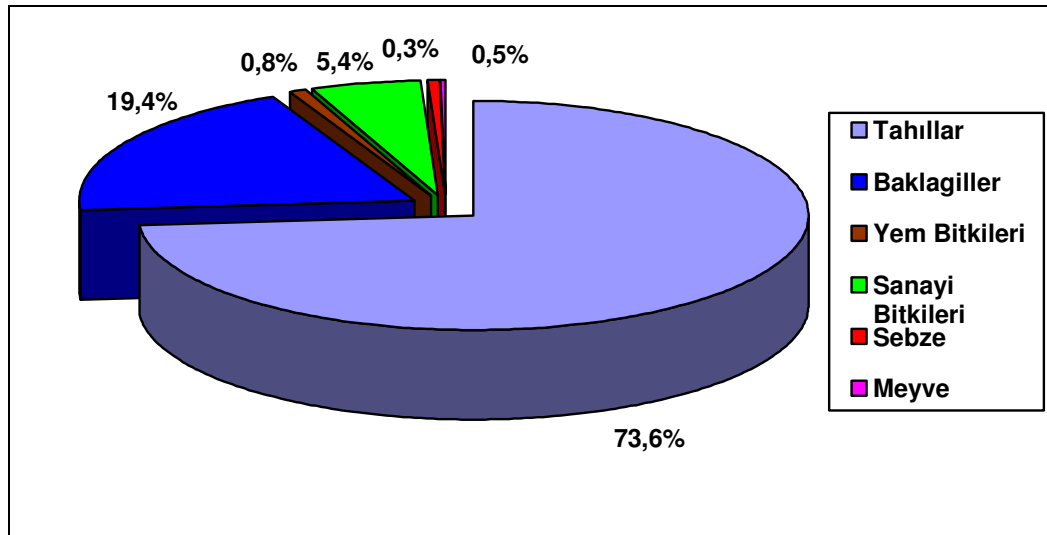
Ayrancı'daki mineral bakımından zengin tarım arazilerinden, uygun şartlar sağlandığında, bol miktarda tarım ürünü yetiştirilebilmektedir. Gerekli sulamanın, gübrelemenin ve ilaçlamanın yapıldığı, iklim koşullarının elverişli olduğu yıllarda, bir tarladan dönüm başına 350 kg. kadar tahıl ürünü elde edilmektedir. Sulanabilen arazilerde yapılan pancar üretiminde ise verim, dönüm başına bir ton civarındadır. Şeker pancarı ekiminde kota uygulaması, bu ürünün ekildiği alanların sınırlandırılmasına neden olmaktadır. Haşhaş ekimi de sıkı bir denetim altında yapılmakta, aynı alana üst üste ekim yapılmasına izin verilmemektedir. Söz konusu sınırlamalar, alternatif tarımsal ürünler hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan köy halkını sıkıntıya düşürmektedir.

Tarım arazilerinin sulanamaması ve iklim şartlarının elverişsiz olması, tahıl üretiminin tercih edilmesine neden olmaktadır. Tahıl tarımına ayrılan arazilerin miktarı % 73'leri bulmaktadır. En fazla üretimi yapılan tahıl ürünleri buğday ve arpadır. Sulamaya fazla gereksinim duymayan baklagiller de tarımsal üretimde önemli bir yer tutmaktadır (Tablo 6, Şekil 18). Köylüler, sulama imkânına kavuşulması halinde tarımsal üretimde, % 100'ün üzerinde artış yaşanabileceğini ifade etmektedirler. Özellikle de bu yörede iyi yetişme koşullarına sahip olan fasulye tarımında, uygun sulama imkânları sağlandığında, geniş üretim kapasitesine sahip olunması beklenmektedir.

Tablo 6. Ayrancı Köyündeki Tarımsal Ürün Çeşitliliği ve Üretim Alanları (2005).

Ürün Adı	Ekili Alan (ha.)	Ürün Adı	Ekili Alan (ha.)
Buğday	2.160	Soğan	17
Arpa	1.500	Fasulye	210
Yulaf	925	Pırasa	10
Mısır	20	Taze Bakla	2
Nohut	1.000	Domates	3
Yem Bitkileri	50	Biber	2
Şeker Pancarı	182	Vişne	8
Haşhaş	155	Elma	10
Toplam (ha.)	6017	Toplam (ha.)	235

Kaynak: Banaz Tarım İlçe Müdürlüğü Verileri ve Köy Halkına Uygulanan Anket Sonuçları.

Şekil 18. Ayrancı Köyünde Tarımsal Üretim Alanlarının Oransal Dağılımı (2005).

5. Ürünlerin Değerlendirilmesi ve Aile Ekonomisine Etkisi

Yetiştirilen tarımsal ürünlerin değerlendirilmesinde, ulaşım koşulları ve pazarlama imkânları büyük önem taşımaktadır. Mesudiye’de yetiştirilen, buğday, arpa, haşhaş, nohut, mısır ve fasulye gibi ürünler genellikle tüccarlara ya da Toprak Mahsulleri Ofisi’ne satılmaktadır. Toprak Mahsulleri Ofisi, Tarım Bakanlığı’nın uyguladığı taban fiyat üzerinden arpa, buğday, çavdar, fasulye, nohut ve haşhaş alımını yaparak çiftçiye destek sağlamakta, gerekli hallerde yağlı tohumluk ve bakliyat alımı da yapmaktadır.

Ekim ayından itibaren hasadı başlayan şekerpancarı, Uşak Şeker Fabrikası tarafından satın alınmaktadır. Belirlenen kotadan fazla şeker pancarı üretenler ise fazla ürünlerini kota eksikliği bulunan diğer çiftçilere pazarlayabilmektedir. Az miktarda yetiştirilen sebzelerin satışı, Uşak merkezinde kurulan çarşamba pazarında perakende olarak yapılmaktadır. Piyasaya sürülen sebzelerin başında pırasa, ıspanak, taze fasulye, taze bakla, domates ve biber gelmektedir. Köyde meyve üretimi yapılmamaktadır. Bununla birlikte evlerin bahçelerinde ya da tarlaların etraflarında, herkesin kendi ihtiyacını karşılayacak kadar meyve ağacı bulunmaktadır.

Ayrancı köyünde elde edilen ürünler genelde Toprak Mahsulleri Ofisi’ne satılmaktadır. Ofisin yanında, uygun fiyat karşılığında tüccarlara da satış yapılabilmektedir. Son yıllarda, özellikle buğday ve arpa fiyatlarındaki düşüşe bağlı olarak sürekli zarar eden çiftçiler, ürünlerini uygun fiyata pazarlamakta zorluk çekmektedir. Sulanabilen arazilerin son derece az olması sebze yetiştiriciliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Çiftçiler, yaz aylarında, evlerinin bahçelerinde ancak kendi ihtiyacını karşılayabilecek kadar sebze yetiştirmektedirler. Pazarlaması yapılabilen sebzelerin başında, taze fasulye ve pırasa gelmektedir.

Her iki köyde de elde edilen tarım ürünlerinin tamamı satılmamakta, bir kısmı kışlık yiyecek, un ve hayvan yemi olarak ambarlarda depolanmaktadır. Üretilen, biber, patlıcan ve bamya gibi sebzeler iplere dizilerek kurutulmaktadır. Kış için domates salçası ve tarhana yapılmakta, buğday kaynatıldıktan sonra dövülerek bulgur haline getirilmektedir. Kuru fasulye ve nohut kışlık tüketim için ayrılmaktadır. Değirmenlerde

öğütülen buğdaylar ekmek yapımında kullanılmakta, hayvanların yem ihtiyacının karşılamak için, arpa kırdırılmaktadır. Büyükbaş hayvancılığın giderek önem kazanması, yem bitkileri ve arpa üretiminde artışa neden olmaktadır.

6. Tarımsal Üretim ile Eğitim Arasındaki İlişkisi

Tarımı etkileyen en önemli faktörlerin biri de eğitimidir. Eğitim düzeyi düşük olan pek çok ülkede tarımsal faaliyetler, ilkel şartlarda devam etmektedir. Söz konusu yerlerde tarım, hâlâ geleneksel yöntemlerle yapılmakta, modern tarımsal gelişmeler takip edilmemektedir. Buna karşılık batı ülkelerinde tarım, bilimsel yöntemlere dayanmaktadır. Söz konusu ülkelerdeki çeşitli kurum ve kuruluşlar tarımsal konularda çalışmalar yürütmekte, elde ettikleri sonuçlar hakkında üreticilere bilgiler vermektedirler⁴⁶.

Son yıllarda her alanda olduğu gibi tarım sektöründe de büyük gelişmeler yaşanmaktadır. Başta Tarım Bakanlığı olmak üzere, pek çok tarımsal kurum ve kuruluş, üretim tekniklerinde yaşanan gelişmelerle arz-talep dengesine dayanan piyasa koşulları hakkında üreticileri bilgilendirme faaliyetlerini yürütmektedirler. Tarımsal alanlardan daha fazla ve kaliteli ürün alınabilmesi için, bu yeniliklerin yakından takip edilmesi, öğrenilen teorik bilgilerin de pratiğe dökülmesi zorunludur. Gelişmelerin yakından takip edilip, hayata geçirilmesi için en azından okur-yazar olmak ve belli bir bilgi birikimi düzeyine erişmiş olmak gerekir.

Mesudiye’de yapılan tespitlerde, katılımcılara tarımsal üretim konusunda her hangi bir yardım alıp almadığı sorulmuş, köy halkının % 85’i hayır cevabını vermiştir. Çeşitli kurum ve kuruluşlardan tarımsal konularda bilgi sahibi olmaya çalıştığını belirtenlerin oranı ise % 15’te kalmıştır. Anket çalışmalarına katılanların hiç birisi tarımsal konularda bilgi edinmek için interneti kullanmamıştır. Aynı ankette, tarımsal üretim hakkında bilgi edinmeye çalışanların tamamının, ortaöğretim düzeyinde bir okuldan mezun olduğu görülmektedir.

⁴⁶ TÜMERTEKİN, *Ekonomik Coğrafya*, s.101.

Ayrancı köyünde ise tarımsal konularda, bilgi sahibi olmak için çaba harcayanların oranı % 10'larda kalmıştır. Bu konuda bilgi edinilen en önemli kaynaklar, tarım müdürlükleri, ziraat mühendisleri ve televizyon kanallarıdır. Tarımsal üretim hakkında internetten faydalanma söz konusu değildir. Tarımsal konularda eğitim aldığını belirtenlerin tamamı, en az ilköğretim düzeyinde bir okuldan mezundur.

Banaz Tarım İlçe Müdürlüğü'ne bağlı mühendis ve teknisyenlerin köylüleri bilgilendirmek için yaptıkları ziyaretler, yeteri kadar ilgi görmemekte, bu çalışmalar sırasında köylü daha çok maddi sorunlarını dile getirmektedir. Tarımsal yenilikleri yakından takip edenlerin tamamı ilköğretim mezunudur. Sayıları fazla olmasa da söz konusu çiftçiler alternatif tarımsal etkinlikleri araştırmakta, çevre şartlarına uygun ve getirisi daha fazla olan tarım ürünleri hakkında bilgi edinmeye çalışmaktadırlar.

B. HAYVANCILIK

1. Hayvan Çeşitliliği ve Hayvansal Ürünlerinin Değerlendirilmesi

Hayvancılık, genellikle tarımsal faaliyetlerle birlikte yürütülen bir geçim kaynağıdır. Türkiye hayvan varlığı bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Hayvan sayısı itibarıyla, Avrupa'da 1. dünyada ise 7. sıradadır. Kırsal yerleşmelerde hayvancılık faaliyetleri, tarımsal etkinliklerle birlikte yapılmakta ve ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır⁴⁷. Hayvan yetiştiricileri tarımsal kaynaklarını da bu sektöre uygun olarak yürütmektedirler.

Tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğu Mesudiye köyünde, büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine verilen önem her geçen gün daha da artmaktadır. Bu artışta, sağlanan desteklemelerin ve pazarlama imkânlarındaki artışın etkisi büyüktür. Modern anlamda besihanenin bulunmadığı köyde, hayvan yetiştiriciliği evlerin altında ya da hemen bitişiğinde inşa edilmiş ahırlarda yapılmaktadır. Hayvanlar, hava şartlarının çok soğuk geçtiği kış ayları hariç, meralarda ve hasadı yapılan tarlalarda otlatılmaktadır.

⁴⁷ Mustafa TOKYAY, Gediz Şehrinin Coğrafi Etüdü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 2000), s.81.

Ucuz ve teminin kolay olan arpa ve buğday samanı, en fazla kullanılan hayvan yemidir. Sulanabilen arazilerinin bir kısmına yonca, fiğ, korunga gibi yem bitkileri ekilmektedir. Bu yem bitkileri için verilen desteklemeler sayesinde, bu ürünlerin ekim alanları giderek yaygınlaşmaktadır. Hazır yem kullanımında da hızlı bir artış görülmektedir. Fakat yem fiyatlarındaki artışlar yetiştiricileri olumsuz etkilemektedir. Süt fiyatlarının düşüklüğü nedeniyle, hayvanların ihtiyaçlarının karşılanmasında güçlük çekilmektedir.

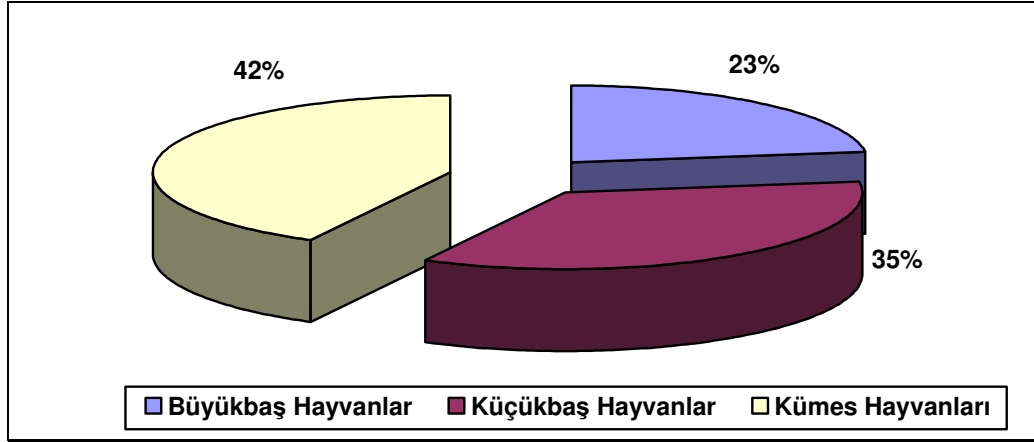
Hayvancılık, köyde ticari olarak yapılmamakta, daha çok ailelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak hayvan beslenmektedir. Hayvanlardan elde edilen sütün büyük bir bölümü, toptancılara verilmektedir. Bazı aileler ise elde ettikleri süten, yoğurt, peynir, lor ve tereyağı yaparak, uşak merkezinde kurulan semt pazarlarında ürünlerini değerlendirmeye çalışmaktadırlar.

Köyde, büyük ve küçükbaş hayvancılığın yanında tavuk, kaz, hindi gibi kümes hayvanları da beslenmektedir (Tablo 7, Şekil 19). Evlerin önünde ya da ahırların bir köşesinde yapılan kümes hayvancılığı, ancak ailelerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu hayvanlara, akşamları verilen az miktardaki yem dışında özel bir bakım yapılmamakta, çoğu zaman başıboş gezen hayvanlar, sokak ve tarlalarda kendileri yemlenmektedirler. Zaman zaman elde edilen, ihtiyaç fazlası hayvansal ürünler, Uşak merkezinde kurulan çarşamba pazarında satılmaktadır.

Tablo 7. Mesudiye Köyündeki Hayvan Sayısı (2005).

Hayvan Üretim Türü	Toplam	Yüzdesi (%'si)
Büyükbaş Hayvancılık	295	23
Küçükbaş Hayvancılık	455	36
Kümes Hayvancılığı	550	41
Toplam	1300	100

Kaynak: Uşak Tarım İl Müdürlüğü Köy Bilgi Envanteri ve Anketi Sonuçları.

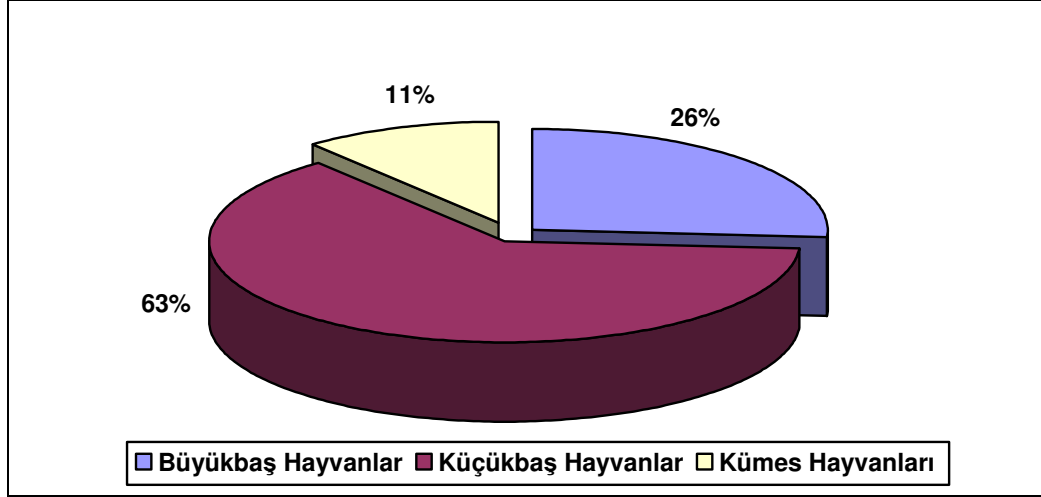
Şekil 19. Mesudiye Köyündeki Hayvan Sayısının Oransal Dağılımı (2005).

Ayrancı'nın iklim ve çevre özellikleri hayvancılığın gelişmesinde etkili olmuştur. Özellikle de küçükbaş hayvancılık gelişme göstermiştir. Hayvan otlatmaya uygun yaylaların bulunduğu köyde, eski dönemlerden beri küçükbaş hayvancılık önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Hayvancılıkla uğraşan insan sayısındaki azalışa bağlı olarak, küçükbaş hayvan sayısında da azalma meydana gelmiştir. Beslenen 1450 adet küçükbaş hayvanın, 600'ü kıl keçisi, 850'si ise koyundur (Tablo 8, Şekil 20).

Tablo 8. Ayrancı Köyündeki Hayvan Sayısı (2005).

Hayvan Üretimin Türü	Toplam	Yüzdesi (%'si)
Büyükbaş Hayvancılık	602	26
Küçükbaş Hayvancılık	1450	63
Kümes Hayvancılığı	250	11
Toplam	2302	100

Kaynak: Banaz İlçe Tarım Müdürlüğü, Köy Bilgi Envanteri ve Anket Sonuçları.

Şekil 20. Ayrancı Köyündeki Hayvan Sayısının Oransal Dağılımı (2005).

Küçükbaş hayvancılıkla geçinen aileler, ilkbaharla birlikte yaylaya çıkmakta, tarla işlerinin başladığı temmuz ayı sonlarına kadar yaylada kalmaktadırlar. Büyükbaş hayvan yetirticiliğindeki gelişmelere bağlı olarak, eski tip ahırların yerini, modern anlamda inşa edilmiş besihaneler almaya başlamıştır. Bunun en önemli nedeni, verilen kredi ve desteklemelerden faydalanabilmektir. Söz konusu desteklemelerin en önemlisi, Uşak Tarım İl Müdürlüğü tarafından yürütülen, kırsal alanlara sosyal destek projesidir. Proje kapsamında, uygun ödeme koşulları ile 102 adet saf ırk ineğin köylülere dağıtılması sağlanmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak, hayvanların beslenmesine daha fazla önem verilmeye başlanmış, saman, arpa ve hazır yemle birlikte, silaj uygulaması da yaygınlaşmıştır.

Köyde kümes hayvancılığı gelişmemiştir. Uzun süren kış koşulları ve kümes hayvanları için gerekli olan yemin pahalı olması, ailelerin kümes hayvancılığı ile uğraşmamasına neden olmuştur. Bazı aileler, ancak kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar tavuk ve hindi beslemekte, hatta pek çok aile tavuk eti ihtiyacını şehirden karşılamaktadır.

Uşak Tarım İl Müdürlüğü'nün tarafından yürütülen projeler sayesinde, Ayrancı'da hayvancılığa verilen önem giderek artmaktadır. Sayısı ve kalitesi artan besihaneler, hayvan yetiştiriciliğini olumlu etkilemektedir. Elde edilen süt, günlük olarak gelen toptancılara satılmaktadır. Bazı aileler de elde ettikleri süt ve süt ürünlerini

Uşak ve Banaz pazarlarında satmaktadır. Köyde üretilen kaliteli ve lezzetli peynirler, çevre halkı tarafından tercih edilmektedir.

Çevre şartları ve nüfusa bağlı olarak, Ayrancı'daki büyük ve küçükbaş hayvancılık faaliyetleri, Mesudiye köyüne oranla daha fazla gelişme göstermiştir. Bu gelişmede, Ayrancı'ya sağlanan hayvansal kredilerin etkisi büyüktür. Her iki köyde de hayvancılıkla uğraşacak genç nüfusun, şehre yerleşmek için istekli olması, kendilerini tamamen köye bağlayacak faaliyetlerden uzak durmak istemeleri ve yaşanan ekonomik zorluklar besiciliğin daha fazla gelişmesini engellemektedir.

2. Hayvansal Faaliyetler ile Eğitim Arasındaki İlişkisi

Ülkede yaşanan sosyal ve ekonomik gelişmeler, hayvancılık sektörünü de etkilemiş, üretim, besleme ve pazarlama koşulları hızla değişmeye başlamıştır. AB.'ye giriş sürecinde, Türkiye'den istenen yeniliklerden biri de besicilik faaliyetlerinin daha temiz ve modern ortamlarda yapılması, hayvancılıkta Avrupa standartlarına ulaşılmasıdır. Ancak ihracatın gerçekleştirilmesi için şart olan ahır denetimlerine, üretici firmalar karşı çıkmaktadır. Çünkü hayvan yetiştiriciliğinin yapıldığı işletmelerde, hâlâ yeterli hijyen ve beslenme koşulları sağlanamamıştır. Bu olumsuzlukları gidererek, modern besicilik faaliyetlerini yaygınlaştırmak için, ekonomik destekleme ile birlikte etkili bir çiftçi eğitim programı gerekmektedir.

Hayvancılık faaliyetlerinin geleneksel yöntemlerle yapıldığı Mesudiye'de modern anlamda besicilikten söz etmek mümkün değildir. Köyde yapılan anket ve mülâkat sonuçlarına göre, hayvancılıkla uğraşan çiftçilerin % 80'i ailesi dışında hiçbir kişi ya da kuruluştan bilgi edinmeye gerek duymamıştır. Böyle bir bilgiye ihtiyaç duyduğunu belirtenlerin oranı ise sadece % 20'dir. Bu konuda bilgi edinmek isteyenler en az ilkokul mezunu olan ve besiciliği profesyonel anlamda yapmak isteyen üreticilerdir.

Ayrancı'da sürdürülen tarımsal kalkındırma çabaları hayvancılık sektöründe de önemli gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Köylülere dağıtılacak olan kültür ırkı inekler için gerekli olan besihanelerin yapımı ve düzenlenmesinde, il ve ilçe tarım

müdürlüklerine bağlı teknisyenlerin yardım alınmış, modern anlamda besicilik çalışmaları için önemli bir aşama kat edilmiştir. Buna rağmen gelinen nokta, ulaşılmak istenen hedeflerden uzaktır. Bunun en önemli nedeni, çiftçi eğitimi konusunda yetersiz kalınmasıdır.

Köyde yapılan anket ve mülâkatlara göre, üreticilerin % 65'i hayvancılık konusunda ailesi dışında kimseden bilgi almamıştır. Bu konuda bir eğitime ihtiyaç duyduğu belirtenlerin oranı da % 35'dir. Eğitim ihtiyacı hisseden üreticilerin tamamı, verilen kredilerden yararlanmakta olan ve hayvancılığı profesyonel olarak yapmak isteyen, en az ilkokul mezunu kişilerdir.

Araştırma sahamızı oluşturan her iki köyde de kültür ırkı sığır yetiştiriciliğinde önemli oranda bir artış yaşanmıştır. Fakat besicilerin hayvansal üretim teknikleri ve pazarlaması konusundaki bilinçsizliği, hayvanların et ve süt verimini yakından etkilemektedir. Dolayısıyla da harcanan emeğe ve sermayeye oranla karlılıkta önemli bir artış meydana gelmemektedir.

Bilinçli bir üretimin yapılabilmesi, parazitlerin ilaçlanması, aşılamanın zamanında yapılması, hayvanların canlı ağırlıklarının düzenli olarak takip edilmesi, canlı ağırlıklarına göre gruplandırma ve bu gruplara göre yemleme yapılması ve kaliteli yemlerin kullanılması ile mümkün olabilmektedir. Bu tedbirlerin alınıp uygulanması, gerekli olan hesaplamaların yapılabilmesi, en az ilkokul düzeyinde eğitim almış olmayı gerektirmektedir. Bu konularda bilgi veren kuruluşlar sadece tarım il ve ilçe müdürlükleri ya da ziraat teknisyenleri değildir. İnternette tarım ve hayvancılık konusunda bilgi veren pek çok sayfa bulunmaktadır.

C. DİĞER EKONOMİK FAALİYETLER

Türkiye'deki köy yerleşmeleri, genellikle tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Bazı kırsal yerleşmeler ise, kuruldukları yerin coğrafi yapısına bağlı olarak, madencilik, ormancılık, sanayi, ticaret, turizm, gibi çeşitli ekonomik

faaliyetlerde bulunabilmektedirler. Söz konusu iş kolları, köy halkını sadece toprağa bağlı olmaktan kurtarmakta, insanların gelir düzeyini yükseltmektedir⁴⁸.

Araştırma sahasını teşkil eden her iki köyde, tarım ve hayvancılık sektörlerinde meydana gelen değişmelere bağlı olarak, insan gücüne duyulan ihtiyaç giderek azalmıştır. Buna, parçalı ve verasetli arazilerin fazla olması, hayvancılık maliyetlerindeki sürekli artış ve ekonomik sıkıntılar da eklenince, köyde yaşayan insanlar, tarım dışı ekonomik etkinliklere yönelmeye başlamışlardır. İş gücü ihtiyacının fazla olduğu çeşitli endüstri kuruluşlarına yönelen bu insanlar, sanayi merkezlerini iş gücü olarak beslemişlerdir⁴⁹.

Mesudiye’de yapılan çalışmalardan edinilen bilgilere göre, köy halkından 22 kişi, şehir merkezindeki çeşitli sanayi kuruluşlarında işçi olarak çalışmaktadır. Bu işçiler, günlük servislerle gidiş-geliş yapmakta, işçi sayısı sabit olmayıp, sanayi sektöründe yaşanan değişmelere bağlı olarak artış ya da azalış göstermektedir. Fabrikaların, daha çok dalında uzman kalifiye eleman çalıştırmak istemesi, usta çırak ilişkisiyle yetişmiş çalışanları olumsuz etkilemekte ve iş bulma konusunda zorluklar yaşanmaktadır.

Ayrancı köyündeki tarım ve hayvancılık faaliyetleri, ailelerin temel gereksinmelerini karşılamaktan öteye geçememektedir. Üretim, birikimi sağlamaktan çok, hayatı idame ettirmeye yöneliktir. Genelde birden fazla çocuğa sahip olan ailelerde, çocukların olgunlaşmaya başlamasıyla birlikte harcama ve ihtiyaçlar da artmaktadır. Bu da gelir düzeyi düşük olan aileleri, zor durumda bırakmaktadır.

İlköğretim, sonrasında herhangi bir okula kaydolmayan genç yetişkinler, aile ekonomisine katkıda bulunmak için, kent merkezindeki fabrikalarda işçi olarak çalışmaya başlamaktadır. Deri, dokuma ve tekstil sektöründeki hareketliliğe bağlı olarak, şehirde çalışan insan sayısı da sürekli olarak değişmektedir. Yaşanan ekonomik krizler ve fabrikalarda çalıştırılmak için kalifiye elemanların tercih edilmesi, kent merkezindeki iş imkânlarına bağımlı olan köylüleri olumsuz etkilemektedir.

⁴⁸ Sevgi DÜŞÜNEN, Kırsal Yerleşmelerde Sosyo-Ekonomik Yapının Oluşmasında Çevre Şartlarının Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Eynegazi ve Kuşçular Köyleri Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Samsun, 2000), s.49.

⁴⁹ TÜMERTEKİN, *Ekonomik Coğrafya*, s.411.

Mesudiye köyünde halkın ihtiyaçlarını karşılayacak bir bakkal dükkânı bulunmamaktadır. İhtiyaç duyulan malzemeler, kent merkezine yapılan günlük servisler ve sık sık köye gelen seyyar satıcılar tarafından temin edilmektedir. Köyde bulunan fırınlarda, her evin ihtiyacına göre ekmek yapılmaktadır. Alışverişler bazen değişim usulüyle olmakta, özellikle de hasat dönemlerinde, tahıl karşılığında mal satın alınabilmektedir. Köyde ticari işletme olarak, iki kahvehane, köyün hemen dışında bir benzin istasyonu ve benzin istasyonuna bağlı olarak çalışan bir mandıra bulunmaktadır. Köydeki bu benzinlikten, sigara, mutfak tüpü gibi ihtiyaçlar da temin edilebilmektedir.

Şehre daha uzak olması ve nüfusunun fazlalığı nedeniyle, Ayrancı köyündeki esnaf sayısı Mesudiye'den fazladır. Köy sınırları içerisinde, iki bakkal, dört kahvehane, bir demirci ve üç marangoz bulunmaktadır. Pek çok evde bulunan ekmek fırınları sayesinde köylü kendi ekmeğini kendisi yapmaktadır. Köydeki demirci dükkânında bazı basit el aletleri imal edilmekte, bozulan, kırılan ya da eskiyen aletlerin tamirata yapılmaktadır. Marangozlar ise kereste, ağaç ev aletleri, kapı ve pencere imalatı ile uğraşmaktadırlar.

Traktör yaygınlaşmadan önce Ayrancı'nın en önemli geçim kaynağı, kağıt yapımıydı. Çam ağacından üretilen kağıtların ünü, Uşak sınırlarını aşmıştı. Kağıtın yanında düven, ekmek teknesi, dirgen, kaşık, oklava vb. ağaç ürünleri de imal edilmekteydi. Traktörün yaygınlaşması ve orman alanlarının koruma altına alınması, kağıt yapımının önemini kaybetmesine neden olmuş, ağaç işçiliğinden elde edilen kazanç da azalmıştır.

1970'lerin başına kadar madencilik de köy halkı için önemli bir iş sahasıydı. Baltalı köyündeki civa işletmelerinde, madenlerden cevher çıkarılması ve çıkarılan madenlerin işlenmesi için çok sayıda insana ihtiyaç duyulmaktaydı. (Fotoğraf 9). 1970 yılına kadar aktif olarak çalışan maden işletmesi önce Banaz'a taşındı, 1973'de de tamamen kapatıldı. Yerinde yapılan mülâkatlardan elde edilen bilgilere göre, Ayrancı köyü sakinlerinden pek çoğu bu madenlerde çalışmış, çalışan insan sayısı iş yoğunluğuna göre 40 ila 60 kişi arasında değişiklik göstermiştir. Köyde emekli olmaya hak kazanmış bazı köylülerin, sosyal güvenlik kurumlarına giriş yapmasını bu maden ocakları sağlamıştır. Madenler kapandıktan sonra da prim yatırmaya devam eden köylüler emekli olabilmişlerdir.

Fotoğraf 9. Baltalı Köyündeki Eski Civa Madeninin, Giriş Kısmından Bir Görünüm.

IV. MESUDIYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE ULAŞIM

Ekonomik coğrafyanın önemli bir kolu olan ulaşım; insan, hayvan ve eşyaların bir yerden başka bir yere taşınması anlamına gelmektedir⁵⁰. Mesudiye'nin kent merkeziyle ilişkisi, iki adet minibüsle sağlanmaktadır. Pazar günleri hariç, sabah 07.30'da köyden kalkan minibüsler, saat 14.00'da kent merkezinden köye geri dönmektedir. Çarşamba günleri kurulan pazar nedeniyle, servis sayısı talebe göre artış göstermektedir. Bunun dışında şahıslara ait araçlarla da şehre ulaşım sağlanmaktadır. İlköğretim ikinci kademedeki okumakta olan öğrencilerin bağlı oldukları Bozkuş Köyü İlköğretim Okulu'na taşınması ise, köyde bulunan öğrenci servisleri ile mümkün olmaktadır.

⁵⁰ Erol TÜMERTEKİN ve Nazmiye ÖZGÜÇ, *Ulaşım Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1987, s.1.

Ulaşım köyün kendi servisleriyle sınırlı kalmamakta, Aşağı Karacahisar, Yukarı Karacahisar, Ayrancı ve Baltalı köylerinin günlük servisleri de köyden geçmektedir. Bu servisler sayesinde, şehir merkezindeki fabrikalarda çalışan işçiler, köye geliş gidiş yapabilmektedirler. 2005 yılında, Mesudiye’de yaşamakta olan 22 kişi, şehirdeki fabrikalara gitmek için bu servisleri kullanmaktaydı.

Mesudiye köyünün, kent merkezi ile bağlantısını sağlayan karayolu, hava şartlarının etkisi ve sulama için kanal açılması ve ağır yük araçlarının geçmesi nedeniyle sık sık tahribata uğramaktadır. Özellikle kış aylarında yollarda açılan derin çukurlar ulaşımı aksatmaktadır. Yıpranan köy yolunun bakım ve onarımı, Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü’ne bağlı ekipler tarafından yapılmaktadır.

Uşak il merkezine 32 km., Banaz İlçesine ise 28 km. uzaklıkta kurulmuş bir dağ eteği köyü olan Ayrancı’da ulaşım, genellikle minibüslerle yapılmaktadır. Otomobil sayısı nüfusa oranla çok azdır. Köyde 2005 yılında sadece, altı adet özel otomobil bulunuyordu. Köylüler, otomobil yerine daha kullanışlı olan traktör satın almayı tercih etmektedir. Uşak merkeze, her sabah saat 07.00’da iki adet minibüs hareket etmekte, bu araçlar hem köylüleri hem de işçileri taşımakta ve aynı saatte kalkmaktadır. Minibüslerin köye dönüş saati ise 17.30’dur. Banaz’daki özel firmalardan birinde çalışan minibüs ile her gün köyden Banaz’a gelinip gidilebilmektedir.

Ayrancı’daki araştırmalarımız sırasında, 60 kişinin kent merkezindeki çeşitli sanayi kuruluşlarında çalıştığı tespit edilmiştir. Fabrikalarda çalışan bu işçilerin tamamı erkek olup, sayıları iş olanaklarındaki artış ve azalışlara göre değişmektedir. Bu işçiler günlük servislerle iş yerlerine geliş gidiş yapmaktadırlar. Ayrancı’daki ilköğretim ikinci kademe öğrencileri, taşımali eğitim kapsamında, 7 km. uzaklıktaki Çamsu İlköğretim Okulu’na taşınmaktadırlar. Bu güzergâh üzerinde de hava koşullarına bağlı olarak, ulaşımında aksamalar yaşanabilmektedir.

Ayrancı köyü ulaşımında zaman zaman bazı zorluklar yaşanmaktadır. İl ve ilçe merkezleri ile köy arasındaki yollar asfaltla kaplı olmakla birlikte, yükseltiye bağlı olarak oluşan iklim koşullarının etkisi altında kalmaktadır. Kent merkezine giden yolun eğimli bir yamaç güzergâhını takip etmesi, şiddetli yağışlarda yolun hemen kenarında bulunan dik yamaçlardan kopan taş ve toprak kütleleri yolu geçici olarak trafiğe kapatmasına neden olmaktadır. Bu kaymalar, asfalt kaplamaya zarar vermekte ve yolda

çökmeler meydana getirmektedir. Yolda meydana gelen zararın fazla olmasının en büyük nedeni ise, yol kenarlarında su tahliye sisteminin bulunmamasıdır (Fotoğraf 10).

Fotoğraf 10. Sağanak Yağışlar Sonucu Taş ve Toprakla Kapanan Uşak-Ayrancı Karayolunun Görünümü.

V. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ

A. KÖYLERDEKİ ALTYAPI DURUMU

Kırsal kalkınmanın ve sosyal gelişmişliğin en önemli göstergelerinden biri de altyapı yatırımlarıdır. Fakat 35 binden fazla köy bulunan Türkiye’de, bu yerleşimlere gerekli alt yapı yatırımlarının tam anlamıyla sağlanabilmesi mümkün olamamaktadır. Ayrıca yapılan yatırımlar pahalıya mâl oldukları gibi tam randımanla da çalışmamaktadırlar⁵¹.

⁵¹ ŞAHİN, DOĞANAY, ÖZCAN, a.g.e., s.336.

Araştırma sahamızdaki köylere yönelik alt yapı çalışmalarının tamamına yakını, Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü ve ilgili kurumlar tarafından yapılmıştır. İzlenen kırsal kalkınma projeleri sayesinde, Uşak ili genelinde elektriksiz ve telefonsuz köy kalmadığı gibi, köylerin büyük bir kısmına içme suyu şebekesi döşenmiştir. Aynı kurum tarafından yürütülen alt yapı çalışmaları sayesinde, 68 köyde kanalizasyon hizmeti tamamlanmış, pek çok köyde de etüt ve proje çalışmaları son şeklini almıştır. Projelerin hayata geçirilebilmesi için ilgili makamlardan onay ve ödenek beklenmektedir⁵².

Altyapı göstergelerinden ilk akla geleni ulaşımdır. Şehir merkezinden Mesudiye'ye ulaşım, 11 kilometrelik asfalt yolla sağlanmaktadır. Köyün içinden geçen, merkezi karayolu dışındaki tüm yollar taş veya toprakla kaplıdır. Köylüler, çamurdan kurtulmak için, toprak yollara dere yataklarından getirilen çakıllar dökmekte, toz ve çamurdan geçici de olsa kurtulmaya çalışmaktadırlar.

Diğer bir önemli alt yapı yatırımı olan elektriğin köye geliş yılı 1972'dir. Elektriğin köye gelmesi, toplum hayatında önemli değişiklikler meydana getirmiş, köy halkının sosyo ekonomik durumu önemli oranda değişmiştir. Elektrikle birlikte sosyal hayatta da değişimler yaşanmıştır. Yaşı atmışın üzerindeki köy sakinleri ile yapılan mülâkatlarda, televizyonla birlikte insanlar arasında iletişimin azaldığından şikâyet edilmiş, kış eğlencelerinin yapıldığı, insanların toplanıp eğlendiği köy odalarının bakımsızlıktan yıkıldığını belirtmişlerdir. Bugün köydeki evlerin % 95'inde televizyon ve buzdolabı, % 75'inde ise çamaşır makinesi bulunmaktadır. Ailelerin gelir düzeyine göre elektrikli ev aletleri de çeşitlenmektedir.

Köy halkı telefon hizmetinden yararlanmaya, 1990 yılında başlamıştır. Telefon aboneliği kısa sürede yaygınlaşmış, günümüz itibariyle köydeki evlerin % 80'nine telefon hattı bağlanmıştır. Modern hayatın vazgeçilmezi haline gelen cep telefonu kullanımı da 2000'li yıllardan itibaren hızla artış göstermiştir. Günümüzde köy sınırları içersinde, üç farklı GSM. şebekesi ile iletişim sağlanabilmektedir.

Mesudiye'ye içme suyu şebekesi 1984 yılında döşenmiştir. Sondajla çıkartılan 20 lt./sn. debiye sahip yeraltı suyu, uzun yıllar köyün ihtiyacını karşılayabilecek kapasitedir⁵³. Temiz ve sağlıklı bir çevre için evsel atıkların düzenli bir şekilde

⁵²Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü Verileri, 2005.

⁵³ Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü Verileri, 2005.

toplanması gerekmektedir. Bu amaçla köyde başlatılan kanalizasyon çalışmaları, Uşak Köy İşleri Müdürlüğü tarafından 1997 yılında tamamlanmıştır. Günümüzde kanalizasyonu bulunmayan ev kalmamıştır. Köyde katı atıkların toplandığı çöplükler yoktur. Çöpler, tezekliklere, sokak aralarındaki boşluklara ya da avlularda ayrılan alanlarda toplanmakta, buralarda biriken çöpler, köy dışındaki belirli yerlere atılmaktadır.

Uşak-Ayrancı ve Ayrancı-Banaz arasında bağlantıyı sağlayan karayolu asfaltla kaplıdır. Çevre şartlarından ve iklim koşullarından fazlasıyla etkilenen yolun bakımı, Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü'ne bağlı ekipler tarafından yapılmaktadır. Kış aylarında, iklim ve yükseltiden dolayı çevre ile ulaşım zorlaşmaktadır. Uşak ile Ayrancı arasındaki ulaşım, eğimli ve dik yamaçlardan geçen bir yolla sağlanmakta, yağışlı havalarda taş ve toprak kayması sorunuyla karşılaşmaktadır. Köy içindeki sokakların tamamı toprak yoldur. Sokaklar, yağışlı havalarda, kısa zamanda çamura dönüşmektedir.

Köye elektrik hattı 1979 yılında döşenmiştir. Günümüzde evlerin % 90'ında televizyon ve buzdolabı bulunmakta iken, çamaşır makinesi ve diğer elektrikli ev aletlerinin sayısı ekonomik nedenlerden dolayı fazla değildir. 1982 yılında telefon şebekesi bağlanan köyde evlerin % 80'ninde telefon vardır. Özellikle gençler arasında cep telefonu kullanımı yaygın olmakla birlikte, Türkcell dışındaki GSM. şebekeleri yöreye hizmet verememektedir. Türkcell, hattı ise kullanıma 2002 yılında açılmıştır.

Köyün içme suyu şebekesi, 1986 yılında tamamlanmıştır. Gökpınar ve Alanpınar mevkilerinden çıkarılan memba suyu, 200 m.³lük depoda toplanıp, evlere dağıtılmaktadır. Fakat bu kaynakların debisi düzensiz ve kullanım ömrü azdır⁵⁴. Kanalizasyon şebekesi bulunmayan köyde, atıklar genellikle foseptik çukurlarında toplanmakta, bazı evlerde ise borularla dereye boşaltılmaktadır.

Çevre kirliliğine ve hastalıklara neden olan atık sorununu çözmek için, Uşak Köy İşleri Müdürlüğü tarafından başlatılan kanalizasyon projesi, 2005 yılında tamamlanmış olup, yapımına başlanmak için ödenek beklenmektedir⁵⁵. Katı atıklar ise

⁵⁴ Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü Verileri, 2005.

⁵⁵ Uşak Köy Hizmetleri Müdürlüğü Verileri, 2005.

evlerin bahçelerine ya da boş arsalarla atılmaktadır. Biriken bu atıklar, daha sonra köy dışındaki dere yataklarına bırakılmaktadır.

B. GELİR DÜZEYİ VE SOSYAL YAŞAM

Kırsal yerleşmelerdeki sosyal yaşam koşullarının temel belirleyicisi, toplumunun kişilere yüklediği sosyal rollerdir. Toplumsal rollerin belirlenmesinde örf ve adetlerin etkisi son derece büyüktür. İnsanlar arası ilişkiler daha sıcak ve şahsidir. Yardımlaşma ve dayanışma davranışları, fertler için bir nevi toplumsal sigorta görevi taşımaktadır. İnsanların gelir kaynakları ve eğitimleri toplumsal hayattaki statülerini de yakından ilgilendirmektedir. Köy insanının davranışları ve yaşam tarzı, bu ilişkiler ışığında şekillenmektedir.

Mesudiye köyünde yapılan anket ve mülâkatlarda, bir ailenin yıllık gelirinin 5000 ytl. ila 13500 ytl. arasında, değiştiği tespit edilmiştir. Ailelerin yıllık gideri ise 3500 ytl. ila 9500 ytl. arasında değişmektedir. Harcanan emeğe göre elde edilen kar marjı oldukça düşüktür. Bunun en önemli sebebi, tarım ve hayvancılık maliyetlerindeki hızlı artıştır. Köyde yaşamakta olan insanların kira parası ödememesi ve gıda ihtiyaçlarının önemli bir kısmını kendisinin tedarik etmesi, geçim şartlarını kolaylaştırmaktadır.

Yapılan ankette, katılımcılara yıllık gelirin ailenin geçinme yeterli olup olmadığı sorulmuş, bu soruya aile reislerinin % 70'i hayır, % 30'u evet cevabını vermiştir. Köy halkı gelir seviyesinin yükselmesi için, tarımsal kalkınmanın gerekli olduğunu düşünmektedir. Kalkınma için eğitimin gerekli olduğunu düşünenlerin oranı ise % 55'ler civarındadır.

Gelir seviyesinin ve kalkınmanın en önemli göstergelerinden biri de insanların sahip olduğu elektrikli alet sayısıdır. Köy halkının gelir düzeyi ve eğitim durumu yükseldikçe elektronik eşyalara olan ilgisi de artmaktadır. Yapılan anket çalışmalarında, hemen her evde bulunan televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi gibi beyaz eşyaların yanında, uydu anteni, şofben, cep telefonu, vcd ve müzik seti kullanımında artış görüldüğü tespit edilmiştir.

Ayrancı'da uygulanan anket ve mülakat çalışmalarında ise, yıllık gelir düzeyinin 2500 ytl. ila 13000 ytl. arasında değiştiği saptanmıştır. Sulu tarımın gelişmediği köyde, hayvancılık yapmak için yeterli parası bulunmayanlar, iş bulabilmek için, kente yönelmektedir. Kent merkezindeki tabakhanelerin ve tekstil fabrikalarının kapanması, köydeki ekonomik durumu da olumsuz etkilemiştir. Fabrikalarda işçi ve usta olarak çalışan pek çok genç, ekonomik krizler yüzünden işsiz kalmıştır. 2003 yılına kadar, Salihli çevresine pamuk ve üzüm toplamaya giden insanlar, bu tarihten sonra işçi talebinin kesilmesiyle daha da zor duruma düşmüştür.

Köyde uygulanan ankette katılımcılara, yıllık gelirlerinin yeterli olup olmadığı sorusu yöneltiľmiř, katılımcıların % 85'i bu soruya hayır cevabını vermiştir. Köy halkı, sulamanın sağlanması, tarlalarının birleştirilmesi ve kredi desteğiyle gelir seviyesinin yükseltilebileceğini düşünmektedir. Bu konuda eğitimin gerekli olduğunu düşünenlerin oranı % 40'tır. Gelir seviyesindeki düşüklüğe bağlı olarak, sahip olunan imkânlar da sınırlı olmaktadır. Yapılan anket çalışmalarında, evlerin % 90'ında televizyon ve buzdolabı bulunduğu anlaşılmıştır. Aynı ankette ailelerin % 55'inde çamaşır makinesi bulunmadığı tespit edilmiştir. Uydu anteni, şofben ve cep telefonu gibi elektronik eşyalara olan ilgi giderek artmaktadır (Fotoğraf 11).

Fotoğraf 11. Ayrancı'daki Evlerin Büyük Bir Çoğunluğunda Bulunan Uydu Antenlerinin Genel Görünümü.

İKİNCİ BÖLÜM

MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE EĞİTİM

I. EĞİTİM FAALİYETLERİNDEKİ GELİŞMELER

Eğitim tarihi, insanlık tarihi ile eş değer bir gelişim seyri izlemiş, ihtiyaç duyulan temel eğitim faaliyetleri, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine göre şekillenmiştir. Uzun bir tarihi süreçten sonra, temel eğitim kavramı toplumların sosyo-kültürel hayatında önemli bir yer kazanmaya başlamıştır. XIX. yüzyılda ABD’de çıkarılan bir kanunla temel eğitim tüm ülkeye yaygınlaştırılarak zorunlu hale getirilmiştir⁵⁶.

Türk toplumlarında da tarihleri boyunca, gerek yaygın gerekse de örgün eğitim kurumları vasıtasıyla, genç nesillere bilgi ve davranış kazandırmaya çalışılmışlardır. Türklerin İslamiyet’i kabulüyle birlikte, eğitim sisteminde önemli değişimler yaşanmış, Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar devam edecek olan medrese eğitimi, kısa sürede tüm Türk-İslam coğrafyasına yayılmıştır. Osmanlı devletinin Selçuklulardan örnek alarak daha da geliştirdiği medreseler, üst düzey birer eğitim müessesesi haline gelmiş, örgün eğitimin ilk kademesi olan sıbyan mektepleri de hemen hemen her mahalle ve köyde hizmet vermeye başlamıştır⁵⁷.

XVII. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkmaya başlayan yenilik hareketlerine, duyarsız kalan Osmanlı devleti, zamanla her alanda Avrupalı rakiplerinin gerisinde kalmıştır. Bu geri kalmışlığın önüne geçmek için yapılan yenilik hareketleri, Osmanlı devletinin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle, hedeflenen başarıya ulaşamamıştır. Eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi için gerekli olan değişiklikler, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yapılmaya başlanmıştır.

3 Mart 1924’te çıkartılan 430 sayılı Tevhid-î Tedrisat kanununa kadar, ülkede bir birinden farklı üç ayrı tip eğitim kurumu bulunmaktaydı⁵⁸. Bu kanunun kabulü, eğitim alanında önemli bir değişimin başlangıcını olmuş, artık işlevini kaybetmiş olan medreseler kapatılmış, eğitim kurumları tek çatı altında toplanmış ve eğitimin devlet tarafından yürütülmesi gereken bir kamu hizmeti olduğuna karar verilmiştir⁵⁹. Türkiye

⁵⁶ Şemsettin KOÇAK, Neden Taşımali Eğitim, 2004, (www.bilm.com.tr. 15.20.2005).

⁵⁷ Mustafa ERGÜN, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ocak Yayınları, Ankara, 1999, s.21-44.

⁵⁸ Adnan ŞİŞMAN, *XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006, s.12.

⁵⁹ ERGÜN, a.g.e., s.21-44.

Cumhuriyeti'nde eğitim alanında yapılan yenilikler, Tevhid-î Tedrisat kanunu ile sınırlı kalmamış, eğitimin, kalkınma, refah ve ekonomik fonksiyonlarının tüm bireylere ulaştırılmasına çalışılmıştır.

Bu bağlamda, Tanzimat döneminde başlayan köylere öğretmen yetiştirme çabaları cumhuriyet döneminde devam etmiş, çalışmalar zaman zaman sekteye uğramışsa da amaçlanan hedefe 1940 yılında ulaşılmıştır. 17 Nisan 1940'da çıkartılan bir kanunla, köy okulları için öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan köy enstitülerinin açılmasına karar verilmiştir. Ülkenin çeşitli illerinde hizmet vermekte olan köy öğretmen okulları köy enstitülerine dönüştürülmüştür. Bunlara ilaveten ilk etapta, 14 köy enstitüsünün açılışı yapılmış, sonraki yıllarda da yeni köy enstitülerinin açılmasına devam edilmiştir⁶⁰.

Söz konusu yıllarda köy enstitüleri, eğitim faaliyetlerini yayan, üretimi destekleyen, dolayısıyla da ülkenin kalkınmasında rol oynayan bir araç olarak görülmektedir⁶¹. 14 yıl boyunca eğitim öğretime devam eden bu okullar, amacından uzaklaştığı ve öğretmen yetiştirmede başarılı olamadığı gerekçesiyle, 1954 yılında çıkartılan bir kanunla, geleneksel öğretmen okullarıyla birleştirilmiştir.

Ülkenin eğitim-öğretim seviyesini yükseltme çabaları bu yeniliklerle sınırlı kalmamış, anayasa ve yasalarla da söz konusu çalışmalar desteklenmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda da, temel eğitim (ilköğretim) görmenin her Türk vatandaşının hakkı olduğuna denilmekte, devam eden eğitim kurumlarından, vatandaşların ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanabilecekleri belirtilmektedir (md.7). Aynı yasada, ilköğretimin altı ila 14 yaşlarını kapsadığı ve kız erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğu vurgulanmaktadır (md. 22). Aynı kanunda, nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde köyler gruplaştırılarak, merkezi olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaşmanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulması gerektiği ifade denilmektedir (md.25/b)⁶².

⁶⁰ Köy Enstitüleri, 2004, (<http://tr.wikipedia.org>. 10.10.2005).

⁶¹ İbrahim ORTAŞ, *Kaçırdığımız En Büyük Eğitim Projesi Köy Enstitüleri*, 2005, (www.turkinternet.com/haber/yazigoster. 05.09.2005).

⁶² Şemsettin KOÇAK, *Neden Taşınmalı Eğitim*, 2004, (www.bilm.com.tr. 15.20.2005).

Kırsal yerleşmelerdeki eğitim kalitesinin artırılması için atılan en önemli adım ise 1997’de mecburi temel eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkarılmasıdır. Böylelikle, ülkenin eğitim seviyesinin yükseltilmesi için önemli bir adım atılmış, çeşitli nedenlerle beş yıllık temel eğitimin ardından okuldan ayrılmak zorunda kalan çocuklar da eğitimlerine devam edebilme şansına kavuşmuşlardır.

Çıkarılan bu kanunla birlikte, merkezi ilköğretim okullarının açılmasına hız verilmiş, mevcut ilköğretim okullarına yeni sınıflar açılmış ve çevre köylerdeki öğrenciler de bu okullara taşınmaya başlamıştır. Her köy okuluna sağlanması mümkün olmayan teknik donanım, en azından merkezi okullara sağlanmaya çalışılmıştır. Fakir öğrenciler için, yatılı ilköğretim bölge okulları (Y.İ.B.O.), pansiyonlu ilköğretim okulları (P.İ.O.) ve devlet yurtlarının açılmasına hız verilmiştir. Daha fazla öğrenciye burs sağlanmaya çalışılmıştır.

İlköğretimin sekiz yıl mecburi hale getirilmesi, taşınalı eğitim uygulamasına verilen önemi daha da arttırmıştır. Nüfusu az ve dağınık yerleşim alanlarına sahip çevrelerde yaşamakta olan zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin, merkez ilköğretim kurumlarına günübirlik taşınması işine, taşınalı eğitim adı verilir⁶³. Milli Eğitim Bakanlığı’nca yayınlanan taşınalı ilköğretim yönetmeliğinde, söz konusu uygulamanın amaç ve gerekçesi; ilköğretim okulu bulunmayan, çeşitli nedenlerle eğitime kapatılmış, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına günübirlik taşınarak kaliteli bir eğitim öğretim görmelerini sağlamak olarak ifade edilmiştir⁶⁴.

Dünya’da geniş bir uygulama alanı olan, taşınalı eğitim faaliyetleri, 1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren, Türkiye’de de uygulanmaya başlanmıştır. Pilot bölge olarak seçilen, Kocaeli ve Kırıkkale’de başlatılan çalışmalardan olumlu sonuç alınmasıyla, taşınalı eğitim faaliyetleri kısa sürede tüm ülkeye yayılmıştır. Özellikle dağınık yerleşmenin hâkim olduğu alanlarda, taşınalı eğitim faaliyetleri daha fazla önem kazanmış, az öğrenci sayısı nedeniyle gerekli yardımı alamayan köy okulları, belli merkezlere toplanarak, eğitim kalitesi arttırılmaya çalışılmıştır.

⁶³ Şemsettin KOÇAK, *Neden Taşınalı Eğitim*, 2004, (www.bilm.com.tr. 15.20.2005).

⁶⁴ MEB, *Taşınalı İlköğretim Yönetmeliği*, 2005, (www.meb.gov.tr. 21.10.2005).

II. MESUDİYE VE AYRANCI KÖYLERİNDE EĞİTİM FAALİYETLERİNİN GELİŞİMİ

1922 yılında Uşak'a bağlı köylerde ilkokul bulunmamaktaydı. Cumhuriyetin ilanından sonra okullaşma hareketlerine önem verilmeye başlanmış, 1952 yılına gelindiğinde köylerdeki okul sayısı 103'e ulaşmıştır. Okul sayısındaki artışa bağlı olarak, öğrenci ve öğretmen sayısında da artış yaşanmıştır⁶⁵.

Uşak'taki ilköğretim kurumları kırsal yerleşmelerde yoğunluk göstermektedir. İlköğretim okullarının % 29,7'si il ve ilçe merkezlerinde, % 70,3'ü ise kırsal yerleşmelerde bulunmaktadır. Bu okullardaki öğrenci yoğunluğu, sınıf başına yaklaşık 21 kişidir. Söz konusu rakam eğitim faaliyetleri için idealdir, fakat çevresel faktörler ve donanım eksiklikleri bu avantajlı durumu etkisiz kılmaktadır. Büyük bir çoğunluğunda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan köy ilköğretim okullarında, eğitim faaliyetleri zor şartlar altında yürütülmektedir⁶⁶.

Mesudiye'deki formal eğitimin başlangıcından önce, çocuklara eğitim verme görevi, köydeki imamlar tarafından üstlenilmişti. Köy camisinde, dini konularda çocuklara bilgiler verilir, Kuran okuması öğretilirdi. Gelir düzeyi yüksek bazı aileler, çocuklarını okutmak için kent merkezindeki okullara gönderirlerdi. Çocuklar ulaşım olanakları yetersiz olduğu için ya bir akrabalarının yanında kalırlar ya da aileden biri çocuğun başında kalması için kent merkezinde giderdi.

Köyün ilköğretim okulu, Eylül 1945'de eğitim öğretime başlamıştır. Okulunun ilk öğretmeni de Uşak Ulubey doğumlu olan Hakkı Çavdar'dır. Okulun hizmete geçmesiyle birlikte, ilköğretim yaşındaki tüm çocukların okula kaydı yapılmıştır. Fakat kız çocuklarının okula devam etmediği ve kayıtlarının silindiği dikkati çekmiştir⁶⁷. Leşler (Altıntaş) köyünde okul bulunmadığı için bu köyün öğrencileri de Mesudiye köyünde eğitim görmeye başlamıştır. Verilen eğitim daha çok Türkçe ve matematik dersleri üzerine odaklanmış, matematik işlemlerinde para hesabı, ağırlık ölçüleri ve pancar hesabı gibi gündelik hayatla ilgili matematiksel işlemler öğretilmiştir.

⁶⁵ Erdoğan SOLAK, *XX. Yüzyılda Uşak*, B.1, Uşak, 2002, s.174.

⁶⁶ YALDUZ, a.g.t., s.21-22.

⁶⁷ Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Diploma Defterleri ve Öğrenci Kütüklerinden Elde Edilen Veriler.

Öğretmen, köy halkı tarafında iyi karşılanmış ve okulun lojmanında ikamet etmiştir. Hakkı Çavdar sadece öğrencilere ders vermekle yetinmemiş, teknik ve zirai konularda halka yeni bilgiler kazandırmaya çalışmıştır. 1948'de okulun bir sınıfında öğrenci ve halkı eğitmek için bir metal atölyesi kurmak istemiş, gerekli araç gerecin temin edilememesi nedeniyle bu girişim gerçekleşmemiştir. Köylülere gazete, dergi ve kitap okuma alışkanlığı kazandırmaya uğraşmış, köy halkını dünyadaki gelişmeler hakkında bilgilendirmeye çalışmıştır.

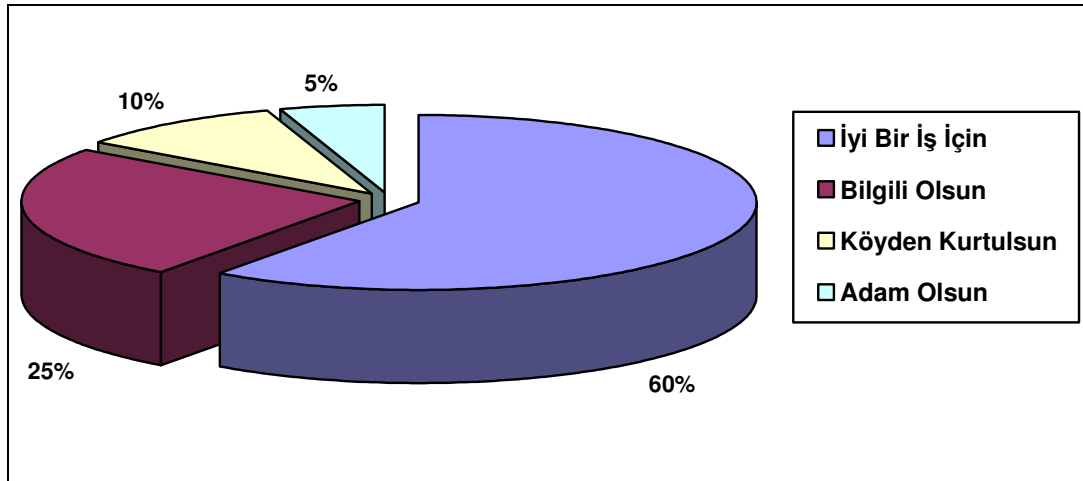
Yapısı itibariyle içine kapalı bir yaşam süren köy toplumu, ilk kez dışardan gelen ve alışılmışın dışında bilgiler veren bu insandan oldukça etkilenmiştir. Takip eden dönemlerde de köyde görev yapan öğretmenler köy halkı tarafından yakından takip edilmiş, gelen öğretmenlerin sosyal, kültürel ve siyasal kimlikleri, okuttukları öğrencileri etkilemiştir.

Ayrancı köyündeki, formal eğitim faaliyetleri Eylül 1949'da başlamıştır. Bu tarihe kadar köyün camisinde verilen dini eğitim dışında çok az sayıda çocuk il ve ilçe merkezinde eğitim görme fırsatına sahipti. İki yıllık bir çalışmanın ardından tamamlanan Ayrancı Köyü İlkokulu'na ilk kayıtlar, 1949-1950 eğitim-öğretim yılında yapılmıştır. Köyde görev yapan ilk öğretmen Kütahya'nın Çavdarhisar ilçesi doğumlu, Mehmet Kavak'tır. Köy halkı tarafından genç ve çalışkan olarak tanımlanan öğretmen, kısa sürede kendini köy halkına sevdirmeyi başarmıştır. Öğrencilerini okumaya teşvik eden, akşam kurslarında yaşlılara okuma yazma dersi veren bu öğretmen, kısa sürede köyün en saygın kişileri arasına girmiştir. Takip eden zamanlarda köyde görev yapan diğer öğretmenler de ilgi ve merakla karşılanmıştır. Köyün il ve ilçe merkezine uzak olması, ulaşımın zor olması öğretmenlerin köyde ikamet etmesine neden olmuş, kendini köy halkına kabul ettirebilen öğretmenler, köy yaşamına uyum sağlamada zorlanmamıştır.

Yapılan mülâkatlardan, bazı dönemlerde, öğretmenlerle köy halkı arasında siyasi ve kültürel sebeplerden dolayı ihtilaflar yaşandığı anlaşılmaktadır. İletişim ve ulaşım olanaklarının yaygınlaşması, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması öğretmenlerin birincil kaynak olma özelliğini kaybetmelerine neden olmuştur. Köy sakinleriyle yapılan mülâkatlar esnasında, öğretmenlerin köylü üzerindeki etkisinin azaldığı gözlemlenmiştir.

III. KÖY HALKININ EĞİTİME YAKLAŞIMI

Ailelerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı, çocuklarının eğitimine verdikleri önemi yakından etkilemektedir. Okuma yazma oranının % 84 olduğu Mesudiye’de yapılan ankette, katılımcılara eğitim sizce gerekli olup olmadığı sorusu sorulmuş, katılımcılardan % 95’i bu soruya evet cevabını vermiştir. Devamında gelen neden sorusuna ise, % 60’ı iyi bir işi olsun, % 25’i kültürlü ve bilgili olsun, % 10’u köyden kurtulsun, % 5’lik kesimi ise daha yuvarlak bir cevapla adam olsun şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir (Şekil 21). Hayır, cevabını verenlerin gerekçesi ise, okuyanlar iş bulamıyor olmuştur.

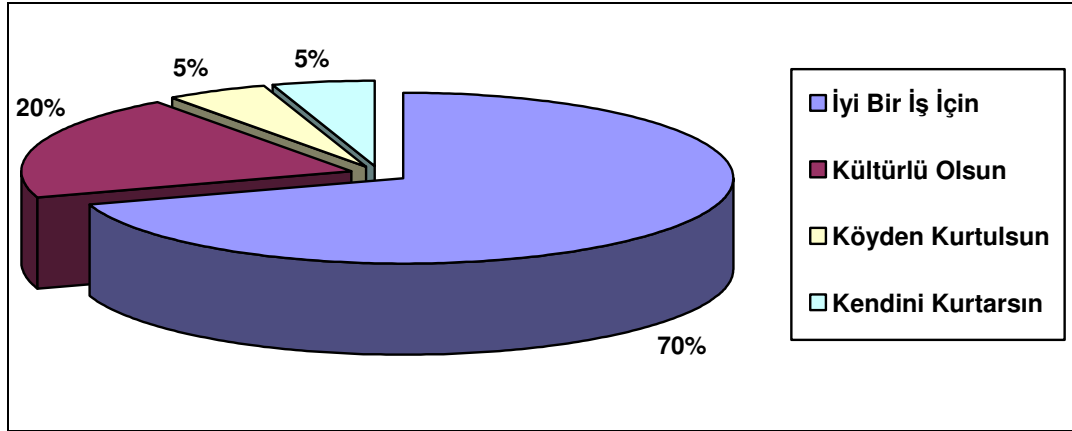

Şekil 21. Mesudiye Köyündeki Öğrenci Velilerinin Çocuklarını Okutma Amaçları (2005).

Bu sonuçlara göre katılımcılar, eğitimin temel işlevini meslek kazandırma olarak görmektedir. Bununla birlikte, eğitimin kültürel ve toplumsal gereğini de kavramış insanlara da rastlanmaktadır. Bu insanlar kent yaşamını yakından tanıyan ve eğitimsizliğin zorluğunu bilen kişilerdir. Yapılan ankete katılanların % 95’i eğitimin

gerekli olduğunu ifade etmişse de ortaöğretim kurumlarına çocuklarını gönderenlerin oranı % 40 civarındadır.

Aile bireylerinin % 88'inin okur-yazar olduğu Ayrancı'da yapılan ankette, katılımcılara eğitim gerekliliği konusunda sorular sorulmuş, fikrine başvuru alanların tamamı eğitimin önemli olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni sorusuna ise, katılımcıların % 70 iyi bir işi olsun, % 20'si kültürlü ve bilgili olsun, % 5'i köyden kurtulsun, % 5'i ise kendini kurtarsın şeklinde cevaplar vermiştir (Şekil 22). Ekonomik faaliyet alanlarının kısıtlı olduğu ve göçün daha faal olarak yaşandığı bu köyde, eğitim temelde bir meslek edinme yolu olarak görülmekte, insanları bilgilendirme ve kültürlendirme özellikleri ise arka plana atılmaktadır.

Şekil 22. Ayrancı Köyündeki Öğrenci Velilerinin Çocuklarını Okutma Amaçları (2005).

Eğitimin, insanları köy hayatının zorluklarından kurtaracağı kanısı yaygın olarak görülmektedir. Buna rağmen ortaöğretime devam etme oranının % 30 civarında olması, bu ankete verilen cevapların düşüncede var olduğunun fakat pratikte uygulanmadığının bir göstergesidir. Liselerin köye uzak olması, çocukların derslerde başarısız olması ve ekonomik zorluklar gibi nedenlerle çocuklar ortaöğretim kurumlarına gönderilmemektedir. Üniversite mezunlarının bile iş bulamadığını düşünen bazı veliler, çocuklarını okutmak için çaba harcamamaktadırlar.

IV. EĞİTİMİN YILLAR İÇERSİNDEKİ DEĞİŞİMİ

Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nun 1945 yılında eğitim öğretime açılmasıyla birlikte, başöğretmen Hakkı Çavdar tarafından, birinci ve ikinci sınıflara öğrenci kaydı yapılmaya başlanmıştır. Yapılan imtihanla ikinci sınıfa kaydolun öğrencilerden 11'i, dört yıllık bir eğitimin ardından, 1948-1949 eğitim-öğretim yılı sonunda ilkokul diploması almaya hak kazanmıştır. Dolayısıyla, köy ilkokulunun ilk mezunları olmuşlardır. Birinci sınıfa kaydedilen öğrenciler 1936-1940 yılları arasında doğan öğrenciler olup, yaşları beş ila dokuz arasında değişmektedir. İkinci sınıfa imtihanla kaydedilen öğrenciler ise, 1933-1937 yılları arasında doğmuşlardır.

Yaşları sekiz ila 12 arasında değişen bu öğrenciler arasında yaş farkının fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu yaş farkı, geçmiş yıllardaki eğitim olanaklarının eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Aynı dönemde, 14-16 yaş arasındaki genç yetişkinler için de akşam okulu açılmıştır. Akşam okulundan 1948-1949 eğitim-öğretim yılında dört öğrenci mezun olmuştur.

Köy okulundan, 1948-1997 yılları arasında 548 öğrenci mezun olmuştur (Tablo 9). Toplam mezun öğrencilerin % 63'ü erkek, % 37'si kızdır⁶⁸. Mezun sayılarında daimi bir oransal artış ya da azalış gözlemlenmemekte, öğrenci mevcutları her yıl değişmektedir. Çevre köylere yeni okulların açılması, yaşanan göçler ve nüfus artışındaki değişimler söz konusu değişikliklerin temel nedenleridir. İlk mezunlarını 1948-1949 eğitim-öğretim yılında veren okul en son mezunlarını da 1996-1997 eğitim öğretim yılında vermiştir. Bu tarihten sonra 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının faaliyete geçmiş, öğrenciler 2 km. mesafedeki Bozkuş Köyü İlköğretim Okulu'na taşınmaya başlamıştır.

Okuldan ilk mezun olan öğrencilerin tamamı erkektir. 1948-1954 yılları arasında da okuldan mezun olan her hangi bir kız öğrenciye rastlanmamaktadır. 1954 yılına kadar, okula kaydı yapılmış kız çocuklarının okula devam etmediği ve yaştan dolayı kayıtlarının silindiği okulun öğrenci kütüklerinden anlaşılmaktadır. Kız çocuklarının okumasının gereksiz görülmesi ve geleneksel yaşam tarzının etkisi, söz konusu dönemde kız öğrenci mezununa rastlanmamasına neden olmuştur.

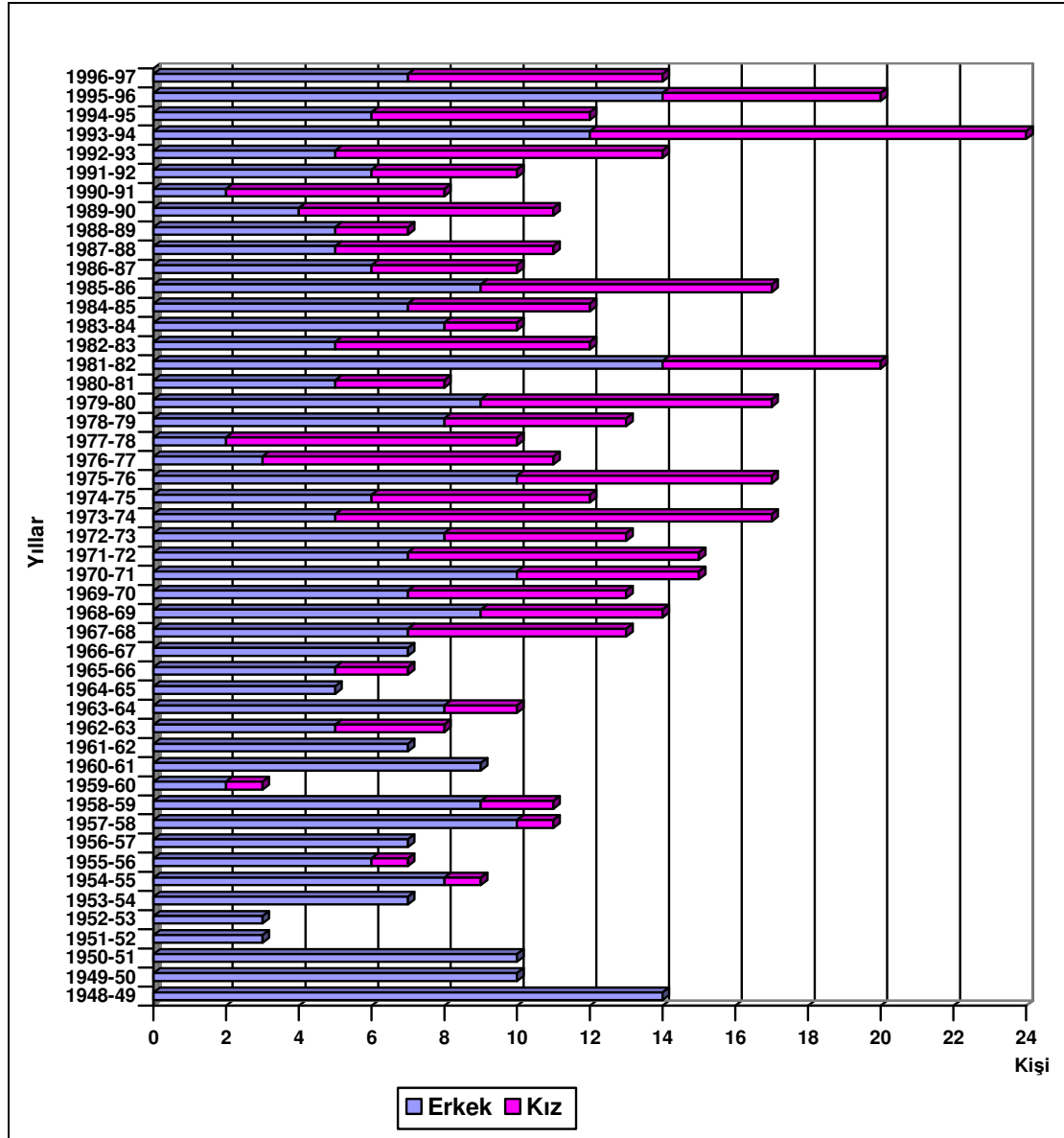
⁶⁸ Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Diploma Defterleri ve Öğrenci Kütüklerinden Elde Edilen Veriler.

Tablo 9. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Olan Öğrenci Sayıları (1949-1997).

Yıllar	Mezun Sayısı		Toplan	Yıllar	Mezun Sayısı		Toplam
	Erkek	Kız			Erkek	Kız	
1948-1949	14	-	14	1973-1974	5	12	17
1949-1950	10	-	10	1974-1975	6	6	12
1950-1951	10	-	10	1975-1976	10	7	17
1951-1952	3	-	3	1976-1977	3	8	11
1952-1953	3	-	3	1977-1978	2	8	10
1953-1954	7	-	7	1978-1979	8	5	13
1954-1955	8	1	9	1979-1980	9	8	17
1955-1956	6	1	7	1980-1981	5	3	8
1956-1957	7	-	7	1981-1982	14	6	20
1957-1958	10	1	11	1982-1983	5	7	12
1958-1959	9	2	11	1983-1984	8	2	10
1959-1960	2	1	3	1984-1985	7	5	12
1960-1961	9	-	9	1985-1986	9	8	17
1961-1962	7	-	7	1986-1987	6	4	10
1962-1963	5	3	8	1987-1988	5	6	11
1963-1964	8	2	10	1988-1989	5	2	7
1964-1965	5	-	5	1989-1990	4	7	11
1965-1966	5	2	7	1990-1991	2	6	8
1966-1967	7	-	7	1991-1992	6	4	10
1967-1968	7	6	13	1992-1993	5	9	14
1968-1969	9	5	14	1993-1994	12	12	24
1969-1970	7	6	13	1994-1995	6	6	12
1970-1971	10	5	15	1995-1996	14	6	20
1971-1972	7	8	15	1996-1997	7	7	14
1972-1973	8	5	13	Genel Toplam	346	202	548

Kaynak: Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Öğrenci Kütüklerinden Alınan Veriler (1949-1997).

Okulun öğrenci kütüklerinden alınan bilgilere göre, 1945-2005 yılları arasında okuldan kaydı silinen 82 öğrencinin % 78'i kız, % 22'si ise erkektir (Şekil 23). Kayıt silinmesinin en büyük nedeni ise öğrencilerin tahsil çağını doldurmasıdır. Bu nedenle kaydı silinen 74 öğrencinin % 79'u kız, % 21'i ise erkektir. Öğrencilerin en fazla kaydının silindiği dönem 1950-1972 yılları arasındaki zamana rast gelmektedir.

Şekil 23. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (1948-1997).

Okula kaydedilmesine rağmen derslere devam edemeyen kız çocukları, ev ve tarla işlerinde ailelerine yardım etmekte, yaşları 13-14'e geldiğinde de evlendirilmekteydi. O yıllarda tahsil görme işinin erkeklere özgü bir uğraş olduğu düşünülmüyordu. Bu tür düşüncelere ve tüm olumsuzluklara rağmen 1955 yılında bir kız öğrenci okuldan mezun olmaya hak kazanmıştır. Bu mezuniyetin ardından okula devam eden kız öğrenci sayısında artış yaşanmaya başlamıştır.

Öğrenci sayısının azalmasına neden olan diğer bir neden de yapılan nakillerdir. Çocuklarını fiziksel imkânı daha fazla olan okullarda okutmak isteyen velilerin çocuklarını başka okullara kaydettirmesi ve yapılan göçler, öğrenci nakillerinin en önemli nedenleridir. 1945-2005 yılları arasında, çeşitli ilköğretim okullarına 133 öğrencinin nakli yapılmıştır. Köyden göçün azalması ve 1997 tarihinden itibaren taşınmalı eğitime geçilmesi, öğrenci nakillerinin azalmasını sağlamıştır.

Köyde görev yapan öğretmen sayısı her dönem aynı olmamış, 1988-1996 yılları arasında beş ila yedi arasında değişen öğretmen sayısı, 1997'den itibaren azalmaya başlamıştır. 2001 yılından sonra 4. ve 5. sınıfların da taşınmalı eğitime dâhil edilmesi ile 2001-2004 yılları arasındaki eğitim faaliyetlerine tek öğretmenle devam edilmiştir. 2004 yılına gelindiğinde kadrolu öğretmen sayısı ikiye çıkartılmış, sözleşmeli olarak çalışan bir de anasınıfı öğretmeni okulda görev yapmaya başlamıştır. 2001-2004 yılları arasında köye anasınıfı öğretmeni atanmadığı için, okulun tek öğretmeni bu görevi de yerine getirmek zorunda kalmıştır. 2004 yılından itibaren sözleşmeli anasınıfı öğretmenleri köyde görev yapmaya başlamıştır.

Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu 1949 yılının Eylül ayında eğitim-öğretim hizmeti vermeye başlamıştır. Köye başöğretmen olarak atanan Mehmet Kavak ilköğretim çağındaki öğrencilerin okula kaydedilmesini sağlamaya çalışmıştır. Birinci sınıfa kaydedilen çocukların doğum tarihleri 1939-1943 yılları arasında değişmektedir. Yaşları 6 ila 10 arasında değişen bu öğrencilerden 17'si, 1953-1954 eğitim öğretim yılında mezun olmaya hak kazanmıştır. Köy okulundan, 1954-1997 yılları arasında 730 öğrenci mezun olmuştur (Tablo 10). Mezun olan öğrencilerin % 63'ü erkek, % 37'si kızdır⁶⁹. Köydeki nüfus artışı ve göç hareketlerindeki değişmeye bağlı olarak, okuldan mezun olan öğrenci sayılarında da artış ve azalışlar yaşanmıştır.

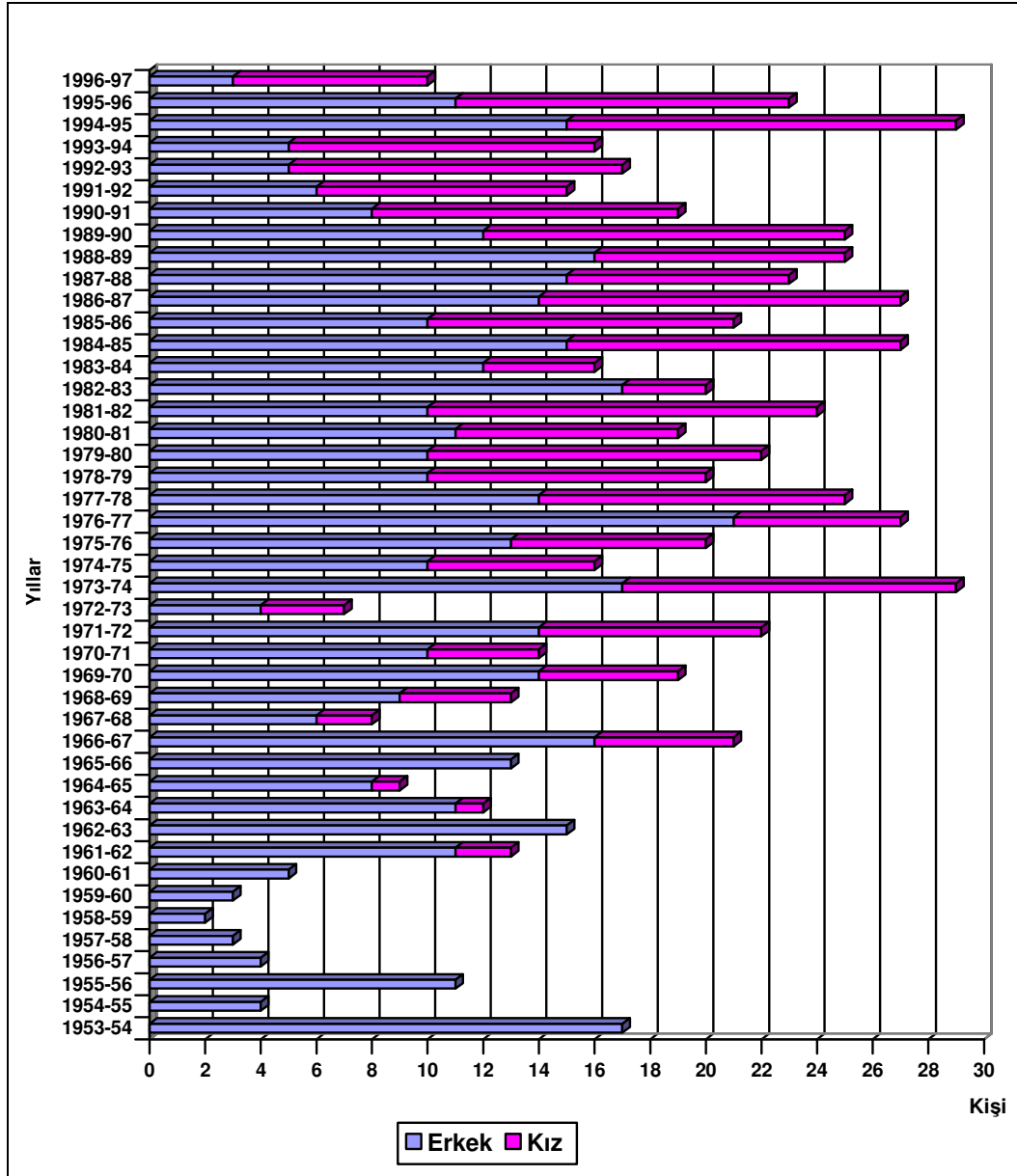
⁶⁹ Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu Diploma Defterleri ve Öğrenci Kütüklerinden Elde Edilen Veriler.

Tablo 10. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Olan Öğrenci Sayıları (1953-1997).

Yıllar	Mezun Sayısı		Toplam	Yıllar	Mezun Sayısı		Toplam
	Erkek	Kız			Erkek	Kız	
1953-1954	17	-	17	1975-1976	13	7	20
1954-1955	4	-	4	1976-1977	21	6	27
1955-1956	11	-	11	1977-1978	14	11	25
1956-1957	4	-	4	1978-1979	10	10	20
1957-1958	3	-	3	1979-1980	10	12	22
1958-1959	2	-	2	1980-1981	11	8	19
1959-1960	3	-	3	1981-1982	10	14	24
1960-1961	5	-	5	1982-1983	17	3	20
1961-1962	11	2	13	1983-1984	12	4	16
1962-1963	15	-	15	1984-1985	15	12	27
1963-1964	11	1	12	1985-1986	10	11	21
1964-1965	8	1	9	1986-1987	14	13	27
1965-1966	13	-	13	1987-1988	15	8	23
1966-1967	16	5	21	1988-1989	16	9	25
1967-1968	6	2	8	1989-1990	12	13	25
1968-1969	9	4	13	1990-1991	8	11	19
1969-1970	14	5	19	1991-1992	6	9	15
1970-1971	10	4	14	1992-1993	5	12	17
1971-1972	14	8	22	1993-1994	5	11	16
1972-1973	4	3	7	1994-1995	15	14	29
1973-1974	17	12	29	1995-1996	11	12	23
1974-1975	10	6	16	1996-1997	3	7	10
				Genel Toplam	460	270	730

Kaynak: Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Öğrenci Kütüklerinden Alınan Veriler
Mesudiye İlköğretim Okulu Öğrenci Kütüklerinden Alınan Veriler (1949-1997).

Erkeklerin ormancılık yaptığı o yıllarda kız çocukları da ev ve tarla işlerinde ailelerine yardımcı olmak zorunda kalmıştır. Söz konusu yıllarda nişanlanmadan dolayı kaydı silinen pek çok kız öğrenciye rastlanmıştır. Tüm bu sıkıntıları rağmen, 1961-1962 eğitim-öğretim yılında iki kız öğrenci okuldan mezun olmaya hak kazanmış. Takip eden yıllarda kız öğrenci mezunu giderek artmıştır (Şekil 24).

Şekil 24. Ayrançı Köyü İlköğretim Okulu'ndan Mezun Kız ve Erkek Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması (1954-1997).

İlk mezunlarını 1954'de veren okuldan, 1962 yılına kadar hiçbir kız öğrenci okula devam etmediği için mezun olamamıştır. Her türlü gelişmeye ve yeniliklere uzak kalan köyde, kız öğrencilerin okutulması gereksiz görülmüştür. Köye atanan öğretmenlerin ve jandarmanın baskısıyla kız çocukları okula yazdırılmışsa da bu çocuklar daha sonra okula devam etmemiştir.

Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'ndan, 1954-2005 yılları arasında, 72 öğrencinin kaydı silinmiştir. Kaydı silinen öğrencilerin % 71'i kız, % 29'u ise erkektir. Bu öğrencilerin kaydının silinmesinin en büyük nedeni, tahsil çağının sonu olan 14 yaşının doldurulmasıdır. Bu nedenle kaydı silinen 59 öğrenciden % 81'i kız, % 19'u ise erkektir. Kaydı silinen öğrencilerden % 71'nin kız olması, bu çocukların eğitimine ne kadar az önem verildiğini kanıtlamaktadır.

Köyde göç olaylarına sık rastlanması, öğrenci nakillerine neden olmuştur. Bu nakiller en fazla Uşak il merkezine yapılmış, göç edilen diğer kentlere ve yurt dışına da öğrenci naklinin yapıldığı görülmüştür. Köy okulundan 1954-2005 yılları arasında 240 öğrenci nakil yaptırmıştır. Nakillerin en fazla olduğu dönem göç olaylarında maksimum artışın yaşandığı 1985 ve sonrası dönemdir.

Okulda görev yapan öğretmen sayısı da daima sabit olmamıştır. 1988-1996 yılları arasında dört ila altı arasında değişen öğretmen sayısı, 1998'den itibaren azalmaya başlamıştır. 2001 yılından sonra 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin de Çamsu İlköğretim Okulu'na taşınmaya başlanması, öğretmen sayısında azalmaya neden olmuştur. 2001 yılından beri köyde tek kadrolu öğretmen bulunmakta, öğretmen ihtiyacı sözleşmeli ya da ücretli öğretmenlerle giderilmeye çalışılmaktadır.

Sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulaması ile birlikte, taşınmalı eğitime geçen okul, en son mezunlarını 1996-1997 eğitim öğretim yılında vermiştir. Bu dönemde okuldan 10 öğrenci mezun olmuştur. 1997 yılında yürürlüğe giren sekiz yıllık mecburi eğitim kapsamında, beşinci sınıfı bitiren öğrenciler, köye 6 km. mesafedeki Çamsu Köyü İlköğretim Okulu'na taşınmaya başlamıştır. 2000-2001 eğitim öğretim yılından itibaren 4. ve 5. sınıf öğrencileri taşıma kapsamına alınmıştır. Dört yıl süren bu uygulama 2004-2005 eğitim öğretim yılında kaldırılmış, 4. ve 5. sınıf öğrencileri tekrar köydeki okula devam etmeye başlamıştır.

V. KÖYLERİN MEVCUT EĞİTİM DURUMU

Uşak merkez ilçeye bağlı olan Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu iki binadan oluşmaktadır. Günümüzde iyice yıpranmış olan ilk bina, 1945 yılında, lojmanıyla birlikte eğitim öğretime açılmıştır. Zaman zaman tadilattan geçirilen bu bina 1984 yılına kadar aktif olarak kullanılmıştır. Bu tarihte yeni binanın inşasıyla sınıfların çoğunluğu yeni binaya kaydırılmıştır (Fotoğraf 12).

Fotoğraf 12. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nun Ön Cephesinden Bir Görünüm.

Yeni binanın yapımıyla önemini kaybeden eski bina, bakımsızlık ve ödenek eksikliği yüzünden yıkılacak hale gelmiştir. 2004 yılında, köy halkının yardımları ve köy öğretmenlerinin çabalarıyla hurda deposu haline gelmiş eski okul binası temizlenmiş, akan çatı bakımdan geçirilmiştir. İkinci bina ise, 1984 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Bu bina nispeten daha iyi durumda olmakla birlikte, sağlıklı bir eğitim için geniş çapta bir tadilata ihtiyaç duymaktadır. Özellikle eskiyen kapı ve pencerelerin değiştirilmesi, yeni sıraların temin edilmesi gerekmektedir.

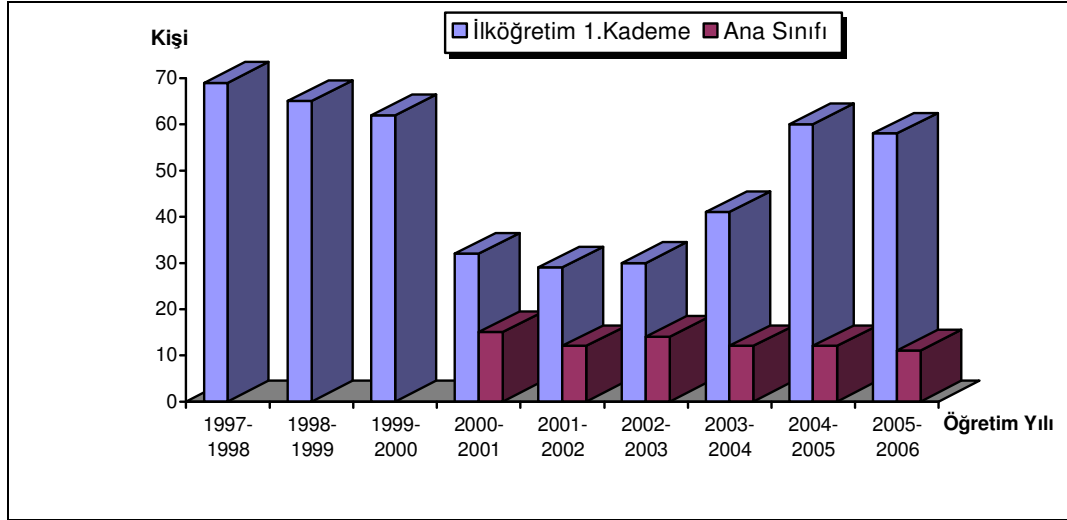
Okul sobalı olup, elektrik, su, telefon ve kanalizasyon şebekelerine sahiptir. Teknik donanımın yetersiz olduğu okulda, iki bilgisayar, iki yazıcı, bir tepegöz ve eski olmakla birlikte laboratuvar malzemesi bulunmaktadır. Okulun yakacak ihtiyacı Uşak Milli Eğitim Müdürlüğü ile köylüler tarafından sağlanmaktadır. Diğer harcamalar için kısıtlı olan ödenekten ve halkın yardımlarından faydalanılmaktadır. Temizlik işleri, sobaların yakılması ve gerekli olan diğer işler için, bir hizmetli çalıştırılmaktadır. Bu görevlinin ücreti okul aile birliği tarafından karşılanmaktadır.

2000-2001 eğitim öğretim yılında 4. ve 5. sınıfların da taşıma kapsamına alınmasını müteakip, okuldaki şube sayısı üçe, kadrolu öğretmen sayısı da bire düşmüştü. 2004-2005 döneminde 4. ve 5. sınıf öğrencileri tekrar köy okuluna nakledilmiş ve kadrolu öğretmen sayısı da ikiye çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra, her sene okula kaydedilen öğrenci sayıları sürekli değişmekte, bu sayı bazı yıllarda azalırken, bazı yıllarda da artış göstermektedir (Tablo 11, Şekil 25).

Tablo 11. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'ndaki Öğrenci, Öğretmen ve Şube Sayılarının Değişim (1997-2005).

Yıllar	1. Kademe Öğrenci Sayısı	Anasınıfı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı
1997-1998	69	-	5	5
1998-1999	65	-	4	5
1999-2000	62	-	4	5
2000-2001	32	15	2	3
2001-2002	29	12	1	3
2002-2003	30	14	1	3
2003-2004	41	12	1	3
2004-2005	60	12	2	3
2005-2006	58	11	2	3

Kaynak: Uşak Milli Eğitim Müdürlüğü ve Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Verileri.

Şekil 25. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nda Öğrenim Gören Öğrenci Sayıları (1997-2006).

2005-2006 eğitim-öğretim yılı itibariyle, köy okulunda iki kadrolu sınıf öğretmeni ve bir sözleşmeli anasınıfı öğretmeni görev yapmaktadır. Anasınıfı ve diğer sınıflarda toplam 58 öğrenciye eğitim hizmeti sağlanmaktadır. Bu öğrencilerden 11'i anasınıfında, 47'si de ilköğretim birinci kademedeki okumaktadır. Öğrencilerin sınıflara dağılımı düzenli değildir. En az öğrenci 1. ve 4. sınıfta, en fazla öğrenci ise 3. sınıfta bulunmaktadır (Tablo 12, Şekil 26).

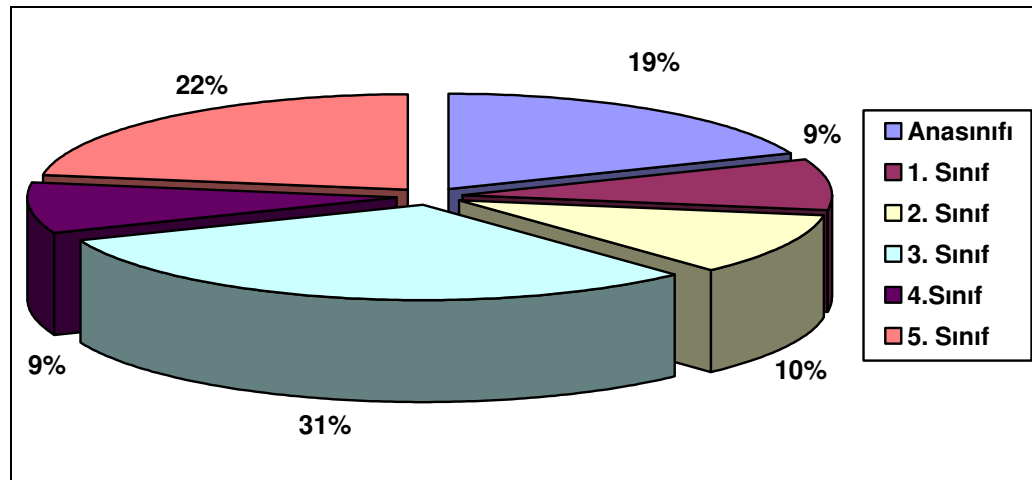
Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nda, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. Okulda görevli iki öğretmenden biri 1. 2. ve 3. sınıf öğrencilerine, diğeri de 4. ve 5. sınıf öğrencilerine ders vermektedir. Bu uygulama, en fazla 1. sınıf öğrencilerini etkilemekte, yoğun bir ilgiye gereksinim duyan bu sınıf öğrenciler derslerinde zorluk çekmektedirler.

Öğrencilerin sınıflara dağılımı da eşit değildir. Anasınıfında okuyan öğrencilerle, 3. ve 5. sınıf öğrencilerinin sayısı, diğer sınıflarda okuyan öğrencilerin mevcudundan fazladır. 2000-2001 eğitim-öğretim yılında hizmete açılan anasınıfına da velilerin ilgisi yüksektir. Temel eğitim için alt yapı hazırlamak isteyen veliler, çocuklarını anasınıfına göndermek istemektedir.

Tablo 12. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Öğrenci Mevcudu (2005-2006).

Sınıflar	Öğrenci Mevcudu		Toplam
	Erkek	Kız	
Ana Sınıfı	6	5	11
1. Sınıf	4	1	5
2. Sınıf	5	1	6
3. Sınıf	9	9	18
4. Sınıf	4	1	5
5. Sınıf	4	9	13
Genel Toplam	32	26	58

Kaynak: Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Verileri.

Şekil 26. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Şubelere Göre Dağılımı (2005-2006).

Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu, bir bina ve dört derslikten oluşmaktadır. Yıllardır ödenek eksikliğinden dolayı tam anlamıyla bir tadilatın geçirilemeyen okulda, ciddi bir yıpranma olduğu görülmektedir (Fotoğraf 13). Bahçe duvarının bulunmadığı okula, öğrencilerin ve okulun güvenliği için, acilen bir ihata duvarı yapılması

gerekmektedir. Bunun yanında, eğitim-öğretimin daha sağlıklı sürdürülebilmesi için derslikler boyanmalı, binanın çerçeveleri değiştirilmeli ve eskiyip yıpranan çatıya bakım yapılmalıdır.

Fotoğraf 13. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'nun Genel Görünümü.

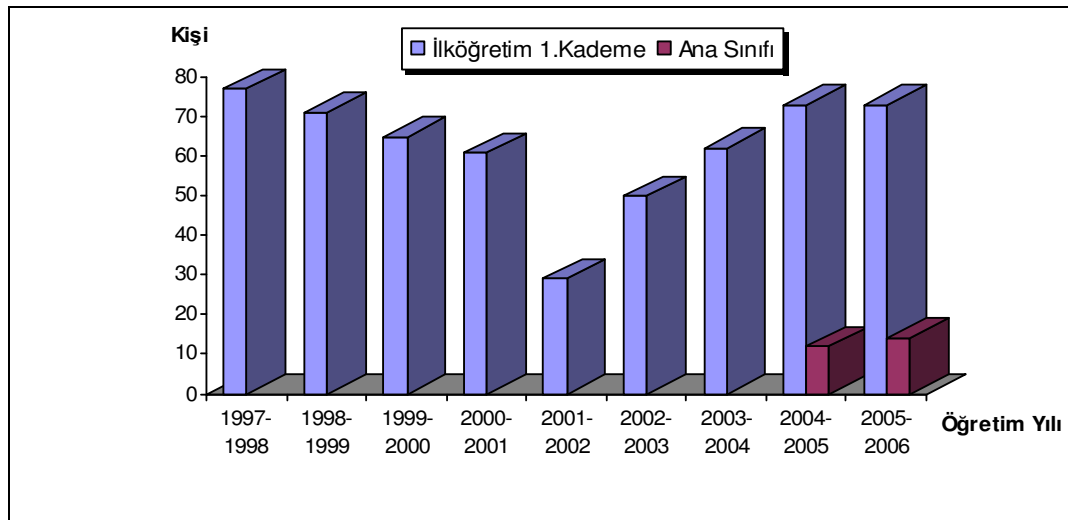
Soba ile ısınan köy okulunda içme suyu ve elektrik şebekesi bulunmaktadır. Köyde kanalizasyon sistemi bulunmadığı için, okulun atık suları lağım çukurunda toplanmaktadır. Araç gereç eksikliğinin çok fazla olduğu okulda, bir adet bilgisayar, bir adet yazıcı, bir tepegöz ve çoğu kullanılamaz durumda laboratuvar malzemesi bulunmaktadır. Aynı zamanda orman köyü olan köyde yakacak sıkıntısı yoktur. Okulun kadrolu hizmetlisi bulunmadığı için, temizlik ve sobaların yakılması gibi işler, okul aile birliği tarafından parası ödenen bir hizmetli tarafından yapılmaktadır.

2000-2001 eğitim öğretim yılında, 4. ve 5. sınıf öğrencileri de taşıma kapsamına alınmıştır. Okulundaki şube sayısı üçe kadrolu öğretmen sayısı da bire düşmüştür (Tablo 13). Dört yıl boyunca süren bu sistem velilerin isteğiyle tekrar değiştirilmiş, 2004-2005 döneminde, 4. ve 5. sınıf öğrencileri tekrar köy okuluna nakledilmiş ve kadrolu öğretmen sayısı da ikiye çıkarılmıştır. Bu tarihten sonra, öğrenci sayısında da artış yaşanmıştır (Şekil 27).

Tablo 13. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'ndaki Öğrenci, Öğretmen ve Şube Sayılarının Değişimi (1997-2005).

Yıllar	Öğrenci Sayısı I. Kademe	Öğrenci Sayısı Anasınıfı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı
1997-1998	77	-	4	4
1998-1999	71	-	4	4
1999-2000	65	-	3	4
2000-2001	61	-	3	4
2001-2002	52	-	2	4
2002-2003	50	-	2	4
2003-2004	62	-	2	4
2004-2005	73	12	3	4
2005-2006	81	14	4	4

Kaynak: Uşak Millî Eğitim Müdürlüğü ve Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu Verileri.

Şekil 27. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'nda Öğrenim Gören Öğrenci Sayıları (1997-2006).

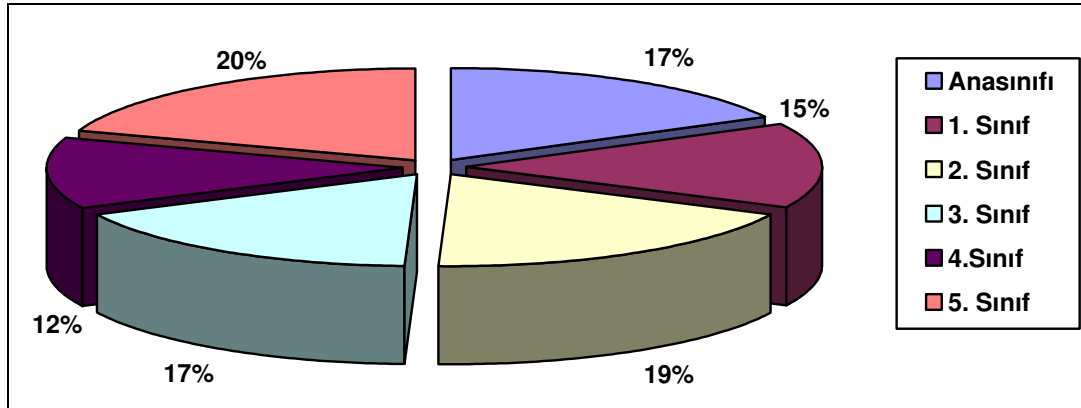
Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'nda, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında, üç kadrolu sınıf öğretmeni bir de ücretli anasınıfı öğretmeni görev yapmaktadır. Öğretmenler, çevre ve ulaşım şartlarının olumsuz etkisiyle, köyde uzun süre görev yapmamakta, sık sık tayin istemektedirler. 2005-2006 eğitim-öğretim yılında okulda hizmet veren öğretmenlerin tamamı, okula 2005 yılında tayin olmuştur. Bu öğretmenlerden sadece biri köyde ikamet etmekte, diğer öğretmenler günlük olarak Uşak kent merkezine geliş gidiş yapmaktadır.

Okuldaki toplam öğrenci sayısı ise 81'dir. Bu öğrencilerden 14'ü anasınıfına, 67'si ilköğretim 1. kademeye kayıtlıdır (Tablo 14, Şekil 28). Ekonomik düzeyi yeterli olan ailelerin anasınıfına gösterdikleri ilgi oldukça fazladır. Bunun en önemli nedeni, ailelerin anasınıfına giden çocukların daha başarılı olduğunu görmeleridir. Anasınıfında temel becerileri kazanan ve okul ortamına uyum sağlamayı öğrenen çocuklar, ilköğretime başladıklarında çok fazla bir zorluk çekmemekte, derslerde daha başarılı olmaktadır.

Tablo 14. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu Öğrenci Mevcudu (2005-2006).

Sınıflar	Öğrenci Mevcudu		Toplam
	Erkek	Kız	
Ana Sınıfı	7	7	14
1. Sınıf	7	5	12
2. Sınıf	7	8	15
3. Sınıf	6	8	14
4. Sınıf	5	5	10
5. Sınıf	11	5	16
Genel Toplam	43	38	81

Kaynak: Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu Verileri.

Şekil 28. Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Şubelere Göre Dağılımı (2005-2006).

Dört öğretmenin görev yaptığı okulda anasınıfı öğrencileri bir öğretmen, 1. sınıf öğrencileri bir öğretmen 2. ve 3. sınıf öğrencileri bir öğretmen, 4. ve 5. sınıf öğrencileri bir öğretmen tarafından okutulmaktadır. Sınıflardaki öğrenci sayıları birbirine yakındır. En fazla öğrenci mevcudu 2. ve 3. sınıflara ders verilen şubede bulunmaktadır.

VI. AİLENİN YAPISININ EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ

Her insanın kendine has bir doğal çevresi vardır. İnsan bu doğal çevre içinde yaşarken diğer insanlarla da ilişki içinde olmakta ve toplumsallaşmaktadır⁷⁰. Çocuk ve gençlerin sosyalleşme sürecinde temel rol oynayan en önemli iki kurum aile ve okuldur. Toplumun temelini oluşturan aile, okul gibi kurumlaşmış bir sosyal sistemdir⁷¹. Çocukların sosyalleşmesinde, toplumda belli bir statü edinmesinde, okul ve aile, iki temel belirleyici olmaktadır. Okul, çocuk için gerekli bilgi birikimini verip, çocuğun sosyalleşmesini sağlarken, aile de çocuğun eğitimi için gerekli maddi ve manevi desteği vermektedir. Çocuğun sosyalleşip kişilik kazanması, okul ve ailenin karşılıklı olarak

⁷⁰ Veysel SÖNMEZ, *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 1999, s.16.

⁷¹ ERGÜN, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, s.138-139.

kurduğu yakın ilişki ile mümkün olmaktadır. Bu yakın ilişkinin etkin bir şekilde yürütülmesi, çocuğun eğitim hayatını ve geleceğini belirlemede en büyük etkidir⁷².

Velinin eğitim seviyesi ve okulla kurduğu yakın ilişki, çocuğun eğitim hayatının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ailenin çocuklarının derslerini sürekli takip etmesi, öğretmen ve öğrenciyi motive etmektedir. İlk kez okuma-yazma öğretimi almaya başlayan çocuklara evde sağlanan yardım da öğrencilerin okul başarılarını olumlu yönde etkilemektedir.

İlk eğitimlerini aileden alan çocuklar, okula başlar başlamaz farklı bir sosyal çevre ile tanışmakta, yeni bir sosyal statüye sahip olmaktadır. Okula devam etmeye başlayan çocuklar, tamamen ailesinden kopmamakta, yarı zamanlarını okulda, yarı zamanlarını da aileleriyle birlikte geçirmektedirler. Bu nedenle, çocuğun okul hayatında başarılı olabilmesi için, okul ile aile arasında daimi bir iletişime gerek duyulmaktadır⁷³.

Okuldaki etkinlikleri takip eden ve çocuklarının durumları hakkında bilgi sahibi olan veliler, kazanılmış okuma etkinliklerinin devamlılığını sağlayabilir, evde gerçekleştirilecek etkinlikler hakkında da bilgi sahibi olurlar. Yapılan çok sayıda araştırma göstermektedir ki, çocuğuyla yakından ilgilenen, onun için çalışma ortamı sağlayan, başarıyı övücü sözlerle takdir eden ve onu gelecekteki eğitim hayatı için yöreklendiren velilerin çocukları, akademik olarak daha başarılı olmaktadır⁷⁴.

Araştırma sahasını oluşturan her iki köyde de yapılan anketlerde, velilerin büyük bir çoğunluğu, çocuğunun iyi bir tahsil görmesini istemektedir. Bu sonuca rağmen, velilerin hedefledikleri amaca ulaşmak için gerekli çabayı harcamadığı ve çocuklarının eğitim hayatıyla ilgilenmediği hem ortaöğretime devam eden öğrenci sayısının azlığından hem de köy öğretmenleri ile yapılan mülâkatlardan anlaşılmaktadır. Yapılan tespitler esnasında, bazı velilerin, çocuklarının hangi sınıfa devam ettiğini dahi bilmediği görülmüştür.

Mesudiye ve Ayrancı köylerinde yapılan anket çalışması sırasında velilere, çocukları hakkında bilgi almak için okuluna gidip gitmedikleri sorulmuş, bu soruya

⁷² Mustafa ERGÜN, *Eğitim Sosyolojisine Giriş (Eğitim ve Toplum)*, B.5, Ocak Yayınları, Ankara, 1994, s.135.

⁷³ S. ÇELENK, "İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri", 2004, (www.ilkogretim-online.org.tr-30.10.2005).

⁷⁴ S. ÇELENK, "Okul Başarısının ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması", 2004, (www.ilkogretim-online.org.tr-30.10.2005).

Mesudiye'deki velilerin % 70'i, Ayrancı'dakilerin ise % 85'i hayır cevabını vermiştir. Okul aile birliği toplantılarına katıldığını ifade eden velilerin tamamı kendi köylerindeki veli toplantılarına katılmaktadır. İkinci kademeye başlayan öğrencilere gösterilen ilgi daha da azalmaktadır. Velilerin toplantılara katılmama nedenleri çeşitlidir. Merkez okulların köy dışında olması bu nedenlerin en önemlisidir. Boş zaman azlığı, velilerin çekingenliği ve çocukların büyüdüğünün düşünülmesi toplantılara katılımın olmamasının diğer nedenleridir.

Aynı tespitler esnasında, ortaya çıkan diğer önemli bir bulgu da velilerin ders konusunda çocuklarına yardımcı olmadığıdır. Mesudiye köyündeki velilerin % 45'i, Ayrancı Köyündeki velilerin ise % 30'u derslerinde ve ödevlerinde çocuklarına yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bu konuda çocuklarına yardımcı olmayan velilerin, derslerini anlamıyorum, ben zaten cahilim, kendisi yapsın ve vaktim yok gibi mazeretleri vardır. Her iki köyde de çocuklarının dersleriyle ilgilenen velilerin % 92'si en az ilköğretim mezunu eğitimli kişilerdir.

Mesudiye'de görev yapmakta olan öğretmenlerin en fazla yakındığı konu velilerin ilgisizliği ve duyarsızlığıdır. Yapılan okul aile birliği toplantılarının ilkinde velilerin % 70'i katılmakta, fakat bu katılım ilerleyen zamanlarda giderek azalmaktadır. Velilerin büyük bir kısmı çocuklarının dersleriyle hiç ilgilenmemektedir. Çocuklarının notlarını takip eden, verilen ödevlere yardımcı olan ve okulda öğrenilen konular hakkında çocuğuna soru soran veli sayısı çok azdır.

Öğrencilerin okul hayatına yeteri kadar önem verilmemesi, çocuklar açısından da olumsuz etkiler doğurmaktadır. Başarısı takdir edilmeyen ve yeterli desteği görmeyen çocukların derse ilgisi azalmakta, bu da derslerdeki başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Köydeki eğitim seviyesinin düşüklüğü, öğrencilere yansımakta, okulda öğrenilen bilgilerin ve kazanılan davranışların okul dışında tekrarlanmaması, hedef davranışlara ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Okulun ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda velilerden destek istenmekte, veliler de ellerinden gelen desteği vermeye çalışmaktadır. Fakat ekonomik zorluklar nedeniyle yeteri kadar yardım toplanamamaktadır

Velilerin, okula karşı ilgisiz kalması Ayrancı'daki eğitim faaliyetlerini de olumsuz etkilemektedir. Düzenlenen okul aile birliği toplantılarına katılım % 35'leri

geçmemekte, velilerin büyük kısmı, çocuğu hakkında bilgi edinmek için bile okula uğramamaktadır. Bu da öğrenci başarısında büyük düşüşe neden olmaktadır.

Ayrancı köyündeki gelir seviyesinin düşük olması, okul hayatını da olumsuz etkilemektedir. Okulun ihtiyaçları için gerekli olan yardım köyden toplanamamakta, acil ihtiyaçların temininde bile zorluklar yaşanmaktadır. Öğrencileri için gerekli olan ders araç gereçlerinin zamanında temin edilememesinde ekonomik durum kadar, velilerin duyarsızlığı etkili olmaktadır. Eğitim uzun ve garantisi olmayan bir yatırım aracı olarak görülmekte, bu nedenle de sekiz yıllık mecburi ilköğretimden sonra, üst eğitim kurumlarına rağbet edilmemektedir. İlköğretimi tamamlayan çocuklardan aile ekonomisine katkıda bulunması beklenmektedir.

VII. COĞRAFİ KONUMUNUN EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ

Eğitim en temel görevlerinden biri de, ülkenin geleceği olan genç kuşaklara mevcut kültürel değerleri aktarmak, onları gelecekte üstlenecekleri ekonomik ve sosyal vazifelere hazırlamaktır⁷⁵. Eğitimin bu temel işlevinin başarıyla yerine getirilebilmesi ve gençleri çağın gereklerine göre yetiştirebilmesi için örgün eğitim kurumları olan okullara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, bulunduğu coğrafi konum ne olursa olsun eğitim kurumlarından tüm vatandaşların eşit olarak faydalanabilmesi gerekmektedir.

Yerleşim alanlarının kurulduğu coğrafi çevre şartları, alt ve üst yapı faaliyetlerinin sürdürülmesini doğrudan etkilemektedir. Toplu, düz ve sulak bir alanda yerleşmiş insanlara toplumsal hizmetlerin götürülmesi, dağlık ve tarımsal üretime elverişsiz bir alanda yaşayanlara göre daha kolay olmaktadır⁷⁶. Bu sebeple ulaşım, eğitim, elektrik vb. alt yapı hizmetlerine ilk kavuşan kırsal yerleşmeler, kent merkezlerine yakın ve fiziki çevre şartları uygun olanlardır.

Mesudiye, Uşak ovası üzerinde kurulmuş bir kırsal yerleşmedir. İl merkezine uzaklığı 11 km. olan köyün ulaşım olanakları gelişmiştir. İl merkezine olan yakınlık, eğitimine devam etmek isteyen öğrenciler için büyük bir avantaj olmuştur. Toplu taşıma

⁷⁵ Erdoğan BAŞAR, *Eğitim Sosyolojisi Eğitimin Toplumsal Temelleri*, Eser Matbaası, Samsun, 1994, s.115.

⁷⁶ BAŞAR, a.g.e., s.199.

araçlarının yaygınlaşmadığı yıllarda bile, tahsil hayatını sürdürmek isteyen öğrenciler bazen yaya bazen de bisikletlerle şehre gelip gidebilmiştir. Şehirde bir akrabası bulunan çocuklar ise, ilkokuldan sonra onların yanında kalarak tahsil hayatlarına sürdürmüşlerdir. Çocuklarının eğitim almasına önem veren bazı veliler de bir araya gelerek çocukları için bir ev tutmuş, aile büyüklerinden birini de onlara göz kulak olması içinde yanlarında bırakmıştır.

Kırsal yerleşmelerdeki eğitim kurumlarının en büyük sorunlarından biri de öğretmenlerin şehre uzak, sosyal imkânları kısıtlı köylerde görev yapmak istememesidir. Bu sebeple her yıl pek çok öğretmen çeşitli bahanelerle tayinlerini il merkezine ya da ile daha yakın noktalara çıkartmaya çalışmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında Mesudiye köyü, öğretmenler açısından tercih edilen bir yerdir. Öğretmenler için lojman bulunması, şehre yakın ve yolun düzgün olması, köyde görev yapan öğretmenlere büyük avantaj sağlamıştır. Kadrolu öğretmen bulunmadığı zamanlarda da ücretli ya da vekil öğretmen atanması kolay olmuştur.

Ayrancı, Uşak il merkezine 32 km., bağlı bulunduğu Banaz ilçe merkezine 28 km. mesafede kurulmuş bir dağ köyüdür. Köyün kent merkezlerine uzak ve dağlık bir alanda kurulması, gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Elektrik, telefon, su ve kanalizasyon gibi alt yapı çalışmalarının köye daha geç ulaşmasının en önemli nedeni, köyün bu merkezlere olan uzaklığı ve elverişsiz coğrafî çevre koşullarıdır. Bu olumsuz konum özellikleri, eğitim öğretim faaliyetleri üzerinde de etkilemektedir.

1928 harf inkılâbından sonra hız kazanan okullaşma çalışmaları köye ancak 1949 yılında ulaşabilmiştir. Açılan okula yeteri kadar ilgi gösterilmemiş, kız çocukları da okula gönderilmemiştir. Aynı zamanda bir orman köyü olan Ayrancı'da, ağaç işçiliği ve hayvancılık faaliyetleri oldukça gelişmişti. Bu iş kollarının varlığı ve nedeniyle eğitime fazla değer verilmemekteydi. 1950'li yılların sonlarında hızla gelişmeye başlayan makine sanayi, ağaç işçiliğine darbe vurmuş, ormandan ağaç kesimine sınırlama getirilmesiyle de ağaç işçiliği ortadan kalkmaya başlamıştır. Ağaç işçiliğinin ortadan kalkmasıyla, önemli bir gelir kaynağını yitiren köy halkının, gelir seviyesi düşmeye başlamıştır. Hayvancılıktan yeteri kadar kâr elde edemeyen ve en önemli su kaynağını da kaybeden köylüler hızla köyden göç etmeye başlamışlardır.

Bu gelişmeler, eğitimin ne kadar önemli olduğunu köy halkına göstermişse de köy okulundan mezun olan öğrenciler ekonomik ve sosyal nedenlerle üst eğitim-öğretim kurumlarına devam edememişlerdir. Eğitim alanındaki en önemli gelişme, 1998 yılında sekiz yıllık mecburi eğitime geçilmesiyle yaşanmıştır. Beş yıllık eğitimden sonra okula devam edemeyen öğrenciler, bu kanun sayesinde eğitim olanağına kavuşmuştur.

Öğretmenlerin köyde rahatça ikamet edebilmesi için, okulla birlikte lojman inşasına da girişilmiştir. Fakat ulaşım koşullarındaki zorluklar ve şehre olan uzaklık, köyde görev yapan öğretmenleri olumsuz etkilemiştir. Köy sakinleriyle yapılan mülâkatlardan anlaşıldığına göre, köyde ikamet etmek zorunda kalan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ulaşım zorluklarından şikâyet etmiş, kışın kar yağışından dolayı köy yolunu kapandığı dönemlerde büyük sıkıntı yaşanmıştır. Köy halkıyla da iletişim kurmayı başaramayan öğretmenler, yalnızlığa düşmüş ve tayinlerini çıkartmak için her türlü yola başvurmuşlardır.

VIII. EKONOMİK FAALİYETLERİN EĞİTİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Okulun en temel işlevlerinden biri de üretim görevi olarak da tanımlana bilecek olan, kalifiye eleman yetiştirme görevidir. En kısa tanımıyla kalifiye eleman, bir işi yapmakta uzmanlaşmış kişi demektir. Sanayi inkılâbı öncesi dönemde, kalifiye eleman yetiştirme görevini yerine getirenler, işin içinde yetişmiş olan ustalardı. Bu ustalar, gösterip yaptırarak ve model olarak eleman yetiştiriyorlardı. Sanayi devrimi ile birlikte, geleneksel mesleki yapı hızla değişmeye başlamış, belli bir meslekte uzmanlaşmaya ve mesleki eğitime verilen önem artmıştır⁷⁷.

Tanzimât fermanının ilânından sonra başlayıp, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren hız verilen kırsal yerleşmelerde eğitim faaliyetlerinin, iki temel özelliği üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki öğrenime devam edecek öğrencileri, üst öğretim kurumlarına hazırlamak, ikincisi ise ekonomik, biyolojik ya da çevresel şartlardan dolayı öğrenime devam edemeyip köyde kalacak öğrencileri, ekonomik yönden etkin

⁷⁷ ERGÜN, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, s.97.

bireyler haline getirmektedir⁷⁸. Böylelikle, gelecek nesiller, üretken ve kırsal yerleşmelerin kalkınmasında öncü birer kişilik olarak yetiştirilebilecektir. Köy enstitülerinin açılması ve bu okulların eğitim faaliyetleri yanında birer meslek lisesi özelliği taşıması, bu düşüncelerin bir yansımasıdır.

Tarım sektöründe modernizasyon çalışmaları başlamadan önce köylerde yaygın olan geleneksel tarım ve hayvancılık metotları, basit seviyede ihtisaslaşma gerektirmekte, bu eğitim aile içinde basit mesleki eğitim yolu ile sağlanmaktaydı. Erkek ve kız çocukları küçük yaşlardan itibaren tarla sürmek, çapa yapmak, ekinlerin hasadına yardımcı olmak, süt sağmak gibi işleri anne ve babalarından öğrenmekteydiler. Kendileri de ilerde birer yetişkin olduklarında, aynı yöntemlerle üretim yapmaktaydılar.

1950'li yıllarda uygulanmaya başlayan liberal ekonomik kalkınma modeli, her alanda büyük değişmelere neden oldu. 1950-1955 yılları arasında ABD dış işleri bakanlığı yapan, Alfred Marshall'ın adıyla anılan Marshall yardımı, tarım sektöründe bir dönüm noktası olmuştur. Bu yardım içinde yer alan, ileri tarım teknolojisi makine destekleri sayesinde, kırsal kesimlerde, toprak ile insan ilişkilerinde ve buna bağlı olarak da kentsel alanların fiziki ve sosyal yapısı üzerinde ciddi değişimler meydana gelmiştir⁷⁹.

Günümüzde, zirai ilaçların gerektiği gibi kullanılabilmesi, modern tarım araç gereçlerinin kullanım ve bakımı gibi temel bilgilerin edinilebilmesi için, en azından ilköğretim düzeyinde bir eğitim alınmış olması gerekmektedir. İyi eğitim almış, bilgiyi ve teknolojiyi kullanabilme özelliğine sahip üreticiler, kitap, gazete, dergi, broşür ve internet gibi yayın organlarından tarım ve hayvancılık hakkında bilgi edinebilmektedir. Özellikle bilgiye en kolay ve hızlı ulaşma yollarından biri olan interneti kullanabilen çiftçiler her türlü yeni gelişmeden haberdar olmakta, hatta ürünlerinin pazarlamasını bile internet üzerinden yapabilmektedir.

Tarım ve hayvancılıkla ilgili tüm bilgilere kolaylıkla ulaşılabilecek, sorunların çözümünde önemli bir rol oynayacak tarımsal bilgi ağının kurulması için, başta Tarım Bakanlığı olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar yoğun bir çalışma içersindedir. Bu

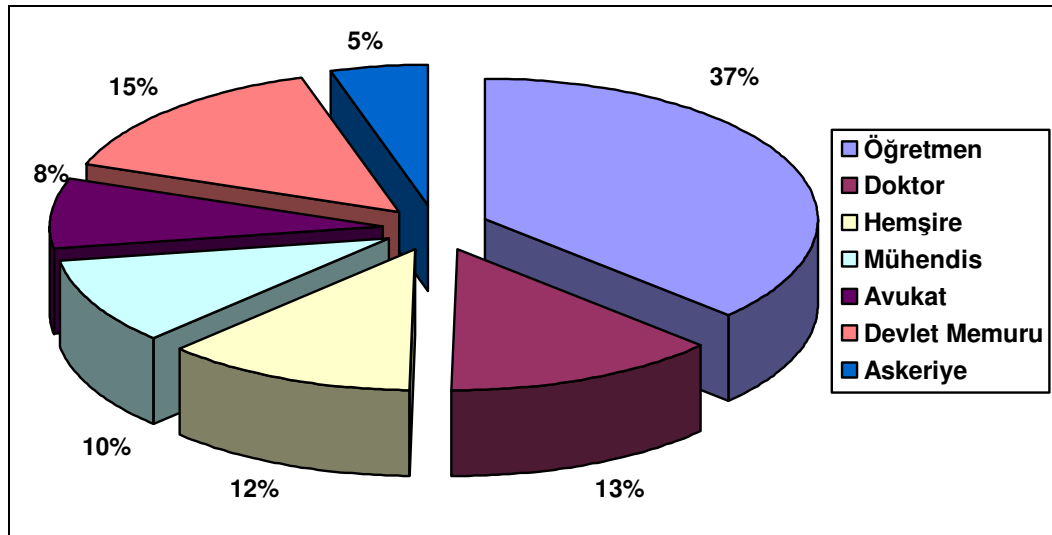
⁷⁸ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, SPD Araştırma Şubesi Toplum Yapısı Araştırma Grubu, (Ahmet Tuğaç, İbrahim Yurt, Gül Ergil, Hüseyin T. Sevil), Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması, Rapor 1, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1970, s.154.

⁷⁹ BAŞAR, s.235.

çalışmanın hedefine ulaşabilmesi, çiftçilerin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ile mümkün olabilecektir⁸⁰.

Mesudiye ve Ayrancı köylerinde eğitime duyulan ilginin asıl nedeni, sağladığı iş ve istihdam olanaklarıdır. Artan nüfusla birlikte tarımsal alanların daralması, zirai faaliyetlerin kâr marjının düşük olması ve gelecek kaygısı gibi nedenler, eğitime verilen önemi arttırmaya başlamıştır. Özellikle de erkek çocukların okutulmasına büyük önem veren aileler, kızların evlenerek hayatlarını kurtaracağını düşünmektedir. Bazı aile reisleri ise tüm erkek evlatlarının yanlarından ayrılmasına karşı çıkmakta, erkek çocuklarından birinin baba evinde kalması gerektiğini söylemektedirler. Ayrancı'da bu fikre sahip aile reisi sayısı oldukça fazladır.

Mesudiye'de yapılan çalışmalarda, velilere çocuğunuzun ileride hangi mesleği yapmasını istedikleri sorulmuştur. Bu soruya velilerin % 37'si öğretmen, % 15'i devlet memuru, % 13'ü doktor, % 12'si hemşire, % 10'u mühendis, % 8'i avukat ve % 5'i de asker cevabını vermiştir (Şekil 29). Öğretmenliğe gösterilen ilginin asıl nedeni meslek garantisinin olduğu düşüncesidir.

Şekil 29. Mesudiye Köyündeki Velilerin Çocukları İçin Arzuladığı Meslek Dallarını (2005).

⁸⁰Zeynel CEBECİ, Aykut GÜL, *Tarımsal Bilişim Sonuç Raporu*, 2004, (www.tarim.gen.tr -15.09.2005).

Bu meslek dalları köylülerin iletişim içinde olduğu meslek dalları olup köyde bu mesleğe sahip insanlara büyük saygı duyulmaktadır. Çocuğunun sahip olduğu meslek ebeveynleri için de bir gurur kaynağı olmakta, ailenin köy içindeki statüsü artmaktadır. İhtiyaçların da arzulanan meslek dalları üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. İnsanlar, eksikliğini yaşadığı mesleklere daha fazla ilgi göstermekte ve çocukları için bu meslekleri arzulamaktadırlar.

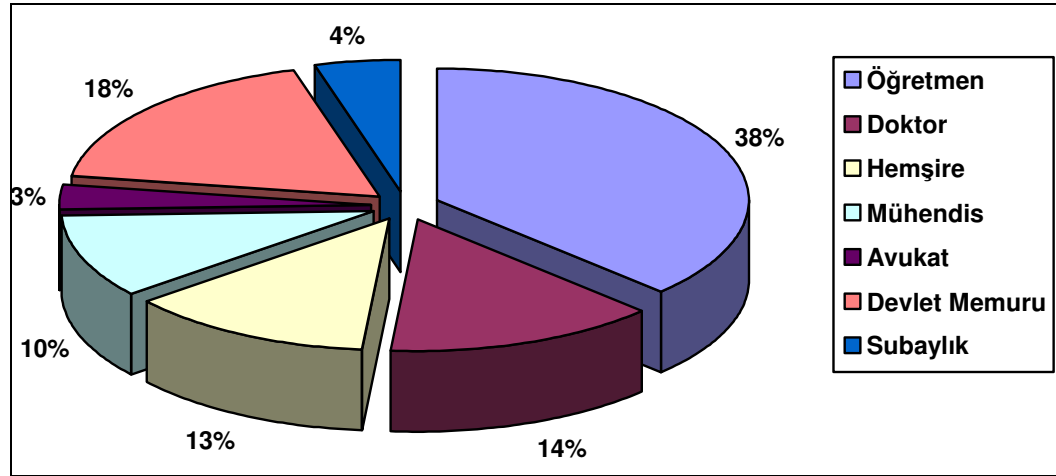
Ayrancı, 1960'lı yıllara kadar ağaç işçiliğiyle ünlenmiş bir köydü. Yörede bolca bulunan çam ağacından kağıt, düven, senit, kaşık vb. araç gereçlerin üretimi yapılmaktaydı. Çevre şartlarına uygun olarak tarım ve hayvancılık gelişmişti. Bu nedenlerle aileler çocuklarının eğitimine yeteri kadar önem vermemekte, onları daha çok ağaç işlerini öğrenmeye, tarla işlerinde ve hayvanların bakımında kendilerine yardım etmeye yönlendirmekteydiler. Fakat tarım araçlarındaki hızlı gelişme ve orman koruma kanunları, ağaç işçiliğinden elde edilen gelirin fazlasıyla azalmasına neden oldu.

Tarımsal kârlılıktaki düşüş ve ailelerin hızla büyümesi, kırsal yerleşmelerde işsizliği arttırmış, eğitime önem verilmemesinin olumsuz etkileri de bu dönemde kendini göstermeye başlamıştır. İş imkânlarının azalmasıyla, köyden kente göç eden genç nesil, iyi bir iş için gerekli olan eğitimden yoksun olduğu için, iyi bir iş bulmakta oldukça zorlanmıştır. Bu zorlukları yaşayarak kent merkezlerine yerleşen insanlar, çocuklarının eğitimine daha fazla önem vermiş, köyde yaşamaya devam edenler ise bu gerçeği göz ardı etmeye devam etmiştir.

Köyde yapılan anketlerden, çocuğu lise ya da üniversite düzeyinde eğitim almış velilerin % 85'inin ilkokul, % 10'nun ortaokul mezunu olduğu, % 5'nin ise okuma yazma bilmediği anlaşılmaktadır. Ekonomik imkânların kısıtlı olması, eğitim olanaklarını olumsuz yönde etkilese de başarılı çocuklar, devlet bursları ve yatılı okullar sayesinde tahsil hayatlarını tamamlayabilmiştir.

Ayrancı'daki velilere, çocukları için arzuladıkları meslek dalları sorulmuş, bu soruya velilerin % 38'i öğretmen, % 18'i devlet memuru, % 14'ü doktor, % 13'ü hemşire, % 10'u mühendis, % 4'ü asker ve % 3'ü de avukat cevabını vermiştir (Şekil 30). Bununla birlikte aile reisleri erkek evlatlarından birini daima yanlarında istemektedirler. Çünkü, tarlaların işlenmesi ve hayvanların bakımı için onlara ihtiyaç

duymaktadır. Böylelikle, hem ocağın devamını sağlayacak hem de yaşlılıkta onlara bakacak çocuklar ailelerinden kopmamaktadırlar.

Şekil 30. Ayrancı Köyündeki Velilerin Çocukları İçin Arzuladığı Meslek Dalları (2005).

Her iki köyde de velilerin çocukları için arzuladığı meslekler, köy halkının içli dışlı olduğu ve yakından tanıdığı mesleklerdir. Bu meslekleri yapan insanlara sık sık ihtiyaç duyulması, bu mesleklere verilen önemi daha da artırmıştır. Kent merkezlerinde revaçta olan işletmecilik, bilgisayar programcılığı, basın yayın sektörü gibi meslek dalları, kırsal alanlarda fazla tanınmamaktadır.

IX. EĞİTİMİN KÜLTÜREL VE SOSYAL YAPI ÜZERİNE ETKİSİ

Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için gerekli olan sosyal, siyasal ve ekonomik tüm sistemlerin etkin bir şekilde işlemesi için gerekli olan temel güç kaynağı eğitimidir⁸¹. Toplumun kültür değerlerini hiç bozmadan genç kuşaklara aktararak toplumun sürekliliğini sağlamak ve eleştirici, yaratıcı toplumsal gelişmeyi sağlayacak nesiller yetiştirmek, eğitim faaliyetlerinin en önemli görevidir. Bu faaliyetlerinin etkin bir

⁸¹ Müriüvvet BİLEN; *Planlamadan Uygulama Öğretim*, B.5, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999, s.3.

şekilde sürdürülebilmesi için, formal eğitim kurumları olan okulların tüm yurt çapında yaygınlaştırılması gerekmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türk eğitim sisteminin çağdaştırılmasına yardımcı olması için Türkiye'ye çağrılan John Dewey, yayınladığı raporda bu konulara özellikle vurgu yapılmıştır⁸².

Kırsal alanlara yönelik özel ders müfredatları hazırlanarak, bu müfredatlara uygun okullar ve kurslar açılmasını ve ders dışı konularda da çocuklara eğitim verilmesini savunan Dewey, ders müfredatlarına farklı bir yaklaşım getirmiştir. Okullar, buldukları yörelerdeki sosyal yaşamın merkezi olmalı, halkı sağlık konusunda bilgilendirmelidir. Ona göre, eğitim kurumları ulusal ve mesleki bilgileri toplayıp yayan bir merkez olmalı, bilgiler kuramsal ve gereksiz olmaktan kurtarılmalıdır⁸³.

Dewey'in bu görüşleri, ileride açılacak köy enstitülerinin temel hareket noktası olmuştur. Daha sonraki yıllarda da toplumsal ve siyasal gelişmeler toplumun tüm katmanlarına, okullar sayesinde yayılmıştır. Dış etkilerden uzak içine kapalı bir yaşam süren köylere de bu değişme ve gelişmeler okullar sayesinde ulaşmıştır.

Köylerde görev yapan öğretmenler yalnızca çocuklara eğitim verme görevi taşımamaktadırlar. Köyün sosyal ve iktisadi problemlerinin çözümlenmesine yardımcı olma görevi de öğretmenler tarafından üstlenilmektedir. Köylüleri yurt ve dünya gündemi hakkında bilgilendirmek ve yenilikleri tanıtmak öğretmenlerin en önemli görevlerinden sayılabilir⁸⁴.

Mesudiye'deki eğitim faaliyetlerinin, toplumun kültürel ve sosyal yapısı üzerinde yarattığı değişimler yıllar içerisinde çeşitli şekillerde kendini göstermiştir. Köyde, 1946 yılında açılan ilkokul, aynı zamanda devletin köye yaptığı ilk yatırım olma özelliğini taşımaktadır. Devletin varlığının ve halka verdiği önemin göstergesi olarak kabul edilen ilkokul, yapılışından itibaren köy hayatının en önemli öğelerinden biri haline gelmiştir.

Okulun açılış tarihine kadar, köyde en çok sözü geçen kişiler ayan (köy muhtarı), imam ve köyün yaşlılarıydı. Okulun açılmasıyla birlikte devleti temsil eden ve aldığı eğitimle değer gören öğretmen de akıl danışılan aynı zamanda sözü geçen kişiler arasına girmiştir. O güne kadar daima ikinci planda tutulan kız çocuklarının da eğitim

⁸² ERGÜN, *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, s.247.

⁸³ BAŞAR, a.g.e., s.99.

⁸⁴ Devlet Planlama Teşkilatı, *Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri (Rapor 1)*, Ankara, 1970. s.125.

görmeye başlaması köy insanı için ayrı bir yeniliktir. Ama bu yeniliğin toplum hayatına girmesi uzun zaman almış, 1949 yılında mezun vermeye başlayan okul, ilk kız öğrenci mezununu ancak 1955 yılında verebilmiştir.

Gelenek, örf ve adetlerin hâlâ yaşatıldığı Ayrancı köyü, sosyal değişimlerden fazla etkilenmemiş bir kırsal yerleşmedir. Bunun en önemli nedeni konumu itibariyle kentsel etkileşimden uzak bir alanda kurulmuş olmasıdır. Köy halkının, askeriye dışındaki devlet kurumlarından biriyle ilk kez tanışması, okul sayesinde olmuştur. İçine kapalı ve normatif ilişkilerin etkili olduğu köy yaşamına devlet tarafından dâhil edilen öğretmenler, kısa sürede köy halkının birer üyesi haline gelmişlerdir.

Kız çocuklarının sosyal hayattaki rolünün artmasını sağlayan da bu öğretmenler olmuştur. Fakat bu değişim kolay olmamış, 1954'te mezun vermeye başlayan okul, sekiz yıl boyunca hiç kız öğrenci mezunu verememiştir. Okuldan ilk kez 1961-1962 eğitim-öğretim yılında iki kız öğrenci mezun olabilmıştır. Bu değişimin oluşması kolay olmamış, aileler kız çocuklarını okutmak için hiç çaba göstermemişlerdir. Gerek idari ve askeri makamların baskısı gerekse de köy öğretmenlerinin çalışmaları köy halkı üzerinde etkili olmuş, 1966-1967 eğitim öğretim yılından itibaren kız çocukları daha fazla okula gönderilmeye başlamıştır.

Sürdürülen eğitim faaliyetleri, Mesudiye'deki akraba evliliklerinin önlenmesinde etkili olmuştur. Sağlıksız ve sakat doğumların en önemli sebebi olan akraba evliliklerinin sakıncaları, öğretmenler tarafından öğrenci ve velilere anlatılmış, bu konuda sağlık ocaklarından gelen görevlilerle iş birliğine gidilmiştir.

Yapılan anket çalışmalarında, katılımcıların % 90'ının akraba evliliğine karşı olduğu, % 10'unun ise ekonomik ve kültürel sebeplerden dolayı akraba evliliğini onayladığı tespit edilmiştir. Akraba evliliğine karşı olanların % 85'i en az ilkokul mezunu, % 5'i okur-yazar, % 5'i ise okuma yazma bilmemektedir. Akraba evliliğine karşı olanların, % 70'i sakat doğumları, % 30'u ise akrabalık ilişkilerinin bozulmasını, buna sebep olarak göstermiştir.

Ayrancı'da yapılan mülâkatlardan, 1950'li yıllara kadar akraba evliliğinin yaygın olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Sonraki yıllarda sosyal değişimlerin ve verilen eğitimin de etkisiyle akraba evliliklerinde önemli oranda azalma görülmüş, fakat tamamen ortadan kalkmamıştır. Anketlerden elde edilen verilere göre, köyde akraba

evliliği oranı % 35'dir. Bu evlilikler daha çok amca, hala, teyze ve dayı çocukları arasında yapılmaktadır. Ankete katılan köylülere, akraba evliliği hakkında sorular yöneltilmiş, katılımcıların % 85'i bu tür evliliklere karşı olduğunu ifade etmiştir. Bu şekilde yapılan evliliklere karşı olanlar, başta sakat doğumları gerekçe göstermekte, akrabalık ilişkilerinin bozulması ve miras sorunlarının yaşanması da gösterilen gerekçeler arasında yer almaktadır.

Mesudiye ve Ayrancı köylerinde yapılan tespitlerde, köy yaşamı ile kentsel yaşam tarzı arasındaki farklılığın giderek arttığı gözlemlenmiştir. Hızla değişen ve geleneksel yaşam tarzından uzaklaşan şehir insanı ile geleneklerine ve manevi değerlerine bağlı köy insanı arasındaki uçurum giderek derinleşmektedir.

Bu farklılaşma, konum itibarıyla kent merkezine daha uzak olan Ayrancı köyünde daha net olarak gözlemlenmektedir. Köyde yapılan mülâkatlara göre, şehirde yaşayan insanlar namus konusunda duyarsız ve dini konularda zayıf insanlardır. Şehirler ise her türlü kötülüğün yuvası haline gelen, güvensiz yerlerdir. Bu tür görüşlerin köy toplumunda yer etmesinin en önemli nedeni kuşkusuz televizyon programlarıdır. Bu görüşler, kırsal kesim insanı ile şehir insanı arasındaki kültürel ve sosyal uçurumun giderek derinleşmesine neden olmaktadır. Bu tehlikeli ayrımın önüne geçme görevi eğitime düşmektedir.

Toplumsal yaşamda her bireyin üstlenmesi gereken belli statü ve roller vardır. Geleneksel köy toplumlarındaki fertler, daha çok verilmiş statüleri üstlenmektedir. Bu insanların toplum içindeki yerlerini daha çok akrabalık ilişkileri belirlemektedir. Ayrancı ve Mesudiye köylerinde de sosyal, ekonomik ve kültürel değişimin başladığı 1950'li yıllara kadar, verilmiş statüler daha baskındı. Akrabalık ilişkileri, köy halkının tabiriyle, insanların içtimai mevkilerinin en büyük belirleyicisiydi.

İçine kapalı toplumda, sahip olunan statülerin değişmesi oldukça zordu. Bu köylere açılan okullar, çocuklara yeni statüler kazanma fırsatı vermiş, alışıla geldik hayat tarzında kendine yer bulmakta zorlanan zeki ve çalışkan insanlar, gelecekleri için yeni fırsatlar yakalamaya başlamışlardır. Bu fırsatları değerlendirebilenler, köy halkı tarafından büyük saygınlık gören öğretmen, doktor, mühendis, avukat vb. gibi yeni statülere sahip olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, kırsal yerleşmelerde eğitim ile çevre arasındaki ilişkinin ortaya konulmasına yönelik olarak yapılmış bir doğal ortam incelemesidir. Söz konusu çalışmada, Uşak ili merkez ilçeye bağlı Mesudiye köyü ve Uşak ili Banaz ilçesine bağlı Ayrancı köyleri örneklem olarak alınmıştır. Belge taraması, gözlem, anket ve mülâkat teknikleri ile toplanan bilgiler karşılaştırmalı olarak tasnif edilmiştir. Ek olarak görsel çalışmalara yer verilmiş, çekilen fotoğraflarla belgeleme yapılmıştır. Bu veriler ışığında elde edilen sonuçlar ve sorunlara getirilen çözüm önerileri bu bölümde açıklanmaya çalışılmıştır.

Aynı yol güzergâhında fakat farklı çevresel koşullara sahip Mesudiye ve Ayrancı köylerinde coğrafi çevre şartları insan hayatının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Yapılan araştırmalar bu durumu net olarak ortaya koymuş, çevresel ortamda meydana gelen değişimler köydeki sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı etkilemiş, bu etkileşim de eğitim faaliyetleri üzerinde belirleyici olmuştur.

1955 yılında yapılan seçim sonuçlarında, Mesudiye köyü ile Ayrancı köyü arasında önemli bir nüfus farkının olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre Ayrancı köyü Mesudiye köyünden % 33 daha kalabalıktır. Fakat bu fark 2005 yılında % 3'lere kadar gerilemiştir. Bu değişimin en önemli nedeni göçtür. Ayrancı köyünde yaşanan ekonomik zorluklar ve sosyo-ekonomik değişim, göç olgusunun sürekli olarak gündemde kalmasına sebep olmuştur. Bu sorunların hâlâ devam etmesi ve yapılan mülâkatlar göçün devam edeceği konusunda ipuçları vermektedir. Göçler, her iki köydeki eğitim faaliyetlerini de olumsuz etkilemiştir. Şehre göç eden çocuklar okullarından kopmuş, bunlardan önemli bir kısmı da okullarına devam edememiştir. Ayrıca, babası köyde bulunmayan çocukların eğitimlerine yeteri kadar önem verilmemiş, özellikle de erkek çocukları babalarından kalan boşluğu doldurmaya çalışmışlardır.

Her iki köyde de temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Bu sektörlerde yaşanan değişim, köylerin hayat standardını doğrudan doğruya etkilemektedir. Her iki köyde de en önemli sorun susuzluktur. Özellikle de tarım arazilerinin sadece % 21'inin sulanabildiği Ayrancı köyünde, bu sorun daha bariz olarak yaşanmaktadır. Çokrağan

deresinin, içme suyu olarak Uşak'a verilmesi, yöredeki susuzluğun en önemli nedenidir. Tarım ve hayvancılık maliyetlerinin sürekli artması, elde edilen gelirin aile bireylerinin ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayamaması ve pazarlama imkânlarındaki zorluklar söz konusu yerleşmelerdeki hayat standartlarını düşürmektedir. Ailesini daha iyi geçindirmek için kent merkezinde kendine iş arayanların karşısına eğitimsizlik sorunu çıkmakta, iyi bir iş için gerekli olan eğitimi almamış bireyler, maaşı az ve iş garantisi olmayan yerlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Eğitim düzeyindeki düşüklük, üreticilerin yeni tarımsal üretim tekniklerine duyarsız kalmasına ve tarımsal gelişmeleri takip edememesine de neden olmaktadır. Bu durum tarımsal verimliliği ve karlılığı olumsuz etkilemektedir.

Coğrafi çevre şartları köylerin yerleşim biçimlerini ve mesken şekillerini etkisi altına almıştır. Köylerdeki geleneksel eski tip meskenler, çevreden temin edilen malzemelerle inşa edilmiştir. Köylerdeki sosyo-ekonomik gelişmeler, mesken şekillerinde de değişmeye neden olmuş, özellikle de kent merkezine yakın olan Mesudiye köyünde bu değişim daha bariz olarak yaşanmıştır. Ayrancı köyünün sürekli göç vermesi, kent merkezine olan uzaklığı ve ekonomik koşulları yeni meskenlerin inşasını zorlaştırmıştır. Yeni mesken yapımına ekonomik gücü yetmeyen aileler, meskenlerine yeni eklentiler inşa etmiş ya da tadilat yaparak yaşam alanlarında yenilik yapmaya çalışmışlardır.

Ulaşım koşulları Mesudiye ve Ayrancı köylerinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Kent merkezine daha yakın ve ulaşımı kolay olan Mesudiye köyü, sosyo-kültürel değişimden daha kolay etkilenmiştir. Aradaki mesafenin fazla, ulaşımın zor şartlarla sağlandığı Ayrancı köyü ise her türlü gelişmeden daha geç faydalanabilmiş ve meydana gelen değişimlere uyum sağlamakta zorluk çekmiştir. Ulaşım koşulları, eğitim hayatının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle de temel eğitimin beş yıl olduğu dönemlerde, ilkokulu bitiren öğrencilerin ortaokula devam edebilmesi öğrenci servisleri sayesinde mümkün olmuştur. Bu servislerin ücreti, sayısı, düzenli çalışabilmesi ile ulaşım olanakları arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. Bu bakımdan Mesudiye köyünün sahip olduğu imkânlar daima Ayrancı'dan fazla olmuştur. Taşınmalı eğitime geçişle birlikte bu fark azalır gibi olmuşsa da liseye devam etmek isteyen öğrenciler servis sorunları ile karşılaşmıştır. 2006 yılı itibariyle, Ayrancı köyünden liseye devam eden öğrenci sayısı 10'dur. Bu öğrencilerin tamamı ya

akrabalarının yanında kalmakta ya da yatılı okullarda okumaktadırlar. Mesudiye’de ise yatılı okullarda kalan çocuk sayısı sekiz, şehre günlük olarak geliş gidiş yapan öğrencilerin sayısı dördttür.

Mesudiye ve Ayrancı köylerinin gelişim özellikleri birbirinden farklılık göstermektedir. Yol, elektrik, içme suyu, telefon gibi alt yapı hizmetlerine, ilk olarak kent merkezine yakın ve coğrafi çevre şartları daha sade olan Mesudiye köyü kavuşmuştur. Sağlık ve çevre açısından son derece önemli olan kanalizasyon hizmeti ise hâlâ Ayrancı köyüne ulaştırılamamıştır. En önemli alt yapı yatırımlarından olan ilköğretim okulu da ilk olarak 1945’te Mesudiye köyüne açılmış, Ayrancı köyü bu hizmetten ancak 1949 yılında yararlanmaya başlamıştır.

Her iki köyde yapılan gözlem, anket ve mülâkatlar, çocukların eğitilmesinde aileye düşen rolün ne kadar önemli olduğunu kanıtlamıştır. Eğitim düzeyi köye oranla yüksek olan, köy dışındaki yaşam hakkında bilgiye sahip ve eğitimin önemini kavramış aileler, çocuklarının eğitimine daha fazla önem vermekte, okul ile etkileşim içinde çalışmaktadırlar. Ama bu şekilde hareket eden aile sayısının azlığı, köylerdeki eğitim seviyesinin düşük olmasının en önemli nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ailelerin sosyo-ekonomik yapısında meydana gelen değişmeler ve eğitim düzeyindeki artış, köylerdeki aile yapısını etkilemiştir. Köylerde geleneksel geniş aile tipi yaşam tarzı, yerini çekirdek ailelere bırakmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak, kararların baba tarafından alındığı ataerkil yapıda değişmeler olmuş, aileyi ilgilendiren kararlar bireylerin ortak katılımıyla alınmaya başlamıştır. Kadının toplumdaki yeri ve öneminde de eskiye oranla büyük değişim meydana gelmiş, bu değişimde eğitimin rolü çok büyük olmuştur.

Araştırma sahasını oluşturan köylerdeki ailelerin eğitime bakış açısı yıllar içinde ciddi oranda değişiklik göstermiştir. Formal eğitimin ilk başladığı yıllarda, aileler çocuklarını okula göndermekte isteksiz davranmış, özellikle de kız çocukları uzun yıllar okula gönderilmemiştir. Köyde görev yapan öğretmenlerin çabaları, devlet organlarının zorlamaları ve eğitim bilincinin yavaş da olsa yerleşmeye başlaması sayesinde kız çocukları okuma imkânına kavuşmuştur. Günümüzde kız çocuklarının tamamı köy okullarına gönderilmekte, fakat ortaöğretim kurumlarına gönderilen kız öğrenci sayısı hâlâ azınlıkta kalmaktadır.

Ailelerin geçim kaynakları ve ekonomik seviyesi de Mesudiye ve Ayrancı köylerindeki eğitim durumunu yakından etkilemiştir. Ayrancı'da ağaç işçiliğinin iyi para kazandırdığı, tarım ve hayvancılık gelirlerinin fazla olduğu yıllarda, çocukların eğitimine yeteri kadar önem verilmemiş, çocuklar para kazandıran bu tür işlere yönlendirilmiştir. Mesudiye köyünde de benzer durum kendini göstermiş, 5. sınıfı bitiren öğrenciler köyde revaçta olan inşaat sektöründe çalıştırılmaya başlanmıştır. Para kazandıran bu işlerin zamanla önemini yitirmesi ve nüfus artışının getirdiği problemlerle birlikte her iki köyde de eğitimin önemi kavranmaya başlanmıştır. Fakat eğitime verilen değer henüz istenilen seviyelere ulaşamamıştır.

2005 yılı itibariyle Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nda, 58 öğrenci üç öğretmen, Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'nda ise 67 öğrenci dört öğretmen bulunuyordu. Bu okullar, ilköğretim birinci kademedeki eğitim vermekte, 5. sınıfı bitiren öğrenciler çevredeki ilköğretim kurumlarına taşınmaktadırlar. Bu okulların en büyük sorunu ödenek eksikliğidir. Her iki okulunda geniş çapta tadilata ihtiyacı vardır. Velilerinin okula duyarsız kalması, öğrencilerin ekonomik durumlarının kötü olması ve eğitim teknolojilerinin yetersizliği eğitimle ilgili diğer önemli sorunlardır. Özellikle Ayrancı'da bu problemler daha bariz olarak yaşanmakta, köyde görev yapan öğretmenler velilerin okula ilgisizliğinde şikâyet etmektedir. Bu köyde görev yapan öğretmenler köyde kalmak istememekte, dört öğretmenden üçü günlük olarak Uşak'a gidip gelmektedir. Mesudiye'deki öğretmenlerin ulaşım sorunu daha az olmakla birlikte, bu öğretmenlerden hiç biri köyde ikamet etmemektedir. İki köyde de öğretmenler sürekli olarak görev yapmamakta, hizmet süresini dolduran öğretmenler tayinlerini kent merkezlerine yaptırmaya çalışmaktadır.

Kırsal yerleşmelerdeki eğitim kalitesini yükseltebilmek için, çok yönlü olarak düşünmek gerekmektedir. Eğitim yatırımları planlanırken, hedef olarak tespit edilen yörenin, coğrafi çevre şartları ve sosyo-ekonomik durumları hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olunmalıdır. Köy halkının eğitim faaliyetlerinden beklentileri iyi araştırılmalı, bu beklentilerden gerçekçi olanları karşılanmaya çalışılmalıdır. Eğitimin, öğrencilere ve topluma ne kazandırabileceği hakkında, köylülere sık sık bilgi verilmeli, hedef davranışlardan veliler haberdar edilmelidir.

Eğitimin en önemli öğelerinden biri olan ailelerle okullar arasında diyalog kurulmalıdır. Köylülere verilecek internet hizmeti, bilgisayar ve yabancı dil kursları gibi etkinliklerle okulla halk arasında iyi bir iletişim sağlanabilir. Bunun için de okullar modern eğitim araç ve gereçleriyle donatılmalı, ücretsiz internet hizmeti verilmeye çalışılmalıdır. Eğitim kurumlarının önemini yerinde kavrayan insanların, okullara olan yaklaşımı bu sayede önemli oranda değişebilecektir.

Gelir seviyesi düşük aileler, çocuklarının eğitimine yeteri kadar para ayıramamaktadır. Her ne kadar ders kitapları devlet tarafından ücretsiz verilse de öğrencilerin ihtiyacı sadece ders kitapları ile sınırlı kalmamaktadır. Öğrencilerin ders araç-gereçleri ve okulların ihtiyaçları için paraya gereksinim duyulmaktadır. İlköğretimi tamamlayan öğrencilerin liseye devam edebilmesi, ailelerin ekonomik seviyesinin iyi olmasına bağlıdır. Yatılı okullar ve burslar sayesinde her iki köyde de geçmiş dönemlerde pek çok öğrenci okuma imkânına sahip olmuştur. Başarılı öğrencilere verilen bursların sayısının ve miktarının artırılması, maddi nedenlerle okuyamayan öğrencilerin topluma kazandırılmasını sağlayacaktır.

İlköğretimin beş yıldan sekiz yıla çıkarılması köylerdeki eğitim seviyesini arttırmıştır. Mesudiye Köyü İlköğretim Okulu'nda birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrenciler 2 km. uzaklıktaki Bozkuş İlköğretim Okulu'na, Ayrancı Köyü İlköğretim Okulu'ndaki öğrenciler ise 6 km. uzaklıktaki Çamsu İlköğretim Okulu'na taşınmaya başlamışlardır. Taşınmalı eğitimle birlikte yükleri ağırlaşan bu okulların eksikleri devlet tarafından karşılanmaya çalışılmış, fakat pek çok eksiklik ödenek azlığı yüzünden hâlâ tamamlanamamıştır. Okulların eksiklerinin tamamlanması ve öğretmen ihtiyacının karşılanmasıyla birlikte, sekiz yıllık kesintisiz eğitimin faydaları daha net olarak görülebilecektir.

Köylerde görev yapan öğretmenlerin ortama uyum sağlayamaması ve birleştirilmiş sınıf uygulamaları, öğretmenler için büyük sorun oluşturmaktadır. Özellikle kent ve Banaz ilçe merkezine uzak olan Ayrancı köyünde bu problemler daha bariz olarak yaşanmaktadır. Her iki köyde de görev yapan öğretmenler bu sorunların da etkisiyle kısa süre içinde tayinlerini çıkartmaya çalışmaktadırlar. Taşıma merkezi olan okullarda görev yapan öğretmenler ise sosyal ihtiyaçlarını daha rahat karşılayabilmektedir. Teknik donanımı daha iyi ve bağımsız sınıflarda ders veren

öğretmenler mesleki olarak daha verimli olmaktadır. Bu bakımdan taşıma kapsamının ilköğretim birinci kademeyi de kapsayacak şekilde genişletilmesinde büyük fayda görülmektedir.

Kırsal yerleşmelerdeki eğitim faaliyetlerinin daha etkin bir şekilde sürdürülebilmesi, öğretmenlerin gösterdiği çabaya bağlıdır. Söz konusu alanlarda, okulun en önemli üyesi öğretmendir. Sosyal ilişkilerin daha güçlü olduğu kırsal alanlarda ikamet eden öğretmenler, kaldıkları köyün saygın bir üyesi haline gelmekte, halk ile okul arasında iletişimi sağlamaktadırlar. Fakat köylerde çalışan öğretmenlerin çok büyük bir kısmı il ya da ilçe merkezlerine geliş gidiş yapmayı tercih etmektedir. Bu durum, köy halkı ile öğretmenler arasındaki iletişimde, ciddi kopukluklara neden olmaktadır. Okul ile veli arasında sıkı bir ilişkinin kurulması ve daha faal bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilebilmesi için, taşıma kapsamına girmeyen köylerde görev yapan öğretmenlerin, görev yaptığı yerde ikamet etmesi sağlanmalıdır.

Kadro lu öğretmen eksikliği nedeniyle, kırsal yerleşmelere sık sık sözleşmeli öğretmen atanmaktadır. Geçici görevli bu öğretmenler köylülerle ve öğrencilerle yeteri kadar diyalog kurmamaktadırlar. Bu nedenle, özellikle köylere atanan sözleşmeli öğretmenlere, görev yaptıkları yerlerde kalma zorunluluğu getirilmelidir. Aksi halde zaten yarınını garanti olarak görmeyen öğretmenler, bir an evvel okulu kapatıp şehre dönme gayretine düşmekte, okul, aile ve öğrenci arasında kurulması gereken ilişkiyi göz ardı etmektedirler.

Eğitimin temelde bir amaç değildir. Eğitim, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmeyi sağlamanın bir aracıdır. Bu araç sayesinde toplumsal üretkenlik ve kalite artmakta, insanlar arasında fırsat eşitliği yaratılabilmektedir. Dolayısıyla eğitim, bireylerin toplumsal statüsünü arttırmakta ve insanlara iş fırsatları sunmaktadır. Köylerdeki okullarda, kahvehanelerde ve evlerde yapılacak toplantılarda, eğitimin bu yönü hakkında insanlar bilinçlendirilmelidir.

Yapılacak toplantılarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın amacının, her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamak olduğu, köy halkına kavratılmalıdır.

Her türlü çabaya ve gayrete rağmen, hâlâ çocuğunu okula göndermek istemeyen veliler bulunmaktadır. Tarla işlerinin başladığı dönemlerde, çocukların okula devamı ciddi bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Devamsızlıklara karşı köy öğretmenlerinin son derece dikkatli olması gerekmektedir. Sebepsiz ve kronik hale gelen devamsızlıklar gerekli makamlara bildirilmelidir. Bu konuda, velilere karşı zorlayıcı olmaktan kaçınılmamalıdır. Çünkü burada söz konusu olan bir çocuğun eğitim hayatıdır.

Çalışmanın, istenilen yararı sağlaması ve yörenin kalkınması için iyi bir doküman olacağı beklenmekte, bu tür çalışmaların kırsal kesimdeki insanların hayat görüşleri ve eğitime olan yaklaşımları hakkında önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKYÜZ Yahya, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıcından 1999'a)*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1999.

ATALAY İbrahim, *Türkiye Coğrafyası*, B.5, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1997.

BAŞAR Erdoğan, *Eğitim Sosyolojisi Eğitimin Toplumsal Temelleri*, Eser Matbaası, Samsun, 1994.

BİNBAŞIOĞLU Cavit, *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1995.

BİLEN Mürüvvet, *Planlamadan Uygulama Öğretim*, B.5, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999.

DOĞANAY Hayati, *Türkiye Beşerî Coğrafyası*, B.1, Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 1994.

DÖNMEZ Yusuf, *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2506, İstanbul, 1979.

ERGÜN Mustafa, *Eğitim Sosyolojisine Giriş (Eğitim ve Toplum)*, B.5, Ocak Yayınları, Ankara, 1994.

-----, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ocak Yayınları, Ankara, 1999.

GÜNGÖRDÜ Ersin, *Coğrafyada Öğretim Yöntemleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002.

İZBIRAK Reşat, *Türkiye 2*, Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No:300, Ankara, 1981.

ÖZAV Lütfi, *Sivaslı İlçesinin Coğrafi Etüdü*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın:30, Afyon, 2002.

SARAN Nephân, *Köylerimiz*, İstanbul, 1984.

SOLAK Erdoğan, *XX. Yüzyılda Uşak*, Uşak Valiliği İl Özel İdaresi Ve Uşak Merkez Köylerine Hizmet Götürme Birliği Yayınları, No:1. B.1, Uşak, 2002.

SÖNMEZ Veysel, *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 1999.

ŞAHİN Cemalettin, DOĞANAY Hayati, ÖZCAN Nihat Ali, *Türkiye Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2005.

ŞİŞMAN Adnan, XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006.

TÜMERTEKİN Erol, *Beşerî Coğrafyaya Giriş*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.2464, İstanbul, 1978.

-----, *Ekonomik Coğrafya*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No.2926, İstanbul, 1994.

-----, , *Türkiye’de İç Göçler*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1371, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 54, İstanbul, 1996.

TÜMERTEKİN Erol ve ÖZGÜÇ Nazmiye, *Ulaşım Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1987.

WOFFORD V. Kate ve TÜKEL A. Rıza, *Köy Okullarında Öğretim*, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, 1952.

Dergiler, Tezler, Raporlar ve İnternet Kaynakları

CEBECİ Zeynel, Gül Aykut, Tarımsal Bilişim Sonuç Raporu, 2004, (www.tarim.gen.tr.-15.09.2005).

Cumhuriyetin 75. Yılında Uşak, İl Yıllığı, Uşak, 1998.

ÇELİK Fatih, “İç Göçlerin Seçkinlik Yaklaşımı İle Analizi”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.13 2002/2, s.277-278.

ÇELENK Süleyman, İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri, 2004, (www.ilkogretim-online.org.tr.-30.10.2005).

-----, Okul Başarısının ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması, 2004, (www.ilkogretim-online.org.tr.-30.10.2005).

Devlet Planlama Teşkilatı, Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri (Rapor 1), Ankara, 1970.

Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Yıllığı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri, Ankara, 1998.

DÜŞÜNEN Sevgi, Kırsal Yerleşmelerde Sosyo-Ekonomik Yapının Oluşmasında Çevre Şartlarının Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Eynegazi ve Kuşçular Köyleri Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onduz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Samsun, 2000).

KOÇAK Şemseddin, Neden Taşımalı Eğitim, 2004, (www.bilm.com.tr-15.20.2005).

ORTAŞ İbrahim, Kaçırduğumuz En Büyük Eğitim Projesi Köy Enstitüleri, 2005, (<http://turk.internet.com/haber/yazigoster-05.09.2005>).

Özel İhtisas Komisyonu, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* Nüfus Demografi Yapısı Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2001, 8. Baskı.

ÖZAV Lütfi, “Sivaslı Ve Çevresinde Kır Konutları”, Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S.2, Afyon, 2002.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, SPD Araştırma Şubesi Toplum Yapısı Araştırma Grubu, (Ahmet Tuğaç, İbrahim Yurt, Gül Ergil, Hüseyin T. Sevil), Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması, Rapor 1, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1970.

T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Uşak İli Arazi Varlığı (Rapor), Ankara, 1997.

Tesisler, Türkiye’yi Kalkındıran Projeler, Su Dünyası Dergisi 2004, (www.su.dunyasi.com.tr/mayis2004-10/tesisler.htm-12.09.2005).

TOKYAY Mustafa, Gediz Şehrinin Coğrafî Etüdü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Afyon, 2000.

TOROS Aykut - ULUSOY Mahir - ERGÖÇMEN Banu, Ulusal Çevre Eylem Planı; Nüfus ve Çevre, 2005, s.8, (<http://ekutup.dpt.gov.tr/cevre/eylempla/torosa.pdf> s.8-21.10.2005).

YALDUZ Esat Abdullah, Uşakta Eğitimin Dağılımı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Afyon 2003.

YAZICI, Hakkı, Büklüm Dere Köyünün Coğrafî Etüdü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı), Erzurum, 1987.

UYGULANAN ANKET FORMLARI

KÖY MUHTARI VE BİLİRKİŞİLERE SORULACAK SORULAR

Anketin Uygulanma Yeri ve Tarihi:

Köyün Eski Adı :

Köyün Yeni Adı :

ANKETİ CEVAPLAYANIN:

Adı Soyadı :

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğrenim Durumu :

Mesleği :

KÖY HAKKINDA BİLGİLER:

1. Köyün Kuruluş Tarihi :

2. Köyün İlk Kuruluş Yeri :

3. Köyün Mahalle Sayısı :

4.Köydeki Mahallerin Adları:.....
.....

5. Köyün Eski Adının Anlamı :

6. Köyün Yeni Adının Anlamı :

7. Köyün Yaylası Var mı? :Evet () Hayır () Varsa

Adı:.....

8. Köyün Mezrası Var mı? : Evet () Hayır () Varsa

Adı:.....

9. Köyde Sizden Önce Yaşayanlar Hakkında Bilginiz Var mı? : Evet () Hayır ()

10. Varsa Bu Bilgiler Nelerdir ve Bilgileri Kimlerden Öğrendiniz? :.....
.....
.....

KÖYÜN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ İLE İLGİLİ SORULAR:

1. Köy Sınırları İçersinde Yer Alan Dağlık Alanların Yerel İsimleri ve Anlamları Nelerdir:

Kuzey Yönünde :

Güney Yönünde :

Doğu Yönünde :

Batı Yönünde :

2. Köyde Bulunan Akarsuların Yerel İsimleri ve Anlamları Nelerdir:.....
.....
3. Köyün Doğal Bitki Örtüsü Nedir?:.....
.....
4. Bu Bitkilerin Yeşerme ve Kuruma Dönemleri Ne Zamandır?:.....
.....
5. Köyde Bulunan Su Kaynakları Kaç Tanedir?:
a) Kuyu Sayısı :
b) Çeşme Sayısı :
c) Pınar Sayısı :
d) Su Deposu Sayısı:
6. Köyde Aşağıdakilerden Hangileri Vardır? Doğal Olmayanların Yapılış Tarihleri Nedir?
a) Baraj ()..... b) Gölet ()..... c) Göl ()
Bunların Kullanım Amaçları Nedir?.....
.....
7. Köyde Bulunan Akarsular Yaz Aylarında Kurur mu? Evet () Hayır () Kuruyorlarsa Ne Zaman Kurur?.....
Ne Zaman Tekrar Akmaya Başlar?

İKLİM BİLGİLERİ:

1. Köy Çevresinde En Fazla Sıcaklık.....; En Fazla Soğuk.....Aylarında Görülür.
2. Don Olayları Zarar Veriyor mu? Evet () Hayır ()
3. Beklenmeyen Don Olayları Gerçekleşiyor mu? Evet () Hayır () Gerçekleşiyorsa Ne Sıklıkta?.....
4. Yıllık Sıcaklık Farkları Fazla mı? Evet () Hayır () Bu Farklar Tarımı Olumsuz Etkiliyor mu? Evet () Hayır ()
5. Köyde Yerel Rüzgârlar Ne Zaman ve Hangi Yönden Eser? Bu Rüzgârlara Ne Ad Verilir?
Sonbahar:
Kış :
İlkbahar :
Yaz :
6. Hangi Yönden Esen Rüzgârlar Yağış Getirir?:
7. Kar Yağışları Ne Zaman Başlar.....; Ne Kadar Yerde Kalır.....
8. Yağan Kalın Kalınlığı Ne Kadardır?
9. En Fazla Yağmur Hangi Ay ve Mevsimlerde Görülür?
10. Kuraklık Hangi Aylarda Görülür?
11. Ekin Hasadı Zamanında Yağış Görülüyor mu? Evet () Hayır ()
12. Sulamaya İhtiyaç Duyuluyor mu? Evet () Hayır ()
13. İlkbahar ve Sonbahar Mevsimleri Belirgin Görülüyor mu? Evet () Hayır ()

5. İnşaat Malzemesinin Sağlandığı Yerler Nereleridir?

.....

.....

6. Aşağıdaki Yapılardan Köyde Bulunanlarını İşaretleyip, Karşlarına Sayılarını Yazınız:

Bakkal ()..... Kitaplık ()..... Mezarlık ().....

Kahvehane ()..... Cami ()..... Çeşme ().....

Terzi ()..... Ayakkabıcı ()..... Tamirci ().....

Diğer:.....

.....

.....

KÖYÜN EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ:

A. Tarım:

1. Köyün Tarıma Elverişli Arazisi Ne Kadardır?

Sulana Bilir:

Kıraç :

2. Köyde Arazisi Olmayan Aile Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bunların Sayısı.....

3. Arazisi Olmayan Aileler Geçimlerini Nasıl Sağlamaktadırlar?.....

4. Köyde En Fazla Üretilen Ürünler Nelerdir?.....

.....

.....

5. Köyde Yetiştirilen Meyveler Nelerdir?

6. Tarımda Kullanılan Araç Gereçler Nelerdir?

.....

.....

7. Gübre Kullanıyor musunuz? Evet () Hayır () Evetse Kullanılan Gübreler Nelerdir?

.....

.....

8. Tarımsal Kredi Kullanan Aileler Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bunların Sayısı Nedir?.....

.....

.....

9. Ürünlerin Pazarlanması Nasıl Olmaktadır?

.....

.....

10. Köyde Kurulmuş Olan Bir Kooperatif Var mı? Evet () Hayır () Varsa adı ve Kuruluş Amacı?

.....

.....

B. Hayvancılık:

1. Köydeki Çayır ve Meraların: Köye Uzaklığı: Yüzölçümü :
2. Köye Bağlı Yayla Varsa: Adı: b) Köye Uzaklığı: c) Yüzölçümü :
3. Köyde Tavukçuluk ya da Arıcılığı Geçinmek İçin Yapan Var mı? Evet () Hayır () Varsa Kaç Aile:
4. Köyde Yayla'da OtlatmaAyında Başlar.....Ayında Biter.
5. Yaylaya Her Yıl Düzenli Çıkılır mı? Evet () Hayır ()
6. Köyünüzdeki Hayvan Sayısı Tahmini Olarak Ne Kadardır?
 Büyük Baş :
 Küçük Baş :
 Kümes Hayvanı:
7. Hayvan Otlamada Kullanılan Arazi Yeterli midir? Evet () Hayır () Değilse Alınan ya da Alınması Gereken Tedbirler Nelerdir?.....
8. Köyde Yaygın Olarak Hayvan Hatalığı Görülür mü? Evet () Hayır () Görülüyorsa Alınan Tedbirler Nelerdir?
9. Kışın Hayvanlar Ne Tür Yiyeceklerle Beslenmektedir?.....
10. Bir Hayvandan Alınan Süt Miktarı Yaklaşık Ne Kadardır?
 İnek:..... Koyun: Keçi:
 Manda:
11. Köyde Islah Edilmiş Hayvan Türleri Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bunlar Nelerdir?
12. Tarım ve Hayvancılıktaki Verim Düşüklüğünün Sebepleri Sizce Nedir?
13. Elde Ettiğiniz Hayvansal Ürünler Nelerdir?.....Bunları Nasıl Değerlendiriyorsunuz?.....
14. Köyde Bulunan Hayvan Irkları Nelerdir?
 İnek :
 Boğa :
 Koyun :
 Keçi :

15. Yük Taşımacılığında Hayvan Kullanılır mı? Evet () Hayır () Kullanılıyorsa Ne Kullanılıyor?.....

16. Modern Besihaneler Var mı? Evet () Hayır () Varsa Kaç Tane?

C. El Sanatlar:

1. Köyde Yapılan El Sanatı Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bunlar Nelerdir?

.....

2. Geçimini El Sanatıyla Sağlayan Aile Var mı? Evet () Hayır () Varsa Kaç Aile?

3. El Sanatı Öğretmek İçin Herhangi Bir Kurs Açıldı mı? Evet () Hayır () Açıldıysa Bu Kurs Nerede Kim Tarafından Verilmiştir?

.....

D. Ulaşım, Ticaret, Turizm:

1. Ulaşımı Ne İle Sağlıyorsunuz?

2. Köyde Bir Posta Ofisi Var mı? Evet () Hayır () Varsa Ne Zaman Açılmıştır?

3. Aşağıda Bulunan İletişim Olanaklarından Köyde Bulunanları Hangileridir?

Sabit Telefon () Türkcell () Telsim () Aycell () ADSL İnternet Erişimi ()

4. Köyden Dışarıya Satılan Ürünler Nelerdir?

.....

5. Köyün Dışardan Aldığı Ürünler Nelerdir?

.....

6. Köyde Geçimini Ticaretten Sağlayan Kaç Kişi Var?

7. Köyde Bulunan Ticarethaneler Nelerdir?.....

.....

.....

8. Köyde ya da Köy Yakınlarında Tarihi Eser Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bunlar Nelerdir?

.....

.....

.....

KÖYDE YASAM:

1. Isınma İçin Kullandığınız Yakacaklar Nelerdir? Ve Bu Yakacakları Nereden Temin Etmektesiniz?

.....

.....

2. Köyde İçme Suyu Nasıl Sağlanmaktadır?

.....

3. Köyde Eğlence Yerleri Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bunlar Nelerdir?

.....

4. Köyde Belli Zamanlarda Düzenlenen Eğlenceler Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bunlar Nelerdir?.....

.....

KÖYÜN SORUNLARI VE BEKLENTİLER:

HANE REİSİNE SORULACAK SORULAR

Anketin Uygulanma Yeri ve Tarihi:

Köyün Eski Adı :

Köyün Yeni Adı :

ANKETİ CEVAPLAYANIN:

Adı Soyadı :

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğrenim Durumu :

Mesleği :

Hane İçersindeki Konumu :

A) Nüfus Özellikleri

1. Aileniz Kaç Kişiden Oluşmaktadır? Erkek: Kadın: Toplam:

.....

2. Aile Bireylerinin Yaşları:

Baba:	Büyük Baba:	<u>Erkek Çocuklar</u>	<u>Kız Çocukları:</u>
Anne:	Büyük Anne:	1:	1:
		2:	2:
		3:	3:
		4:	4:
		5:	5:

Diğer:
.....

3. Evli Oğlunuz Var mı? Evet () Hayır () Varsa Sizinle mi Oturuyor? Evet () Hayır ()

Varsa Sizinle Oturan Oğlunuzun ve Gelininizin Yaşları Oğlunuzun Yaşı:

Gelininizin Yaşı

4. Ailede Herhangi Bir Karar Alınırken Asıl Söz Sahibi Olan Kimdir?Anne ve Çocukların

da Fikri Alınır mı? Evet () Hayır ()

Neden:.....

5. Eşiniz Akrabanız mı? Evet () Hayır () Akrabanızsa Akrabalık Derecesi Nedir?

.....

6. Akraba Evliliğine Karşı mısınız? Evet () Hayır () Karşıysanız Bunun Sebebi Nedir?

.....

.....

7. Kaç Yaşında Evlendiniz? Yaşadığımız Köyde Yıllar İçerisinde Evlilik Yaşında Bir Değişme

Oldu mu? Evet () Hayır () Olduysa Bunun Sebebi Nedir?

.....

8. Köye Dışardan mı Geldiniz? Evet () Hayır () Geldiyseniz Ne Zaman Geldiniz?
Dışarıdan Geldiyseniz Neden Burayı Tercih Ettiniz?
9. Ailenizde Köyden Dışarı Göç eden Var mı? Evet () Hayır () Varsa Kimler Nereye, Ne zaman ?
.....
- Bu Göçlerin Sebepleri Nelerdir?.....
10. Son Beş Yıl İçinde Ailenizden Ölen Var mı? Evet () Hayır () Varsa Yaşı ve Ölüm Sebebi?.....
11. Ailenizde Devamlı Bir Hastalığı Olan Var mı? Evet () Hayır () Varsa Hastalığı?
12. Hasta Olduğunuz Zaman Ne Yapıyorsunuz?
13. Sizce Nüfus Planlaması Gerekli midir? Evet () Hayır () Neden:.....

14. Ailedeki Bireylerin Eğitim Durumu:	<u>Kız Çocuklar</u>	<u>Erkek Çocuklar</u>
Baba :	1.	1.
Anne :	2.	2.
Büyük Baba :	3.	3.
Büyük Anne :	4.	4.
	5.	5.
15. Tahsil Görmediyseniz ya da Tahsiliniz Yarıda Kaldıysa Bunun Sebebi Nedir?.....
- Tahsilinize Devam Etmek İster miydiniz? Evet () Hayır () Neden?.....
16. Çocuğunuzun Yüksek Öğrenim Görmesini İster misiniz? Evet () Hayır () Neden?.....
17. Ailenizden Üniversite Eğitimi Almış Olan ya da Almakta Olan Var mı? Evet () Hayır () Varsa Bölümü Nedir?.....
18. Kız Çocuklarının Okumasına Karşı mısınız? Evet () Hayır () Neden?:.....
19. Eğitim Sizce Gerçekten Gerekli mi? Evet () Hayır () Neden?:.....

B) Yerleşme Özellikleri

1. Evinizin Yapılış Tarihi?:..... Oda Sayısı?:.....
2. Çocukların Ayrı Odası Var mı? Evet () Hayır () Yoksa Çocukların Ders Çalışması İçin Ayrı Bir Oda Ayırıyor musunuz? Evet () Hayır ()
3. Evinizde Aşağıdakilerden Hangileri Var?
Tuvalet: () Banyo: () Mutfak: ()
Kiler : () Balkon: () Salon : ()
4. Evinizin Aşağıdaki Eklentilerden Hangileri Bulunmaktadır?

Tezeklik: () Samanlık: () Yemlik : () Odunluk: ()
 Ahır : () Kümes : () Damüstü : () Depo : ()

5. Evinizin Çatısı Ne İle Örtülüdür?
6. Bina İnşaatında Kullanılan Malzeme Nedir?
7. Evinizin Kuruluş Yüzölçümü Ne Kadardır?Eklentilerle Birlikte Yüzölçümü Ne Kadardır?

8. İnşaat İçin Kullanılan Malzemeyi Nereden Temin Ettiniz?

9. Evin Tuvaleti Nerededir?Tuvaletin Akıntısı Nereye Gitmektedir?
10. Evinizde Çeşme Suyu Var mı? Evet () Hayır () Yoksa Suyu Nasıl Temin Ediyorsunuz?
11. Yakacak Olarak Ne Kullanıyorsunuz?Yıllık Ortalama Ne Kadar?

12. Evinizde Son 10 Yılda Bir Değişiklik Yaptınız mı? Evet () Hayır () Yaptıysanız Bu
 Değişiklikler Nelerdir?

C) Ailenin Ekonomik Yapısı ile İlgili Sorular:

a) Tarım:

1. Kaç Dönüm Tarlanız Var? Sulanabilir : Kiraç :
- Toplam:.....
2. Ortakçı ya da Kiracı Usulü Tarlanız Var mı? Evet () Hayır ()
3. Toprağınız Yoksa Geçiminizi Nasıl Sağlıyorsunuz?

4. Topraklarınızı Satın mı Aldınız Yoksa Miras mı
 Kaldı?.....
5. Tarlalarınıza Ektiğiniz Ürünler
 Nelerdir?.....
6. Meyve Ağacınız Var mı? Evet () Hayır () Varsa Kaç Ağaç?
7. Gübre Kullanıyor musunuz? Evet () Hayır () Ne Tür Gübre?

8. Ekime Ne Zaman Başlıyorsunuz?.....Hasat Ne Zaman?
9. Sulamada Güçlük Çekiyor musunuz? Evet () Hayır () Çekiyorsanız Bu Sorunu Nasıl
 Çözüyorsunuz?
10. Ürünlerinizi Satışını Nasıl Yapıyorsunuz?
11. Ürünleriniz Tarlada Zarar Görüyor mu? Evet () Hayır () Zararlılara Karşı Ne Gibi Tedbirler
 Alıyorsunuz?.....
12. Dönüşümlü Ekim Uyguluyor musunuz? Evet () Hayır ()
13. Arazilerinizi Nadasa Bırakıyor musunuz? Evet () Hayır ()
 Neden?.....
14. Bir Yılda Tarımdan Ne Kadar Kazanıyorsunuz?

15. Tarım Konusunda Her Hangi Bir Eğitim Aldınız mı? Evet () Hayır () Aldıysanız
Nereden?.....Aldığınız Bu Eğitimin Size Faydası Oldu mu?
Evet () Hayır ()

b) Hayvancılık:

1. Şahsınıza Ait Çayır ya da Meranız Var mı? Evet () Hayır () Köyünüze Ait Kaç Mera
Var?:.....
2. Aşağıdaki Hayvanlarda Sahip Olduğunuz Var mı? Evet () Hayır () Varsa Sayıları Ne Kadar?
Öküz (....) İnek (....) Manda (....) At (....)
Katır (....) Keçi (....) Koyun (....) Kümes Hayvanı (....)
3. Hayvanlarınızı Kışın Ne İle
Besliyorsunuz?.....
4. Hastalıktan Ölen Hayvanınız Var mı? Evet () Hayır () Varsa Hangi Hastalıklar
Görülmektedir?
5. Hayvancılıktan Geliriniz Ne Kadar?.....
6. Hayvancılık Konusunda Her Hangi Bir eğitim Aldınız mı? Evet () Hayır () Aldıysanız
Nereden?.....
Aldığınız Bu Eğitimin Size Faydası Oldu mu? Evet () Hayır ()

c) Köyde El Sanatları ve Diğer Ekonomik Faaliyetler:

1. Evinizde Yapılan El Sanatı Var mı? Evet () Hayır () Varsa Hangi El Sanatını Kim Yapıyor?
.....
2. Yapılıyorsa Bu El Sanatını Nasıl Öğrendiniz?
.....
3. Bu İşten Bir Gelir Kazanıyor musunuz? Evet () Hayır () Kazanıyorsanız Ne Kadar?
.....
4. Tarım ve Hayvancılık Dışındaki Geçim Kaynaklarınız
nelerdir?.....

D) Ulaşım, Ticaret ve Turizm:

1. Şehre Günlük Servisiniz Var mı? Evet () Hayır () Varsa Günde Kaç sefer?.....
2. Şahsınıza Ait Arabanız Var mı? Evet () Hayır ()
3. Şehre Ayda Kaç Kere Gidip Geliyorsunuz?
4. Şehre Götürüp sattıklarınız Nelerdir?
5. Şehirden Daha Çok Neler Alıyorsunuz?
6. Köyünüzden Göç Etmeyi Düşünüyor musunuz? Evet () Hayır () Evetse Neden?
-Nereye?

E) Köyde Hayat ve Sosyal Yaşam:

1. Kışlık Olarak Hazırladığınız Yiyecekler Nelerdir?
.....
2. Kendiniz Kışlık ve Yazlık Giyecekler Hazırlıyor musunuz? Evet () Hayır () Evetse Bunlar Nelerdir?.....
4. Yıllık Geliriniz Ne Kadardır?Yeterli Oluyor mu? Evet () Hayır ()
5. Yıllık Gideriniz Ne Kadardır?
6. Geleneklerinize Bağlı mısınız? Evet () Hayır ()
Neden?.....
7. Köyünüzdeki Düğünleriniz Ortalama Ne Kadara Mal Oluyor?Düğün Ne Kadar Sürüyor?.....
8. Evinizde Elektrikli Ev Aletlerinden Hangileri Var?
.....
9. Evinizde Emeklilik, Gazilik, Yaşlılık Maaşı Alanlar Var mı? Evet () Hayır () Varsa Kim ya da Kimler?
10. Evinizde Maaş Karşılığı Bir Kamu Kuruluşunda Çalışan Var mı? Evet () Hayır () Varsa Nerede Çalışıyor?
11. Evinizde İçki ya da Sigara Kullanan Var mı? Evet () Hayır () Varsa Kim Ne Kullanıyor?
.....Bunun Aile Bütçesine Etkisi Nedir?
.....

KÖY İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜR VE ÖĞRETMENLERİNE SORULACAK SORULAR

Anketin Uygulanma Yeri ve Tarihi :

ANKETİ CEVAPLAYANIN:

Adı Soyadı :

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğrenim Durumu :

Görevi :

KÖYÜN EĞİTİM DURUMU:

1. Okulunuzun Adı:.....

Kuruluş Yılı:

2. Dershane Sayısı:.....

3. Okulunuzda Bulunan Öğretmen Sayısı:

4. Okulda Derslik Dışında Aşağıdakilerden Hangileri Var?

Fen Laboratuar () Çok Amaçlı Derslik () Spor Sahası ()

Bilgisayar Laboratuvarı () Kütüphane () Tiyatro Salonu ()

5. Sınıflara Göre Öğrenci Sayısı:

1. Sınıf:

2. Sınıf:

3. Sınıf:

4. Sınıf:

5. Sınıf:

6. Bu Yıl Okulunuzda Kaç Öğrenci Var?

Kız: Erkek:

Toplam:

7. Bu Güne Kadar Kaç Öğrenci Mezun Oldu?

Kız: Erkek:

Toplam:

8. Köyünüzden İlköğretim İkinci Kademe, Lise Ve Üniversite'de Okuyan Kaç Öğrenci Var?

Kız

Erkek

İlköğretim İkinci Kademe:

Lise :

Yüksek okul :

Fakülte :

9. Okulunuzda Bulunan Ders Araç ve Gereçler Nelerdir?

.....

10.Okulunuzun Fiziki İmkânları Yeterli mi? Evet () Hayır () Yeterli Değilse En Önemli Eksiklikleri Nelerdir?

.....

.....

11. Okuldaki Öğrencilerin Genel Anlamada Derse İlgileri Nasıl?.....

.....

12. Öğrenci Velileri Öğrencileriyle İlgileniyor mu? Evet () Hayır ()

Veli Toplantılarına Katılım Nasıl?.....

.....

13. Velilerin Okula Yaklaşımı Nasıl?.....

.....

14. Okulunuzda Lojman Var mı? Evet () Hayır () Varsa Lojman Hakkında Bilgi

Veriniz:.....

.....

15. Köydeki eğitim problemleri hakkında bilgi verir misiniz?